

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

VIII. évf. 5. szám
1997. október
90,— Ft

*Jézus
és a végvárás*

*Tisztességtelen
NATO-kampány*

*Az ősegyház
és a katonáskodás*

*„Nemzeti
védelmi
charta”*

*Emlékezés
Hirosimára*

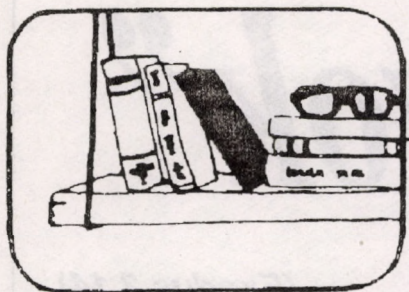
*Interjú
Szabó Mártával*

Moha-mese

Olvasók fóruma

*Ökumenikus
találkozó Grácban*

Hanna Wolff

Most, nem valamikor egyszer

A legvégzetesebb átfestés

Van olyan vékony külső festékréteg, amely nem sokat árt, mert hamar megint lepereg. Éppen szellemi vonatkozásban létezik azonban olyan vastag és makacs réteg, amely az egész képet elfedi, és ráadásul teljesen hozzátapad. A következőkben egy ilyenfajta fedőrétegről fogunk beszélni; arról, amelyet a Jézus-kép fölé vontak, és amelyről azt állították, hogy Jézus zsidó öazonosságához éppoly elvitathatatlanul hozzátartozik, mint az igazi keresztények öazonosságához. Ezzel szemben a tényállás az, hogy a szóban forgó valami egyáltalán nem található meg Jézusnál, s hogy a keresztény öazonosság megtalálásához ezt a fedőréteget éppenséggel fedőrétegnek kell felismerni és határozottan le kell vakarni. **A Jézus-kép ún. eszkatologikus átfestéséről lesz szó.**

Az eszkatológia azt jelenti: **tanítás a végső dolgokról.** A Jézus korabeli zsidóság felfogásában: tanítás arról, hogy *eljön a világ vége, és a Messiás megvalósítja Isten Országát.* A késő zsidóság a kozmikus átalakulás különösen izzó színeivel festette le ezt a végvárast, s ezt hívjuk *apokaliptikának.*

A keresztények átvették, és **átvitték Jézusra ezt az intenzív jövővárast,** mégpedig mindenekelőtt annak a katasztrófának a hatására, amit Jézus keresztthalála jelentett, amely — úgy tűnt — egy csapásra megsemmisített minden hívő várakozást. Úgy gondolkodtak, hogy hiszen Jézus is ilyen központi jelleggel beszélt Isten Országáról! Azok a tendenciák sem hunytak ki — különösen a zsidóságból származó keresztények körében —, amelyek úgy vélték, *Jézus azért jött, hogy megváltsa Izraelt,* tehát ő a várt Messiás, ő Isten minden ígéretének messiási beteljesedése. Ez az ígéret-beteljesedés-séma különösen a Máté-evangéliumot jellemzi. A kezdetben csalódást keltő várakozások dilemmája azonban hatékony és vigasztaló támaszra talált az eleven zsidó végvárásban. **A jelszó most így hangzott: Ha nem most, akkor valamikor később, sőt, talán már a közeljövőben.** A keresztények körében változatlanul Jézusra irányult e várakozás. Számukra **Jézus lett a Messiás,**

és minden valaha is ápoltszkatologikus remény az ő személye köré fonódott. A továbbiakban tehát többé-kevésbé közös jövővárás jellemezte a zsidókat és a keresztényeket, de a várakozások beteljesítőjének személyét illetően nem volt semmi közös, hiszen mint ismeretes, a zsidók még a mai napig határozottan elutasították és elutasítják azt, hogy Jézust tekintsék Messiásnak és jövőreményük beteljesítőjének.

Ez azonban nem akadályozta meg a keresztényeket abban, hogy ragaszkodjanak eszkatologikus koncepciójukhoz, még ha évszázadról évszázadra, és egyre távolabbi időkre tolódott is ki Jézusnak mint Messiásnak és Beteljesítőnek az *újraeljövetel.* Ez az „onnán készen eljövendő” még a Hitvallásban is meggyökeresedett. A kereszténység megmaradt emellett: Ha nem most, hát majd valamikor egyszer. Ezt az értelmezést nevezem a legvégzetesebb következményekkel járó átfestésnek. Miért?

Ez az eszkatologikus átfestés meg-hamisította és megerőszakolta Jézus öazonosságát. A történeti Jézusra, aki valami egész új hordozójának tekintette magát, most a legősibb, pontosabban: egy elavult mitológiai elképzelést vetítenek ki. *Jézus teljesen eltűnik a Messiás mitológiai kulisszája mögött, s éppígy az általa hozott újdonság a múlt elavult várakozásai mögött.* A Jézus-kép ezen eszkatologikus átfestése kétségtelenül a legtorzítóbb, legkönyörtlenebb, legdurvább és legmakacsabb az összes átfestések közül, mivel a Jézus-kép minden redőjébe és hasadékába behatolt.

Ez az eszkatologikus átfestés azért olyan könyörtelenül megerőszakoló, mivel Jézusból nosztalgikus figurát csinál, **tökéletesen ártalmatlanítva aktuális robbanóerejét.** Ennek az eszkatologikus elerőtlenítésnek a következtében Jézus már csak egy nagy adag jelentéktelenség. Hiszen immár mindenhez hosszú-hosszú idő áll rendelkezésre! Ennek azért van különösen negatív jelentősége, mivel a modern ember, aki teljesen más tudati sfon áll, egyszerűen nem tud mit kezdeni az eszkatologikus antikvitásokkal, és eredeti értelmük esetleges kikutatása iránt képtelen érdeklődést tanúsítani.

A mai embernek az a benyomása, hogy Jézus sem más, mint elavult múlt, és ezen a futurista bizonykodások és lelkiismereti nosztalgikusok sem segítenek, hanem inkább olyan csekknek hatnak, amelyekről senki sem tudja, beválthatók-e valamikor.

Amit Jézussal a követői csináltak, annak természetesen nemcsak rájuk nézve voltak következményei, hanem **minden elkövetkező generáció önértelmezésére,** tehát minden kor keresztény egyházaira nézve is. **Jézus üzenetének júdaizálása, pontosabban rejúdaizálása** mindannyiuk sorsa lett a jövőben. Ez igen súlyos sors, mivel reakciós folyamatról, *restaurációs mozgalomról van szó* (amit mélypszichológiailag *regresszió*nak nevezhetnénk).

Mit jelent azonban konkrétan ez a rejúdaizálás vagy restauráció? **Jézus helyett kaptunk egy zsidó messiást,** akin ugyan sokat toldoztunk-foldoztunk, de akivel kapcsolatban az egybehangzó nemzetközi kutatás legfontosabb megállapítása az, hogy *nem tartotta magát messiásnak.* Kaptunk továbbá **zsidó eszkatológiát** és ezzel ködös, semmire sem kötelező elképzeléseket — a jelenben cselekvésre fel szólító **aktualitások helyett.** Csakhogy: a Messiás és az eszkatológia, mint ismeretes, összetartozik. Ha ez egyik elvész, vele bukik a másik is. Mindkettő annyira zsidó eredetű, hogy kihúzza a szőnyeget a keresztény öazonosság alól. Hol van itt az újdonság? Ha valami eltörölte azt, akkor az az eszkatológia volt.

A jézusi Most

Mindenfajta jövőspekulációval ellentétben **Jézus a jelen embere volt.** E tekintetben egyetlen szó sem olyan jellemző rá, mint a „most”. A keresztények sajnos újból és újból képtelenek bizonyulnak arra, hogy számot vessenek ezzel a jelenre vonatkozó aktualitással. Az Újszövetség egyik friss fordítása például így fordítja Márk 1,15-öt: „Elérkezett az idő! Isten Országája jön!” De a szövegben egyáltalán nem ez áll. Ez a fordítás a mi megszokott alapállásunknak felel meg; amit ugyanis még csak meghirdetnek, az alapjában véve nem rendelkezik különösebb robbanóerővel, valódi nyugtalanságot még nem kelt bennünk.

Ténylegesen azonban azt olvassuk az evangéliumi szövegben: „Isten Országá **itt van**” (szó szerint: *elközelgett, egészen közel jött*)! Közvetlen jelenvalóság. Jézus folyton-folyvást mint aktuális vagy konkrét történelemről beszél az Isten Országáról és Isten akaratáról.

Keresztelő János a börtönből, kétségbeejtő helyzetében azt kérdezteti Jézustól, ő-e az, akinek el kell jönnie, vagy valaki mást kell várni. Jézus válasza: „Számoljatok be Jánosnak arról, amit láttok és hallotok: Vakok újra látnak, bénák járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak fölkelnek, és a szegényeknek hirdetik az evangéliumot” (Lk 7,22). Ez azt jelenti: Igen, Isten Országá **itt van**.

De hol is van? Ott, ahol Isten akaratát teljesítik! Jézus erre szólít föl. Ez az ő tulajdonképpeni és legsajátabb jellemzője.

Lk 17,21-ben Jézus óv attól, hogy Isten Országát úgy fürkésszük, mint valami közeledő vihart vagy egy csillagot, hiszen az nem „rögzíthető” sem térben, sem időben. Egyáltalán, rossz az effajta kérdésfeltevés, ugyanis „Isten Országá **rajtak fordul**” („karnyújtásnyira van tőletek, csak tőletek függ, megvalósul-e”)! Más helyen pedig azt mondja: „Ha én Isten ujjával űzők ördögöt, akkor már **elérkezett** hozzátok Isten Országá” (Lk 11,20).

Vagy emlékezzünk Jézus első názáreti föllépésére! A zsinagógában Izajás próféta tekercsét nyújtják oda neki, amelyet a felolvasás után így kommentál: „Ma teljesedett be az Írás szava, amit az imént hallottatok” (Lk 4,21).

Várható volt, hogy János evangéliuma is megőrzi a jelenvalóságnak ezt a Most-ját. Amikor az igazi istentiszteletéről esik szó, ezt mondja Jézussal: „Eljön az óra, sőt, már **itt van**” (4,23). És aki követi Jézus szavát, arra érvényes, hogy „(már most) örök élete **van**” (5,24).

A jézusi Most e szinte könyörtelenül szorongató támadása ellen aztán nem sokára **állhatatosan és igen alaposan védekezni kezdtek**, mégpedig kettős módon. Jézust magát *kiszorították a jelen rivaldafényéből*, és minthogy a tér és az idő számunkra alapkategóriák, először is **térben** egyre magasabbra tolják, egy fölso, mennyei világba. Ez már magának az első tanítványi gyűlekezethez a legkorábbi korszakában megtörtént, amint például a mennybemenetel története tanúsítja. A *felhő*, amely e beszámoló szerint fölvette őt, „eltakarta tekintetük elől”. Így a kétértelmű kifejezés.

Minél magasabbra tolta az isteni föl-emelés, annál távolabbra került a közvetlenség nyomatéka. A térbeli eltávolodásnak felelt meg aztán az **időbeli**. „Vissza fog jönni”, áll ugyanabban a mennybemeneteli szövegben (Csel 1,9–11). De ily módon kitolták őt annak a végidőnek a távolába, amelyről senki sem tudja, hogy mikor is következik el a visszatérés „utolsó napja”. Mindenesetre immár kettős értelemben is sokkal elviseletőbben, de tompítva és közömbösítve hangzik felénk a jézusi Most.

Ráadásul *aztán mindkét eltávolítást, a térbelit és az időbelit is dogmatizálták a Hitvallásban* az ismert szavakkal: „fölment a mennybe, ott ül Isten jobbán, ahonnan el fog jönni”.

A közeli vég és a távoli vég várása

A jézusi Most-ot, amelyről az imént szoltunk, a történelemben mindmáig vagy spiritualista, vagy szektás módon félreértik. Közvetlen isteni drámát várnak, amely a földön fog végbemenni, s ezt aztán egy prófétai jövendölés automatikus beteljesedéseként értelmezik. Már az ősgyülekezet is így viselkedett. Kezdetől fogva nem fogták föl, hogy Jézus nyomatékos Most-ja ellene van mindenfajta lógásnak, amely bízást úgy véli: Holnap is van időnk! Valójában ez a Most az egyénhez intézett fölshírlás, hogy gondolkodásában és cselekvésében Isten Országá polgárának tudja magát, ill. annak is bizonyuljon. *A jézusi Most-ot tette kell váltani!*

Jézus ezért kihúzta az alapot a Most és Egykor körül lehetséges mindenfajta spekuláció alól. Ez annál is figyelemreméltóbb, mivel saját korát egyenesen elragadta az eszkatologikus láz, amely bizonyos fokig az *akkori jelen politikai nyomorúságának — a római elnyomásnak — a kompenzálása volt*. Ez természetesen tipikus reakció, amely szükséghelyzetekben megvigasztalja és kitartáshoz segíti az embereket. Egyesek *azonnali* nagy fordulatot vártak, mások elővigyázatosabban a va-

lamivel *távolabbi* jövőbe tekintettek. Az ilyen várakozásokat természetesen ruházták rá éppen erre a rendkívüli, nyilvánvalóan különleges hatalommal bíró Jézusra.

Ő azonban **sosem játszott a kezére az effajta várakozásoknak**, nem volt sem rajongó, sem spekuláns. Ahogyan különben is elutasítja a „jel- és csodavárókat”, ugyanúgy azokat is, akik kozmikus csodát várnak tőle. De azokat is, akik a nagy eszkatologikus csoda idején úgyszólván ki akarják kaparni a maguk gesztenyéjét — mint, mondjuk, Jakab és János, *Zebedeus fiai*, akik már most szeretnék megkapni az ígéretet, hogy kivételezett helyhez jutnak a messiási országban, közvetlenül Jézus jobbán és balján. Jézus azt feleli, hogy *ilyesmiről egyáltalán nem tud rendelkezni*, aztán még meg is fricskázza őket: „Aki közületek nagy akar lenni, az legyen a szolgátok, és aki első akar lenni, az legyen mindenki rabszolgája” (Mk 10,43–44).

Jézus olyan emberek veszik körül, akik „úgy vélték, hamarosan megjelenik Isten Országá” (Lk 19,1). Jézus látszólag nem reagál fölvetésükre, valójában mégiscsak, amikor elmondja nekik *a mindéről szóló példabeszéde*t (Lk 19,2–11): Ne spekuláljatok látványosan csodás dolgokról, amikről semmit sem tudunk. *Tegyétek a dolgotokat*, amennyire képesek vagytok rá, tegyétek Isten akarata szerint, tegyétek most!

A ködös jövőremények látványos csodavárára ellen szol Jézus akkor is, amikor azt mondja: *Használjátok az eszketeket*, amit egyébként megtesztet! „Mihelyt látjátok, hogy nyugaton felhő támad, azt mondjátok: Eső lesz. És meg is jön. És ha déli szél fúj, azt mondjátok: Hőség lesz. És beválik. Ti képmutatók! Az ég és a föld jelenségeit tudjátok értelmezni. Akkor miért nem vagytok képesek értelmezni a mostani kor jeleit? Miért nem találjátok meg magatoktól a helyes ítéletet?” (Lk 12,54–57)? Mik a „kor jelei”? Hogy itt van ő, Jézus, aki felszólít Isten akaratának megcselekvésére. És miért nem

lehet egyáltalán nehéz számukra, hogy megtalálják a helyes ítéletet? Mivel Isten úgyszólván személyesen áll előttük Jézusban. De miért nevezi őket képmutatóknak? Ezzel nyersen és világosan kimondja: Nagyon is képesek vagytok rá, de nem akarjátok!

Fontos, hogy ebben az összefüggésben figyelembe vegyük a kövekező mondást is:

Kitüntetés

A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint Göncz Árpád köztársasági elnök augusztus 20-a alkalmából „életútja elismeréseként” a Köztársasági Elnöki Arany Emlékéremmel tüntette ki HALÁSZ ENDRE ny. plébánost, a Bokor Bázisközösség tagját, a Katolikus Alkoholistamentő Szolgálat elindítóját és vezetőjét, aki augusztus 25-én a Parlamentben vette át a kitüntetést. — Gratulálunk!

(Halász Endrével készült interjút lapunk 1991. decemberi és 1995. áprilisi, az általa vezetett Szolgálatról tájékoztatót pedig 1993. áprilisi és 1994. júniusi számában közöltünk.)

„Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a földre. Mennyire örülnék, ha már égne” (Lk 12,49). Origenész egyik beszédében található egy nem-kánoni jézusi mondas, amelyet a Tamás-evangeliumból idéz: „Aki közel van hozzám, a tűzhez van közel; aki távol van tőlem, az Országtól van távol.” A tűz az Istenség régi szimbóluma, az Őszövétségben is használják ebben az értelemben. A tűz az élet teljességét jelenti, az isteni megtisztítás izzását, az Isteni lángoló jelenlétét, Isten Uralmának vagy Országának jelenlétét.

Aki törekszik Isten akaratainak teljesítésére — amire Jézus fölszólít —, annak szemei előtt világosan, fényesen és figyelmen kívül hagyhatatlanul megjelenik Isten akarata.

Mi számított már ekkor az a kérdés, hogy mi az Isten Országa, hol van és mikor jön el?

Közele véget vagy távoli véget várunk? Micsoda badarság! **Isten Országa** oly közel van, mint az élet, az élet maga az, pontosabban **az Isten akarata szerinti élet**, amint egy másik elszórt jézusi mondas biztosít róla: „Aki hozzám közeledik, a tűzhez közeledik, és aki tőlem távolodik, az életől távolodik.”

A nem-eszkatologikus Jézus

Jézusnak az eszkatológiát illető álláspontját szeretném még másik oldalról is megerősíteni, nevezetesen **Jézus jellemének alkata** szempontjából, ami mélypszichológiailag oly fontos kategória a személyiség megragadásához. Ez itt konkrétan azt jelenti: A „Most, nem valamikor egyszer” Jézusa fölléphet-e egyúttal archetipikusan eszkatologikus távspekulációk képviselőjeként is? Értelmesen elképzelhető-e ez? Nem, ez nem lehetséges. Ha ennek ellenére ilyen egymásmellettséget állítanánk, akkor ezzel skizofrén, vagy legalábbis skizoid személyiségstruktúrát fogunk rá. Ennek a problémának széles irodalma van. Mielőtt azonban ilyen diagnózisra jutnánk, előbb mindig meg kellene kérdeznünk magunktól, nem estünk-e mi magunk skizoid kategóriákba, amelyeket aztán Jézusra vetítettünk ki.

Mindenesetre tény először is az, hogy azok az eszkatologikus kifejezések, amelyeket nem csupán bőségesen, hanem Jézust eltorzító bőséggel adtak az ő szájába, egytől egyig utólagos betoldások. Az is tény, hogy úgyszólván eszkatologikusan előre megterhelt gondolkodók mind a mai napig a legmesszebbmenőkig ennek az archetipikusan eszkatologikus tudati síknak az elkötelezettjei maradtak, és ezért nem képesek mást találni Jézusnál, mint eszkatológiát.

Szeretném ezért Jézus személyiségének alkotát — amely éppen újdonságot, nyomatékot és lényegiséget feltételez — éppen az eszkatológia vonatkozásában kidomborítani, tehát az **alapvetően nem-eszkatologikus Jézust**.

Először is: Jézus alapvető **gondolkodási kategóriái a keletkezés, a növekedés, az érés, a kibontakozás, a fejlődés**. A megfelelő példázatokot vagy egyéb vonatkozásokat nem szükséges külön felsorolnunk, anélkül is világos, hogy állandóan az **organikus** világból vett kategóriákkal van itt dolgunk. Amikor aztán eszkatologizálják ezeket a kategóriákat, és egy remélt csodálatos jövőre irányuló irreális spekulációkat kell már kifejezniük, akkor többé nem az organikus növekedés kategóriái, hanem **mechanizált, a mágikum és a látványos csodák világába átvitt kategóriák. Ez nem más, mint hamis-**

tás, nagystíliú kivetítés. Hiszen egy olyan személyiség esetében, aki anynyira határozottan a Most-ra irányul, mint Jézus, értelmesen csak ennek az ellenkezőjét lehetne megállapítani, nevezetesen hogy a keletkezés, a növekedés, az érés, a kibontakozás, a fejlődés említett alapkategóriái kimondottan nem-eszkatologikus kategóriák. Látni kellene, hogy ezek elsődlegesen azok a kategóriák, amelyekkel Jézus ama új tudati síktól beszél, amelyet ő jelenít meg. (Egyébként akárcsak a pszichoanalízisben, itt is a változás folyamata a döntően fontos, nem pedig a kezdeti vágyak, igények vagy vára-kozások, amelyek a változás folyamán többnyire maguktól megoldódnak. Ezzel egyúttal azt is nyomatékosan megmondtuk, hogy az eszkatológia a **kényelmes út**, kényelmesebb, mint a változás karakteres, de nehéz és hosszadalmas útja.)

Elbűvölően eredeti vonása Jézusnak a **lényegi gondtalanság**. Gondtalansága mindazzal szemben, ami ma, holnap vagy valamikor egyszer megeshet, az élet minden kiszámíthatatlanságával szemben. Tág horizontra tekintő szava: „Ne legyetek gondban, ne aggódjatok” (vö. Mt 6,25–34)! Így aztán **az a gond sem töltötte el, vajon mi történhet majd „legvégül”**. A lényegi gondtalanság nem valamilyen járulékos tulajdonság, hanem félelmeiktől mentes, a rea-

litások talaján álló, az érzéki valóságra nyitott, az érzéki valóságnak örvendező, biztos *alpmagatartása* az integrált személyiségnek. Ezzel szemben az eszkatologikus koncepció sterilnek, intellektuálisnak és mesterkéltnek hat. Éppen a lényegi gondtalanság nézőpontja felől mutatkozik meg igazán Jézus kimondottan nem-eszkatologikus alpmagatartása.

Megnevezek egy további, Jézusra alapvetően jellemző, de tökéletesen nem-eszkatologikus alapvonást, nevezetesen azt a nyomatékos módot, ahogyan **az ember pozitív alkotói lehetőségeiről** beszél. Példabeszédekben és egyes szóképekben mondja el, hogyan lehetünk okosak vagy buták, türelmesek vagy határozottan fellépők, makacsul valamihez ragaszkodók vagy megtérők, hogyan kérdezhetjük meg a szívünket anélkül, hogy szélnek eresztenénk az értelmünket; hogyan lehetünk képesek kiengesztelődni csalódottság és megkeseredés nélkül; hogyan tehetjük lehetővé, hogy konkrét belső ösztönzőnké váljék az a magatartás, amelyet a boldogmondások olyan provokatívan írnak le. Az irgalmas szamaritánus példabeszédének végén így hangzik a felszólítás: „Menj és cselekedj hasonlóképpen”, föltéve, hogy az ember félelemből és kényelmességből nem részesíti előnyben ama pap vagy lévita szerepének játszását. Ezzel *a cselekvésre felszólítással egyfolytában találkozunk, mindig azon van a hangsúly, hogy képesek vagyunk rá, és sosem esik szó a képtelenségünkről*. Jézus úgy szólítja meg az embereket, hogy rámutat lehetőségeikre, és azzal, hogy ezt teszi, a lehetőségek konkrét megvalósulásokká lesznek. A Most-hoz hasonlóan a „Tedd ezt” is totálisan nem-eszkatologikus. Ha ebbe a Jézus által hozott új és nagy emberiségbe vetjük reményünket, bizalmunkat, hitünket és lelkesedésünket, akkor azok vagyunk, akik a hihetlent is lehetővé teszik, hegyeket mozgatnak, a világ világosságává és a föld sójává lehetnek.

Jézus eszkatologikus értelmezésének ellentmond továbbá **gyakorlati föllépésének konkrétsága**. Vele összehasonlítva Pálnál mindenütt az ideiglenesség alaphangulatával találkozunk. Még az is jobb, ha nem házasodik meg az ember, mert a házasság is, mint oly sok más fontos dolog, csak szükség-telen ballaszt, ti. a vég közelsége miatt. Jézusnál hiába keressük ezt az alaphangulatot. Az ő szemében ez a világ nem váróterem, amelyben csak az eszkatologikus vonat indulásra várunk. Ellenkezőleg, alapvető véleményyt mond a házasságról és házasságtörésről, minden külső viselkedést a belső

magatartásra és érületre alapozva. Elvi kijelentést tesz a válásról, hogy mindenekelőtt a nő jogait óvja. Öszinteséget kíván a bíróságon, amitől szükségtelemmé válik az eskü. És egyáltalán: olyanfajta pozitív emberiséget kíván, amely végső soron fölöslegessé teszi a bíróságot és a pereskedést. Nevén nevezi az öregek mostoha kezelését, vagy az elégtelen gondoskodást a rá-szorulókról és a gyerekekről. Kipellen-gézezi a társadalmi igazságtalanságot és a pénz bálványozását. Szól az adózásról és a felebarát szociális segélyezéséről, de az eladósodás vagy a munkanélküliség problémáiról is, és még hosszan sorolhatánk. A *hétköznapi konkrétumok, az élet apróságai Jézusnál sosem öltik az ideiglenesség vagy a jelentéktelenség jellegét*, pedig az eszkatologikus magatartásból az következne, hogy mindez már nem számít. Ha viszont megfordítva, valaki ennyire szívén viseli a konkrétumokat — a ténylegesen létező embert a maga közvetlen helyzeteiben, végső soron az egész társadalmat annak minden mozzanatában —, az egész nyilvánvalóan *nem ismeri az eszkatológiának az adott helyzetet közömbössé tevő, átmenetiséget tükröző magatartását*, hanem a létezés megújítása és egy jobb konkrét jövő érdekli.

Ha azonban Jézus az általánosan érvényes patriarchális tudati síkkal szemben egy új, magasabb, teljes, integrált tudati síkot jelenített meg személyében és nyitott meg ezzel lehetőségként mindenki számára, akkor ez **kozmikus méretű jövőprogramot** jelentett számtalan eljövendő generáció, távoli terek és korok részére. Tekintetbe véve ezt a kozmikus Jézus-figurát, csak egy egészen elfogult, a saját kis történetéhez tapadó látásmód beszélhetett közeli vagy távolabbi végvárásról. Az olyan méltatások, amelyek Jézust egy kicsi, jámbor keleti nép korabeli aspirációi beteljesítőjének látják, egyenesen provinciálisnak, kispolgárinak hatnak, éppen e provincialitás és kispolgáriság spirituális, morális és társadalmi szűkösségének és korlátozottságának értelmében. Jézus fellépése óta a világ folytonosan tágult, a problémák korábban nem sejtett dimenziókat öltöttek, mégis megállapíthatjuk, hogy ennek az egyetemes Jézusnak, ennek a nem-eszkatologikus Jézusnak a konkrét jelenre irányultsága mit sem veszített aktualitásából és provokatív robbanóerejéből.

A távoli Isten

A sajátos eszkatológiai kutatás az utóbbi évtizedekben azon fáradozott, hogy Jézus értelmezéséhez fölmutassa a véleménye szerint lényeges hátteret,

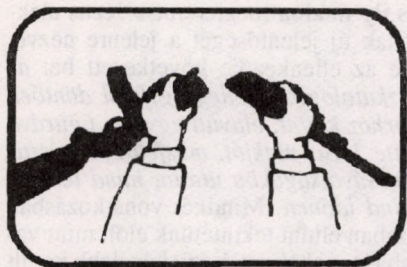
és így módon megteremtse Jézus alakjának új jelentőségét a jelenre nézve. De az ellenkezője következett be: *az eszkatologikus jelleg egyfelől döntően korhoz kötött, elavult egykori figurává tette Jézus alakját, másfelől futurisztikus távolságokba utalta, mind térben, mind időben*. Mindkét vonatkozásban jobban eltűnt tekintetünk elől, mint valaha is, s ahelyett, hogy közelebb került volna hozzánk, csak még jobban eltávolodott. Éppen az újkor eszkatologikus kutatása tette jelentéktelenné Jézust az újkor számára.

Az eszkatológia egykori és mai hívei meg akarták dicsőíteni Jézust az eszkatologikus vonásokkal, azzal, hogy **„fölmagasztalták”, föl egészen Isten trónjáig**, „a királyok királyává és az urak urává, aki megközelíthetetlen világozóságban lakozik” (1 Tim 6,16). Ebben a főséges, megközelíthetetlenül távoli Istenben az **Öszövetség patriarchális Istenére ismerünk rá**, akit legfőképpen a „szent” kategóriája jellemzi, ami itt a héber gyökérjelentésnek megfelelően azt jelenti: „*elkülönített*”, azaz megközelíthetlenséget és távolságot teremtő főség. E tekintetben jellemző például a Mózesnek szóló „Ne lépj közelebb” az ég csipkebokor történetében, vagy a „Jaj nekem, végem van” Izajás templomi látomásában. Isten itt ténylegesen távol áll, a Vele fönn tartott személyes bizalmasság, amelyre szükségünk van, s amelyet aztán gazdagon és boldogítóan megtalálunk Jézusnál, itt elképzelhetetlen. Isten a főséggel teljes Tülvilági Lény, az arany alapra festett Mindenható.

Nem kell meglepődnünk azokon az ábrázolásokon, amelyek szóban vagy például egyházi énekekben ilyennek mutatják be Istent. Nyilvánvaló, hogy *annak a patriarchális tudati síknak a kivetítéseiről és önábrázolásairól van szó, amelynek tipikus megjelenési formái a főség, a magasztosság, a távolságtartás, az engedelmesség és a szolgai függés*. Ezeket a kategóriákat Jézusnál nem találjuk meg, sem az emberekkel való kapcsolatában, sem akkor, amikor mennyei Atyjáról beszél.

Az eszkatológia a Jézus-kép legvégzetesebb átfestése, mondottuk. Az **eszkatológiát uraló istenképben** ugyanis, amint látjuk, **legszélsőségebb fölmagasztaltságában jelenik meg a mindenható patriarcha vagy a keleti despot**. Ettől az istenképtől, a távoli Isten képétől nem vezet út — bármilyen gyakran és bármilyen behatóan fáradoztak is ezen — **Jézus istenképéhez**, Jézus istenfelfogásához, amelynek alapkielentése: „*Ó, az Atya, szeret titeket*” (Jn 16,27).

Fordította: Gergely G. András

Josef Blank

Erőszakmentesség – háború – katonai szolgálat

II.

A korai kereszténység felfogása

Hogyan értelmezte és gyakorolta tovább az őś- és korakereszténység Jézus alapelveit és erőszakmentes gyakorlatát? Az újszövetségi tanúságokból kiindulva szeretnénk most megkísérlni, hogy megválaszoljuk ezt a kérdést. Közben persze figyelembe kell vennünk, hogy az a konkrét történelmi-politikai helyzet, amelyben az alakuló korakatolikus nagyegyház és a korakeresztény gyülekezetek éltek, az áthagyományozott jézusi alapelvek értelmezésében és azok gyakorlásában egyaránt fontos szerepet játszott. **A történelmi-társadalmi és politikai helyzet szolgáltatta a külső keretfeltételeket a mindenkorai koraegyházi gyakorlat számára. Amilyen mértékben változtak ezek a keretfeltételek, olyan mértékben érződtek ennek kihatásai a korakeresztény gyakorlaton. Elvi jelentőségű tényállás ez és mind a mai napig érvényes.**

Először a zsidókeresztény-palesztinai ősgyülekezet(ek) helyzetével lesz dolgunk a Templom lerombolásáig (Kr. u. 70) terjedő időben, azután a római világbirodalomban fokozatosan kialakuló nagyegyház keresztény gyülekezeteinek helyzetével.

Ez az Egyház a 2. és 3. században növekvő önállóságra jut a zsidósággal szemben, amelynek árnyékában naggyá lett. De nyilvános jelentősége ugyanígy megnő. Önálló szociológiai valósággá válik, amelynek befolyásával egyre inkább számolnia kell a késő ókori világnak. *Ugyanakkor* ez az egyház az általunk vizsgált időszakban (1–3. század) *sem társadalmilag, sem politikailag-jogilag nem integrálódott.* Ebből a római állam és az egyház számára egyaránt a jogi bizonytalanság és a magatartásbeli bizonytalanság helyzete adódott, ahogyan ez egész világosan tükröződik az ifjabb Pliniusznak Trajanus császárhoz intézett levelében, ill. a császár válaszában (vö. Plinius, Epistulae X, 96.97). Az úgynevezett „keresztényüldözések” az állam kísérletei arra, hogy ezt a bizonytalanságot erőszakos állami intézkedésekkel oszlassák el.

A keresztények katonai szolgálatban való részvételének kérdését ebben a nagyobb összefüggésben kell nézni. A keresztények katonai pályafutásának

kérdése csak akkor válik égetővé, amikor az egyház 170 és 180 között már bizonyos nyilvános jelentőségre tesz szert. **Kb. Kr. u. 175-ig, amennyire meg tudjuk ítélni, még nem léteznek keresztény katonák, és ennek megfelelően nincs aktuális »katonaságkérdés« sem.** A katonai szolgálat eleinte nem olyan probléma, amely a keresztények számára vitatéma lenne. Minden olyan kísérlet, amely a korai forrásokból és különösen magából az Újszövetségből akar idevágó konkrét válaszokat nyerni, természetlenségre van ítélve. **Bár lehetséges, hogy katonák csatlakoznak a kereszténységhez** (ld. Lukácshoz kapcsolódó fejtegetéseinket az I. részben), **de a fordított esetre egyetlen példa sincs, tehát hogy keresztények belépnének a hadseregbe.**

Az ősgyülekezet gyakorlata

Egyébként nem lehet kétségbevonni, hogy az ősgyülekezet és **minden korakeresztény gyülekezet megőrizte Jézus útmutatásait és magára nézve kötelezőnek tekintette.** A Jézus-tanítványok az új Jézus-tóra szerint élnek. Ennek legvilágosabb bizonyítéka a máti Hegyi beszéd (Mt 5–7) és a lukácsi Mezei beszéd (Lk 6,17–49) két beszédgyűjteménye, amelyek a maguk módján a logiongyűjtemény (a Q = Forrás) anyagát dolgozzák fel, és a jézusi tanítás mintájául szolgálnak. De a szintén korakeresztény „A tizenkét apostol tanítása” (Kr. u. 90 körül) ugyancsak minden keresztény számára „az élet” kötelező „útjaként” tartalmazza az erőszakra lemondás és az ellenségszeretet parancsait (Didaché 1,2–5a). Az erőszakra lemondás és az ellenségszeretet különösen jellemzők a korakeresztény gyülekezetekre.

Egyik tanulmányában Paul Hoffmann azt a felfogást képviseli, hogy a logiongyűjtemény egy zsidókeresztény gyülekezetre nyúlik vissza (Hoffmann Q-csoportnak nevezi), amely nagypéntek és húsvét után továbbvitte Jézus igehirdetését a közeli Isten Országáról. Szerinte egy karizmatikus-prófétai jellegű missziós mozgalomról van szó, amely Jézus küldetésére történő hivatkozással és Jézus mint az Emberfia visszatérésének várásában Isten Ország-

ga közelségét hirdette. Ennek során különleges módon képviselte Jézus békegondolatát, amennyiben átadta az embereknek az eszkatologikus békeköszöntést (vö. Mt 10,13; Lk 10,5–6). „Ez a békeköszöntés azonban más kiértékelések által a Q-ban konkretizálódik: az ellenségszeretet központi jelentősége (Lk 6,20 skk), az „erőszakosokkal” való konfliktus (Mt 11,12), ami korukat általánosságban jellemzi, a politikai messiáskép elutasítása a megkísértés történetében — mindez zelotaelles tendenciára utal. Úgy látszik, a Jézusra mint Emberfiára vonatkozó hitvallással, Jézus üzenetének továbbadásával ez a csoport a felkelés- és a békepártiak konfliktusában, mely a zsidó-római háború előtti években Palesztina helyzetét meghatározta, az utóbbiak mellett foglalt állást. Mivel ily módon belementek politikai kérdésekbe, igehirdetésük sajátos színezetet nyert, útjuk heves összekülönbözéshez vezetett saját honfitársaikkal, akiknek Jézus, az Emberfia nevében az ellenségszeretet útját kínálták fel a megmenekülés egyetlen lehetőségeként a küszöbönálló ítéletről.”

A kérdés, vajon számolhatunk-e külön Q-csoporttal, vitatott. De a korai zsidókereszténység palesztinai összhelyzetét a zsidó háború (Kr. u. 66–70) kitörése előtt Paul Hoffmann igen találóan jellemzi. Ezek a zsidókeresztények magához Jézushoz kapcsolódva *ellene voltak a zelóták politikai messianizmusának és kiálltak a béke mint az evangélium alapvető tartalma mellett.* Hiszen a Messiás-Jézus tanítványai számára döntő ponton nyert választ a messiási reménység; számukra a názareti Jézus a már elérkezett Messias volt. „A világhossz fiaiak és a sötétség fiainak végidőbeli háborújáról” alkotott elképzelés, ahogyan ezt Qumran Háborús tekercséből és más apokaliptikus szövegekből ismerjük, sosem játszott szerepet Jézus gondolkodásában. Legalábbis a legcsekélyebb utalás sincs erre.

A zsidó háború és az apokaliptika

Ennek a gondolkodásmódnak felel meg az is, hogy a jeruzsálemi ősgyülekezet tagjai, sőt a palesztinai zsidókeresztények sem vettek részt a

rómaiak elleni zsidó háborúban. A zsidókeresztények és a zsidók között már korábban is súlyos konfliktusok támadtak. Az ApCsel beszámol István jeruzsálemi megkövezéséről és arról a keresztény gyülekezet elleni üldözésről, amelyben a farizeus Saul vezető szerepet játszott (vö. ApCsel 6,8–8,3). Ez az üldözés valószínűleg csak az ősgyülekezet hellénista szárnyát érintette.

Ezután a rövid ideig uralkodó *I. Agrippa* király (Kr. u. 41–44) rendezett önkényes keresztényüldözést, melynek során karddal kivégzik (a „fiatalabb”) Jakabot, János testvérét, Zebedeus fiát, és Pétert börtönbe vetik (ApCsel 12,1–23). Végül a zsidók előtt is nagytekintélyű („idősebb”) Jakabot, „az Úr testvérét” is halálra ítélte és megkövezette Kr. u. 62-ben, az interregnum idején — *Festus* kormányzó éppen meghalt, és utódja, *Albinus* még nem érkezett meg Júdeába — az éppen kormányzó *Annás* főpap (a hatalmas Annás-család tagja); olyan intézkedés volt ez, amelyet sok törvénytisztelő zsidó is elítélt.

Ténylegesen úgy látszik, hogy közvetlenül a zsidó háború kitörése előtt

egyre rosszabbodott a keresztény gyülekezetek és a hivatalos zsidóság közti viszony, minthogy a keresztény gyülekezetek kezdtek nem-zsidókat, pogányokat is felvenni soraikba. Ezzel alapvetően ledöntötték a nemzeti sorompókat. A zsidókeresztények sok zsidó szemében bizonytalan katonajelöltékké és az első számú ellenség kollaborán-saivá váltak.

Cezareai Eusebius szerint a jeruzsálemi ősgyülekezet egy, a vezetőknek adott kinyilatkoztatás alapján elhagyta a várost, még mielőtt a háború elérte volna Júdea és Jeruzsálem vidékét. Péreában, egy Pella nevű városban telepedtek le, a Jordántól keletre. A legújabb kutatások szerint a jeruzsálemi gyülekezetnek a zsidó háború alatti helyzete a **Márk-evangélium „szinoptikus apokalipszisében”** (Mk 13. f.; párh Mt 24–25. f.; Lk 21,5–36) csapódott le. Mk 13,14–20 a Júdeában időző tanítványoknak menekülést ajánl.

Jó okkal feltételeznek mostanság ismét összefüggést e szöveg és a jeruzsálemi (és szomszédos júdeai) keresztény gyülekezet(ek) Pellába menekü-

lése között. Ez a feltételezés megfelel a szöveg minden sajátosságának, és érthetővé teszi ezt a szakaszt a Jézus beszédeként beállított apokaliptikus tanításon belül. Együttal **világossá válik, milyen apokaliptikus-üdvőtörténeti keretben látták az akkori keresztények és ennek megfelelően az evangélisták is a háborús eseményeket és Jeruzsálem elpusztítását:** „Ha aztán háborúkról hallottok és háborús hírek nyugtalanítanak titeket, ne rettenjete meg! Ezeknek meg kell történniök. De ez még nem a vég. Mert egyik nép a másik ellen támad, és egyik ország a másik ellen. Sok helyen földrengés és éhség lesz. De ez csak a fájdalmak kezdete” (Mk 13,7–8).

A háború apokaliptikus értelmezése messzemenően meghatározta a korai keresztények felfogását. A háborúkat és más sorscsapásokat — Jézus eredeti szándékától eltérően — *apokaliptikus jelként*, vagy az emberi gonoszság miatt kirobbanó isteni büntető ítélet, Isten haragjának jeleként fogták fel, amint később megfordítva, a történelmi krízisek korában apokaliptikus hangulat üti fel a fejét (későközépkor, reformáció stb.). Ily módon a háborúkat be tudták sorolni egy eszkatológikus jellegű történelemképbe; az ilyen időszakokban „a szentek állhatatosságára és hitére” (Jel 13,10) volt szükség. Mivel a háborúk e gonosz világkorszak jelrendszeréhez tartoztak, a keresztényeknek alapjában véve semmi dolguk sem volt velük; hiszen legbensőbb lényükben már Isten új világának polgárai voltak. Nem gondoltak arra, hogy a háborúkat megszüntessék, csak többé nem vettek részt bennük, hiszen a legcsekélyebb okuk sem volt rá.

A keresztény igazi fegyverei

Már igen korán átvettek képeket és fogalmakat a katonaságtól, hogy általuk juttassák kifejezésre a keresztény lét különleges jellegét a világban. Már Pál harcra fogja fel a keresztény életet és a sportversennyel, a stadionbeli „agón”-nal hasonlítja össze. A keresztények olyanok, mint a futók a stadionban; csak hogy ők nem-mulandó győzelmi koronáért küzdenek, viszont ezért megfelelő aszkézisben kell élniök (1 Kor 9,24–27). Az 1 Tessz 5,8–9-ben ezt mondja az Apostol: „Mi azonban, akik a nappalé vagyunk, legyünk józanok, és öltük fel a hit és a szeretet páncélját, sisaként pedig az üdvösség reményét. Hiszen Isten nem az ő haragjának ítéletére szánt minket, hanem hogy elnyerjük az üdvösséget Jézus Krisztus, a mi Urunk által.”

Pál — és a helyes értelmezés szempontjából ez döntő! — ezt a képet eszkatológikus kontextusban vázolja fel, nevezetesen összefüggésben az éberségre történő eszkatológikus fi-

gyelmeztetéssel, tekintettel az Úr küszöbönálló napjára, Krisztus visszajövetelére (vö. 1 Tessz 5,1–11). Az eszkatológikus intelm az éberségre talán egészen Jézusig nyúlik vissza (vö. Mk 13,33–37 párh). Az összehasonlítás „az éjszaka hirtelen megjelenő tolvajjal” szintén összekapcsolja Pált a logionforrás hagyományával (vö. Mt 24,43–44; Lk 12,39–40). Az őskereszténységben és az ókori egyházban sajátos keresztény alapmagatartásnak érezték és nagyra becsülték az ilyen éberséget (ld. „az okos és a bolond szüzek példabeszédét” is, Mt 25,1–13). Jézusnak a Getszemáni kertben az alvó tanítványokhoz intézett intelmét is meg kell itt említeni: „Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek! A lélek ugyan kész, de a test gyöngye” (Mk 14,38).

Kézenfekvő volt, hogy ezeket az éberségi intelmeket a katonák órállásához hasonlítsák. Pál ennek legkorábbi tanúja, sőt talán eredeti szerzője ennek a képnek. Számára azonban nem a részletes összehasonlítás a fontos, hanem két poén. A keresztény katonai páncélját a hit és a szeretet alkotja, a remény sisakja pedig a végső üdvösséggel áll összefüggésben. Figyelemreméltó, hogy a hit, remény és szeretet hármasa bukkan itt elő (vö. 1 Tessz 1,3), amely Pál számára mindig a keresztény lét egészét írja körül. Mint olyan ember, akit ez az új egzisztencia jellemez, a keresztény a katonához hasonlóan őrskéiben áll, a józanság magatartásával vágyódva vágyva az Úr napjának üdvötlenségére.

Az **Efezusi levél** Pál iskolájából származó szerzője tovább színezte ezt a képet és egyenesen „klasszikus alakot” kölcsönzött neki (**Ef 6,10–20**) (kérjük az Olvasót, keresse ki e hosszabb idézetet):

Ez a szöveg Isten végidőbeli harcosát mutatja be; további elemként kerülnek szóba az istenellenes hatalmak és erők elleni harc, és az éppoly szilárd, mint állhatatos imádsággal való örökös képei. A különböző képek messzememenő ismeretese a zsidó és hellénista világból. Az Ószövetségben maga Jahve hadvezérként jelenik meg, aki mennyei seregeivel leveri Izrael ellenségeit (vö. pl. 18. zsoltár). Az ősegyház — *magától Jézustól eltérően!* — az eszkatológikus végkiüzdelem képét is átveszi, azonban keresztény előjelekkel teljesen újraértelmezi. *A keresztény ugyan Jézus Krisztushoz tartozik és már részese az eszkatológikus üdvösségnek, de ebben a világban még harcolnia kell, mivel itt még mindig működnek a kárhozat gonosz hatalmai, amelyek még nem semmisültek meg végleg. Isten fegyverzete nem más, mint magának Istennek a megmentő védőhatalma, amely fegyverzetként veszi körül az embert, és erőt ad neki a harchoz és a kitartáshoz.* A keresztény állapot támadások kereszt-tüzében áll, éspedig nem emberi ellenállók, hanem a démoni–kozmikus hatalmak és erők részéről.

Itt közrejárthat az a felfogás, hogy a Sátán és hadserege Krisztusnak már kivívott győzelme után, a rendelkezésére álló maradék időben minden követ megmozgat, hogy minél több embert elpártolásra bírjon, és ily módon elrabolja tőlük az üdvösségben részesedést (vö. Jel 12–14). A harcnak és a kísértésnek ez az időszaka különösen nehéz és veszélyes. Most kell a keresztényeknek állniok, szilárdan állniok vagy kitartaniok, a hitben gyökerező állóképességükben meg nem inogniok és meg nem hátrálniok. Isten harcosának ellenségeiként az ördögöt, a hatalmakat és erőket, a sötétség világ-

kormányzóit és a gonoszság égi szelmeit sorolja fel a szerző. **Nem földi hatalom ellen kell harcolni;** a harc — mint kifejezetten mondja — nem vér és test ellen folyik; **a gonosz tömörített hatalmáról van szó, élén az ördöggel.**

Nos, mit állít szembe az Efezusi levél szerzője „a gonosz tömörített hatalmával”? Isten harcosa övezze fel magát az igazsággal, és vegye föl az igaz élet páncélját. Lábaik húzza „a béke evangéliumára való készség” saruját (ez a megfogalmazás Iz 52,7-re emlékeztet). A szerző alighanem a római légionáriusok lábbelijére gondolhatott, a *caligára*, valamint azokra a hosszas menetelésekre, melyeket az lehetővé tett a katonák számára; ennek megfelelően a keresztény a béke evangéliuma misszionáriusi kiterjesztésének a szolgálatában áll. Minden, az evangéliumért végzett szolgálat alapvetően békeszolgálat, annak a békének a szolgálata, amelyet Jézus Krisztus hozott el, s amely az Ef 2,14 kijelentése szerint ő maga.

Isten harcosának a hit pajzsával minden tüzes nyilat, **a gonosz minden támadását ki kell oltania**, le kell vernie és le kell győznie. Ennek érdekében vegye föl az üdvösség sisakját s mindenekelőtt ragadja meg a szellem kardját, Isten igéjét (vö. Zsid 4,12; ugyanígy Jel 1,16). Emellett áll az örökös imádság képe; ez különleges feladata és kötelessége Isten harcosának. Mindenkor a Lélekben kell imádkoznia. Különösen az összes szentekért végzett könyörgés emelkedik ki, valamint a misszionáriusokért és az apostolokért mondott imádság. **Tehát szellemi síkon zajló harcról van szó.**

(Folytatjuk)

Tisztességtelen NATO-kampány

Hatalmas erővel folyik az agymosás, az ország lakosságának félrevezetése, hogy mind többen elhiggyék: hazánk elemi létérdeke, jövőbeni boldogságunk záloga, hogy mielőbb belépünk a NATO-ba, hogy már a közeljövőben („az első körben”) a katonai szövetség teljes jogú tagjává váljunk.

Hetente hivatkoznak újabb és újabb előzetes közvéleménykutatásokra, melyekből megtudhatjuk, hogy az ország lakosságának nagyobb része már most a NATO híve (akkor mire föl ez a kétségbeesett kampány?), s hogy a belépést ellenzők aránya az alacsony is-

kolázottságú nők körében a legmagasabb, míg a magasán képzett értelmiségiek döntő többsége pártolja a csatlakozást. A megzavarodott „média-fogyasztó” mellének kimondatlanul is nekiszegezódik a kérdés: Te melyik csoportba akarsz tartozni? Az emberi hiúságra apellálnak akkor is, amikor leereszkedően vállon veregetik, bölcsnek, megfontoltnak, az ország javán munkálkodónak nevezik a NATO-híveket, ugyanakkor lesajnálóan nyilatkoznak a másik fél képviselőiről, rájuk sütve a felelőtlenség, a meggondolatlanság, a kalandorság bélyegét.

A kampány szervezői nagyon ügyelnek arra, hogy az ellenzők — ha egyáltalán szóhoz jutnak — minden NATO-val foglalkozó vitában elenyésző kisebbségben maradjanak, ezzel is azt sugallva, hogy ők csak marginális véleményt képviselnek.

Tömbösödésünk ellenzőinek álláspontja a „független sajtóban” többnyire csak kilúgozott formában láthat napvilágot, míg az önkényesen kiemelt néhány sorra reagáló, a hivatalos véleményt megjelenítő „szakértő” több héten át több hasábot is kap ellenfelét lehengerlő okfejtésének megfogalmazására.

A NATO rózsaszínűre festett tablóján a katonai szervezet úgy jelenik meg, mint a demokrácia, az emberi jogok, a béke és a biztonság letéteményese és biztosítója, amelynek elég a küszöbét átlépni, hogy mindebből a szépből és jóból mi is részesüljünk.

Nem beszélnek arról, hogy az a Törökország, amelynek hadserege a balatoni szünyogirtáshoz hasonló rendszerességgel és „szakszerűséggel” folytat népiirtást az iraki kurdok körében, szintén a NATO tagja.

Nemrég derült fény arra, hogy a szintén NATO-tag Olaszország békefenntartóként Szomáliába küldött katonái tábornokaik tudtával és beleegyezésével milyen kegyetlenkedéseket hajtottak végre a helyi lakosság körében (a

NATO egyik fő jövőbeni feladatának a békefenntartást tekinti...).

Nem árt emlékeztetni arra sem, hogy két, a NATO-hoz tartozó ország, Görögország és Törökország 1974-ben fegyveres konfliktusba keveredett egymással Ciprus miatt, s hogy a független szigetország északi részét Törökország azóta is jogellenesen megszállva tartja.

És mi a helyzet a „NATO oszlopával”, az Amerikai Egyesült Államokkal? Szintén a közelmúlt leleplezése, hogy a „demokratikus” amerikai hadseregben milyen szadista, embertelen módon „avatják fel” az újoncokat, így akarván keménységre szoktatni őket.

Akinek pedig voltak még illúziói azal kapcsolatban, hogy a NATO egyenrangú tagországok szövetsége, az jó,

ha tanulmányozza a legutóbbi NATO-főtitkárválasztás körülményeit, nevezetesen hogy az USA milyen arrogáns módon erőszakolta keresztül saját jelöltjét a tagországok többségének (az európai tagországok!) jelöltjével szemben: kijózanító tapasztalatokra tehet szert!

Ebben a században az ország vezetői már kétszer kapcsolták népünk sorsát olyan katonai szövetséghez, amely háborúba sodort bennünket. 1944 és 1991 között hazánk megszállás alatt állt. Most, a Varsói Szerződésből épp hogy megszabadulva itt a lehetőség arra, hogy végre a saját utunkat járjuk, s a kardcsörtetés hívei által annyit becsmérelt semlegességet válasszuk.

Zámbó Zoltán

NEMZETI VÉDELMI CHARTA

A mai napon, ebben a történelmi pillanatban, amikor a madridi NATO-csúcson a NATO hivatalosan meghívja tagjainak sorába Magyarországot, az alábbi,

NEMZETI VÉDELMI CHARTA

közzétételét határoztuk el.

PREAMBULUM

1. A NATO-bővítés politikailag, katonailag és gazdaságilag ismét kettévágja a közép-európai térséget. Magyarország a megosztottság nyugati felére kerül, míg egyes szomszédaink a megosztottság keleti felére szorulnak.

2. Katonai tömbhöz tartozásunk lehetetlenné teszi, hogy továbbra is híd szerepet töltsünk be nyugat és kelet között.

3. Európa kettéosztása megteremti a politikai-katonai konfliktus veszélyét, kereskedelmi téren pedig évi 200–300 milliárd forintos veszteséget okoz hazánknak.

4. Magyarország NATO-tagságával a Kárpát-medence magyarsága között új vasfüggöny, elválasztó határ következik.

5. Magyarország NATO-tagsága az ország el nem kötelezett és semleges státuszának föladását, ezáltal pedig az ország szuverenitásának korlátozását jelenti.

6. A NATO-bővítés militarizálja és nem demilitarizálja térségünket.

7. A NATO évi kiadásai mintegy 1.6 milliárd dollárra tehető, míg a Clinton-adminisztráció szerint a NATO-bővítés összköltsége 13 év alatt minimum 27–35 milliárd dollár, miközben befejeződött a hidegháború, nincs katonai veszély és ez az összeg térségünk békés fejlődését szolgálhatná.

8. Magyarország NATO-tagságának a NATO által diktált feltétele, hogy nemzeti jövedelmünk 2–3 százalékát költjük katonai kiadásokra, hogy modernizáljuk és felfegyverezzük a magyar hadsereget.

9. Hivatalos magyar számítások szerint a magyar NATO-csatlakozás összköltsége 468–630 milliárd forintot tesz ki. Ennek 13 évre elosztott, egy évre eső hányada 36–48 milliárd forint, vagyis a honvédelmi tárca 1997-es kiadásait alapul véve mintegy 37–50 százalékos növekedéssel kell számolni.

10. Magyarország, Csehország és Lengyelország mintegy 100 darab új, NATO-kompatibilis harci repülőgépet megvásárlását határozta el. Az ezekért kifizetett kb. 8–10 milliárd dollárral lesznek szegényebbek ezek az országok és gazdagodik valamelyik fegyverexportőr NATO-tagország.

11. A NATO-tagságra alkalmassá tett magyar, cseh és lengyel hadseregek megbontják a térség eddig létező katonai egyensúlyát és térségünkben fegyverkezési versenyt indítanak el.

12. Mértékadó szakemberek és politikusok egybehangzó véleménye szerint Magyarország biztonságát nem fenyegetik sem szomszédai, sem pedig más országok, így az ország katonai tömbhöz csatlakozásának semmi értelme nincs.

13. A NATO alkalmatlan a maffia és a szervezett bűnözés, a migráció valós problémáinak, a nacionalizmus, valamint az állítólagos iszlám veszély kezelésére, ezért Magyarország NATO-tagságát ezekkel sem lehet megalapozottnak indokolni.

14. Béketeremtő vagy békefenntartó tevékenység ellátására teljesen fölösleges az erre a feladatra messze túlméretezett és aránytalanul költséges katonai szövetséget fenntartani. A NATO ez irányú tevékenysége félrevezető, hiszen elsősorban saját létének igazolását és az adófizető polgárok megfélemlítését szolgálja.

A magyar lakosság biztonságát az veszélyezteti :

—ha a társadalmi béke és jólét megteremtése helyett egy pénzfaló katonai tömbbe, a NATO-ba törekszünk,
—ha a közvetlen demokrácia lehetőségével a lakosságnak nincs alkalma élni és az Országgyűlés azért módosítja az Alkotmányt, hogy szándékai szerint alakuljon Magyarország NATO-tagságáról szóló népszavazás eredménye,

- ha az országban nincs jogbiztonság és korrupció uralja a közéletet,
- ha az állam az adófizetők pénzét a közbiztonság növelése, a munkanélküliség csökkentése, a fiatalok lakáshoz juttatása és a kórházi ágyak megtartása helyett a NATO-csatlakozás költségeinek fedezésére fordítja,
- ha a honvédelmi tárca kiadásainak 25–65 százalékosra tervezett jövő évi növelése elszívja a pénzt az elszegényedés megállítására, a születéskor várható élettartam növekedésének elősegítésére, a szociális háló kiépítésére, a környezeti ártalmak csökkentésére, az egészségügy fejlesztésére, a tudáshoz és a kultúrához való egyre nehezebb hozzáférés megakadályozása elől,
- ha a szovjet csapatok által okozott környezeti károk felszámolására nincs elegendő pénz,
- ha az ország NATO-tagsága miatt városainkra atomrakéták irányulnak,
- ha a NATO-ból kimaradó és a NATO-bővítést ellenző országok lakossága ellenszenvvel viseltetik irántunk és alapot adunk a történelmi ellenszenv újraéledéséhez,
- ha idegen földön, idegen érdekekért kell majd magyar véráldozatot hozni.

Mindezen szempontok miatt állítjuk azt, hogy a parlamenti ellenzéki pártok által kezdeményezett és az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága által is támogatott ún. nemzeti védelmi charta nem egyéb a katonai kiadások növelését és a NATO-csatlakozást elősegítő, kizárólag a politikai elit konszenzusán alapuló, militarista fegyverkezési programnál. A pártok ún. nemzeti biztonsági chartája egy békeidőben megfogalmazott olyan katonai program, amely ellentétes Magyarország tényleges biztonsági és védelmi érdekeivel, valamint a lakosság valódi biztonságigényével.

Az Alba Kör által most meghirdetett, a szó eredeti értelmében és tartalmában a nemzet védelmét és biztonságát szolgáló

NEMZETI VÉDELMI CHARTA

keretében követeljük azt, hogy:

1. Az Országgyűlés hivatalosan tegye közzé a teljes és valódi magyar védelmi kiadásokat. Mondják ki, hogy a jelenlegi magyar védelmi kiadások a programköltségvetés tételeivel, a fegyverbeszerzésekkel, a határőrség és a minisztériumok költségvetésében fellelhető katonai költségekkel együtt a nemzeti össztermék mintegy három százalékát emésztik fel.
 2. Az Országgyűlés rögzítse az Alkotmányban
- hogy Magyarországnak a katonai védelemre fordított kiadása, különösen békeidőben, a mindenkori magyar GDP egy százaléka alatt maradj;

- hogy Magyarország területére soha, semmilyen körülmények között nem telepítenek atomfegyvert, az ország területén a nukleáris fegyverek kifejlesztéséhez, előállításához, telepítéséhez, állomásoztatásához és célbajuttatásához szükséges infrastruktúrát sohasem építik ki, valamint hogy az ország területén atomfegyverek átszállítása sem lesz soha lehetséges;
- hogy a magyar lő- és gyakorlótereket idegen katonák nem használhatják, hogy a környezetre különösen káros grandiózus hadgyakorlatokat Magyarország sohasem fog tartani.

3. Az Országgyűlés haladéktalanul mondja ki az általános hadkötelezettség megszűnését és két éven belül, külön költségvetési támogatás nélkül szüntesse meg azt.

4. A kormány változtassa meg döntését, és Magyarország senkitől ne vegyen harci repülőgépeket. A támadásra és védelemre egyaránt alkalmas vadászpilótákkal szánt mintegy 220 milliárd forintból az egészségügyi és szociális intézményeket, az oktatást és a kultúrát támogassa az Országgyűlés.

5. A magyar politikai élet szereplői legyenek következetesek, és ha egyszer azt hangoztatják, hogy a NATO már elsősorban politikai és nem katonai szervezet, akkor tegyenek is azért, hogy Magyarország ne legyen tagja a NATO katonai szervezetének.

6. A Honvédelmi Minisztérium változtassa meg döntését, és a Mecsek valamint a Bükk természetvédelmi területein ne építsenek föl NATO-kompatibilis radarállomásokat.

7. A Külügyminisztérium azonnali hatállyal mondja fel a médiákkal a NATO-tagság, valamint az ezzel összefüggő EU-integráció népszerűsítésére kötött szerződéseket, valamint hagyjon fel az írott sajtónak az objektív tájékoztatást lehetetlenné tevő ez irányú szponzorálásával.

8. A külügyi és honvédelmi tárca az idén összesen 150–155 millió forintot, a következő két évben pedig összesen kb. 560 millió forintot szán NATO-kommunikációs stratégiára. A közvélemény tisztességes és kiegyensúlyozott tájékoztatása, az érdemi társadalmi vita kialakulása érdekében ezeket a pénzeket a NATO-csatlakozást támogató, ill. azt ellenző civil szervezetek között osszák szét egyenlő arányban, nyilvánosan.

9. Magyarország NATO-tagságáról 1997 novemberében ne véleménynyilvánító hanem ügydöntő, nem más szavazással vagy választással összekötött, hanem önálló népszavazás döntsön.

Mindazokat a magyar állampolgárokat és civil szervezeteket, akik egyetértenek az itt megfogalmazott NEMZETI VÉDELMI CHARTA-ban foglaltakkal, csatlakozásra hívjuk fel.

Budapest, 1997. július 8.

Csapody Tamás

Az Alba Kör szövegíróje

Fidrich Róbert

Az Alba Kör ügyvivője

Merza József

Soproni emlékezés Hirosimára

Aki emlékezni akar, csendesedjék el és úgy idézze fel a múltat. Ötvenkét év után azt hihetjük, hogy pontosan ismerjük a hirosimai történetet, a sokszor hallott eseményeket, tehát felesleges ismételnünk, hogy mi történt. Mégis hasznos volt, hogy a mai estére készülve belelapoztam néhány könyvbe, átnéztem sárguló újságlapokat. A második világháború az én életem része is, nem másoktól hallottam róla, nem a felnőttek megunt elbeszélése. Az élmény azonban megfakul, tenni kell azért, hogy megelevenedjen, hogy több legyen kötelező, nemszeretem évfordulónál.

Az augusztusi, nyári esték romantikusak. Lassan már tíz éve annak, hogy barátaimmal minden évben összegyűlünk a Parlament előtt ezen az éjszakán. A régi rendszer kedvetlenül eltűnte, hogy letelepedjünk a lépcsőkre, az oroszlanok mellé, kibontsuk vászonra festett képeinket, feliratunkat és csendesen beszélgetünk: felolvassunk régi történeteket, élménybeszámolókat. A meleg, nyári éjszakában, negyed kettőkor meggyújtottuk mécseseinket és elgondolkodva néztük a lángokat, amiket gyakran ostromolt az éjfél után feltámadó hűvös szél. Borzongva

vártuk a hajnalt, az ébredő város megmozdulását. A rendőrök tízpercenként elsétáltak mellettünk, vizsgálódva nézték 5–10 fős csoportunkat. 1993-ban már harmincan is voltunk, s a demokratikus rendszer demokratikusan letesékelte minket a lépcsőkről, fémkorlátokat helyezett jóval az épület elé. Az utóbbi években már filmet is vetítettünk, ismert emberek jöttek el köznénk, másodszor volt az est vendége a japán nagykövet, együtt hallgattuk a hirosimai harang zúgását. Szép út, néhány vállalkozó ember elmélkedésétől egy

köztéri műsoros estig. Egy kis éji zene, egy kis éji beszélgetés, egy kis éji borszongás.

1945. augusztus 6-án nem volt éjszaka, hanem egy munkás nap reggelére ébredt Hiroshima japán város 300 ezer lakosa. Semmiféle romantika nem volt abban, hogy a világos reggelen, negyed kilenckor, az Enola Gay nevű repülő a város felett tíz kilométerrel kioldotta atombombáját, amely még földreérés előtt robbant a levegőben, a pokol Napját borítva fényben és hőben a gyanútlan városra. Ne felejtjük el: azonnal szénén égett 70–80 ezer ember, elpusztult a város épületeinek háromnegyed része. A későbbi áldozatokkal együtt a halottak száma 140 ezer főre emelkedett. Áldozatok voltak? Igen, mert polgári lakosok voltak. Ezután eltelt három nap, és kilencedikén ledobták a másik bombát Nagaszakira. Újabb 70 ezer halott.

Volt értelme ennek a pusztításnak? Nos, erről már sokat beszéltek. Három hónappal korábban Németország feltétel nélkül letette a fegyvert, a háborúnak lényegében vége volt. Négy nappal előbb befejeződött a győztes hatalmak potsdami találkozója. Japán ugyan még harcolt, de — magára maradva — fontolgatta a fegyverszünetet, hiszen tudott volt, hogy a Szovjetunió néhány napon belül hadat üzen neki. Nagyon találóan fogalmazta meg a tényállást egy lexikonunk szócikke: az atombomba ledobása stratégiai célaltal, a háború kimenetele szempontjából értelmetlen volt. Hiroshima a halál, a pusztulás mementója — írta egy újságíró —, az ártatlanok haláláé. Azoké a gyerekeké, aszszonyoké, öregeké, akik nem fogtak fegyvert, akik nem öltek meg senkit.

Stratégiai célaltal, a háború kimenetele szempontjából értelmetlen. Akárcsak a megbékélés szimbólumává vált mostari híd szétlövése ebben az évizedben. Az emberi remény megsemmisítése napjainkban. Az ember ugyanis sorra állítja a béke reményét elvevő tömeggyilkosságok emlékműveit, majd újra és újra fogadkozik, hogy soha többé. Később összegyűl, hogy emlékezzék az elkövetett bűnökre. Mások bűneire.

Az utóbbi években arra törekedtünk, hogy megtaláljuk azokat a feladatokat, amelyekben mi is tehetünk valamit azért, hogy ne legyen Hiroshima, vagy inkább ne legyenek odavezető utak. Megemlékezéseink szót emeltünk a katonai kiadások csökkentéséért, a kötelező sorozás megszüntetéséért, a lelkiismeret szabadságáért, a vajdasági magyar és nem-magyar szolgálatmegtagadókért, a menekültek befogadásáért, a gyógyszerre szorulókat támogatásáért. Kerestük azokat a lehetőségeket, amelyek nyitva állnak a jószándékú kisemberek előtt. Nem vagyunk álmatag, romantikus békeharcosok, akik naivan dalolják a béke és szeretet szavakat. Jól látjuk, hogy a tör-

ténelmet hatalmas erők alakítják, amelyek nem kérdezik meg az embereket, akarják-e szülőföldjük feldúlását, idegen földekre elűzésüket, idegen hatalmak rájuk telepedését. A kendőzés nélküli szemlélet megmutatja minden ember felelősségét. Nemcsak azokat, akik bombát dobnak, akik térképeket rajzolnak át, akik homogenizálni akarnak országokat, akik haláltáborokat létesítenek. Azokét is, akik beleegyeznek ebbe, nemzeti mitológiákat gyártanak, megkülönböztetnek, költeményeket és dalokat írnak, jelképeket készítenek. Ma még megállíthatjuk az ellenségeskedést azzal, hogy nem értünk egyet az emberiséget megosztó elméletek, ideológiák, ha kell, vallások szószólóival. Lehűthetjük a lármázókat, nem szavazunk mellettük, összeadjuk a kisemberek apró jogait, amíg szó lehet jogról és jogérvényesítésről. Ha már elszabadult a harc és benne elkeseredetten viaskodnak a gondolkodástól megfosztott és engedelmisségre nevelt tömegek, akkor már felesleges feltenni a „lehetett volna másként?” kérdést, ami történelmileg úgyis értelmetlen, mert ami megtörtént, az le nem tagadható. Nem azon kell rágódni, hogy megtagadhatta volna-e az atombomba ledobását a később súlyos lelkiismereti válságba került amerikai pilóta — ezek csodával határos dolgok, lélektani lehetetlenségek —, hanem azon, hogy mivel tette meg azt a jelentéktelen első lépést, ami végül Hiroshima fölé vezette. „Kezdetben állj ellen!” — tanultam a latin közmondást diák koromban, de biztosan nagyon régen tudta már ezt az emberiség. Ha jelszót akarok megfogalmazni magunknak a mai estére — ha egyáltalán hasznát akarjuk látni ennek az estének —, akkor ezt mondom: Kezdetben állok ellen. Kicsoda? Én. Nem mások. S akkor majd tudom, hogy miért vagyok felelős, és a jelen időben saját feladataimra figyelek. Saját felelősséggel.

Emberi életünk a jó és a rossz közti küzdelemben telik el. A keresztény Európa azt az örökséget vállalta, hogy uralma alá hajtja a Földet. Elégé sikerült neki. Miközben azonban tudósok sora dolgozott ezen, mások az emberek igába fogására törekedtek és törekednek ma is. Köztéri ünnepeink, megemlékezéseink, felvonulásaink többnyire nem alkotásokkal, hanem harcokkal függnek össze. Mikor gyűltünk össze annak az ismeretlen mérnöknek a megünneplésére, aki feltalálta a kétkarú emelőt? Mikor tartottunk nagygyűlést Archimedes törvénye felfedezésének emlékére vagy a fehérvérűségben meghalt Maria Skłodowska születésének évfordulóján? Nemde megrendülten kell hallgatnunk Szentgyörgyi Albert szavait, imáit azért, hogy óvja meg az Isten a többi teremtményét ettől az

őrült majomtól. Az anglofil, elegáns Szentgyörgyi sem gondolta volna szegedi egyetemi tanár korában, hogy tudományos pályafutása végén, öregén, azt fogja fontosnak tartani, hogy újszerű imádságokat írjon. És nem azért, mert szellemileg leéppült.

Gondolkodók és/vagy imádkozók kerestetnek. Ötven évvel ezelőtt Heinrich Böll Istene még megkérdezte a háborúból visszatért katonától: „Ádám, hol voltál?” Harminc évvel ezelőtt Illyés Gyula és Déry Tibor együtt kereste a választ az erőszaktól megszabadulásra, hiszen eljön a harag napja és robban az atom. Az antológia-készítésnek szép hagyománya és sívár jelene van. A katonai tömbök átalakulásának boldog hajnalán ki beszél komolyan a bosszúállás eltörléséről vagy — finoman szólva — a jogos és igazságos büntetésről való lemondásról? Az erőszak céltalanságát csak a pápai körlevelek ismételtetik. Van-e erkölcsi fejlődés is a technikák mellett, vagy ha meggondolatlanul eltörlöljük a halálbüntetést, akkor sürgősen visszahozzuk? „S minden, mint egykoron?” — kérdi Illyés Gyula — azaz „épp oly boldogtalanul, mint eddig?” Miről beszélnek ma a szellem emberei? Vagy inkább azt kell szívfszorítóan időszerűnek gondolnom, hogy most jelenik meg új kiadásban — méregdrágán — Julien Benda könyve, „Az írástudók árulása”?

„Ahol egy hibát megszüntetünk, az egy lépcsőfok,

.....

Ahol egy ártalmas, hazug hangot leintünk, egy lépcsőfok,

.....

Ahol egy tévedésünket beismerjük, két lépcsőfok,

.....

Ahol rendreintést fegyelmezetten elfogadjunk, öt lépcsőfok,

.....

Ahol rendreintés nélkül tesszük a jó rendet, tíz lépcsőfok,

.....

Hogy mikor indulhatunk?

S honnan?

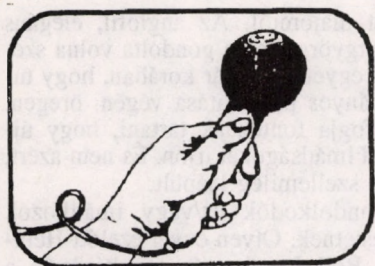
Mikor?

Helyből. Azonnal.”

Ismét Illyés Gyulát idéztem, mert miért hinnétek nekem, egy ismeretlennek? És ő szebben is mondja azt, amit egyébként sok ember, tud jó pillanataiban. Hadd foglaljam össze gondolataimat:

Akkor van értelme, hogy estét vagy éjszakát áldozzunk egy tőlünk tízezer kilométerre eső nép egykori tragédiájának felidőzésére, gyertyagyújtásra, ha lelkiismeretünk előtti felelősségünk tudatában ígérjük: kezdetben állunk el. Mindennap megkeressük, mi az, aminek ellen kell állnunk, hogy végzetes utakra ne tévedjünk, és mi az, amit meg kell tennünk, hogy utódainknak — ha lesznek — ne egy újabb dráma emlékére kelljen összegyűlniük.

(Elhangzott Sopronban, a BOKOR Bázisközösség helyi tagjai által szervezett megemlékezésén.)

„Amerikában jártam ...”

Beszélgetés Szabó Mártával

Szabó Márta gyermekorvos 1996-ban hosszabb időt töltött „Bruderhofok”-ban.

(Vö. ÉV, 1992. június, 7–10. o. és 1994. december, 29. o.)

Élményeiről, tapasztalatairól kérdeztük.

Hat hetet töltöttem négy különböző telephelyen a Bruderhofokban. A Bruderhof mozgalom az 1920-as években jött létre Németországban, evangélikus alapokon. Alapítójuk *Eberhard Arnold* (1883–1935) volt, aki töretlen hittel, energiával az Isten Országá megvalósítását tűzte ki céljául a Hegyi Beszéd szellemében. Gyakorlati kivitelezését pedig az asztal-, vagyoni és munkaközösség létrehozásában vélte megvalósíthatni.

Elég hamar üldözöttekké váltak, s Hitler alatt — a teljes erőszakmentesség elvének vallása és cselekvése miatt — már üldözték őket, menekülniük kellett. Angliába költöztek, majd amikor ott is nemkívánatosak lettek, Paraguayban telepedtek le. Akkor mintegy százan lehettek, s közöttük bizony sok volt a hozzájuk menekített zsidó gyerek, akik szüleiket elvesztve később sem hagyták el őket. Ezért a mai napig is sok közöttük a zsidó származású felnőtt keresztény. Az üldözések, nehézségek közepette számuk nem hogy fogyott volna, de egyre gyarapodtak!

Paraguayban nagy szegénységben, igen nyomorúságos körülmények között éltek. Az 50-es évek során telepedtek le azután az Egyesült Államokban. Ma nyolc telephelyük van: hat az USA-ban, kettő pedig Angliában. A Hutteri Testvérek közösségével elég korán kapcsolatba kerültek, sőt egyébe is vált a két csoport. De néhány évvel ezelőtt a Bruderhof elvált a Hutteriektől, s most ismét teljesen önállóak, függetlenek. Sorsuk jelenleg jól megy, gazdaságilag is prosperálnak, de tisztában vannak azzal, hogy a gazdasági fejlődés leállásával, a munkanélküliség és az agresszivitás növekedésével bizony újabb nehézségeknek, akár üldözéseknek is elébe nézhetnek.

Mi indította az utazásra Márta nénit?

Két dolog motivált: Az egyik, hogy Bokorhoz tartozásom első percétől — aminek már 20 éve — zavart, hogy a Bokor tehetősebb rétegéhez tartozom. Ezt az aggályomat sohasem sikerült teljesen elnyomnom magamban. A másik: többször járva Észak-Amerikában és Ausztráliában, a szegénység-gazdagság ellentmondásaival már régebben szembesültem. Ezért személyesen akartam megtapasztalni, hogy milyen is egy teljes keresztény vagyonszövetség Amerikában.

Mit állapított meg?

Azt, hogy ez létezik. Nem utópia, hanem nagyon is élő valóság! Csodálatos természeti környezetben élnek és dolgoznak együtt gyerekek, fiatalok és öregek, családok és egyedülállók. Ezek az emberek dolgoznak és szeretnek. Imádkozó életük viszonylagos háttérbe kerülése látszólagos, mert itt érvényesül a gyakorlatban, hogy egész életvitelükkel imádkoznak. Egyszerű környezetben, szerényen élnek. De nagy hangsúlyt fektetnek pl. a művészetekre, a jó ízlésre.

Mi a titka ennek a szeretetközösségnek?

Nagyon fontosnak élik meg a teljes önkéntességet, a szabad elhatározáson alapuló döntést. Hivatásként élik meg ezt az életvitelt. Saját kis önző énük teljes feladása a közösség érdekében, azaz a teljes odaadottságuk az alapja mindennek. Azt tartják, hogy e nélkül lehetetlen a közösségi élet. Ezért aztán a rábeszélés, elvárás vagy netalán finom lelki erőszak szigorúan megengedhetetlen. Ennek következtében olyan belső átalakulás mennek keresztül, hogy határtalan szerénység, alázat, kicsiség sugárzik belőlük, de mégsem nyájasak. Szeretettel, türelemmel tudják átölelni a másikat, odafigyelnek egymásra.

A kioktató stílus ismeretlen. Nyugalom sugárzik egész lényükből. Elfogadnak és megbocsátanak. Nem keverik össze a prófétai hangot a baráti figyelmeztetéssel, a toleranciát a megaluvással.

Meggyőződésük szilárd, de mindenkire figyelnek. Szigorúan tilos egymás háta megett beszélni. Aki hibázott, a déli közös étkezésnél jelzi, bevallja és ott megbeszéli a teendőket, a hibajavítás módját. Gyarló embereknek élnek meg magukat, ezért megvallják, hogy a szeretet-élet a mindennapok harcába kerül, de ez a harc elenyésző ahhoz képest, amennyi szeretet-energiát kapnak a közösségtől.

Hogyan épül fel a közösség, mi a struktúrájuk?

A nyolc telephely egyetlen nagy egységbe kapcsolódik össze. Gazdaságilag minden közös, de még az istentiszteleteket is összekapcsolva, egy időben tartják a két kontinensen. Elég nagy a személyforgalom az egyes telepek között: tudatosan törekszenek a cserélődésre.

Egy-egy közösségen belül természetesen van egy szűkebben vett vezetői csoport, de ezt a státuszukat alig lehet észrevenni. Ezek az emberek választott tisztségviselők, s vissza is hívhatók a posztjukról. Minden jelentős döntés 100 %-os egyetértéssel születik. A döntéshozásban minden megkeresztelkedett, a közösséget teljes énjével vállaló tag (természetesen valamennyien felnőttek, 18 év felettiek) részt vesz.

Miből élnek?

Mozgássérülteknek gyártanak eszközöket, valamint gyerekbútorokat és játékokat készítenek. Mindenki magáénak érzi üzemüket, közösen dolgoznak, élvezve a közös munka örömeit. Apróbb munkákat már a gyerekek is végeznek.

És hasonlóképpen mindenki magáénak érzi-tudja az élet működtetéséhez szükséges feladatokat is. Én például sok-sok fehérneműt hajtogattam. De jutott feladatlat varrás, konyhai felhatal, gyermekgondozás, öregszálatatás is. Mindabban, ami általános háztartási teendő, mindenki részt vesz. Az étkezések többsége közös, csak a reggelik, a szerdai vacsorák, a szombati ebédek és a vasárnapi étkezések zajlanak családi keretben. A közös étkezéseknél a felszolgálás a fiatal férfiak feladata. És már az óvodás korúak is ott ülnek az asztalnál. A leszedésben pedig mindenki közreműködik: öt percig nagy a kavargás (igaz, ez olajozott kavargás), de öt perc elmúltával teljes rend van.

A telepen belül oldják meg a gyerekek iskoláztatását 14 éves korig, és van jól felszerelt kórházuk, szakképzett orvosuk, ápolószemélyzetük is.

Mindez gyönyörű természeti környezetben található. Így mindenki el tud vonulni, ha arra van igénye.

Ha ennyire egymásba fordulva élnek, tudnak-e valamit a világ folyásáról?

Merem állítani, hogy jóval tájékozottabbak, mint az átlag amerikai. TV, rádió ugyan nincsen, de sokféle újságot járatnak és olvasnak. A fontosabb tudnivalókat kihirdetik, táblára kifüggesztik. Intenzív kapcsolatuk van a külvilággal, ezt igen fontosnak ítélik: betegeket, börtönöket látogatnak, szomszédokkal érintkeznek, sőt munkát is adnak nekik, nyílt napokat tartanak, előadásokat rendeznek, demonstrációkon vesznek részt (társadalmi kérdésekben, pl. a halálbüntetés kapcsán is véleményt nyilvánítanak), könyveiket árulják, különböző fele-

kezetekkel keresik a kapcsolatokat. Ottlétem alatt éppen a New York-i kardinális látogatta meg őket. Katolikus plébániákra hivatalosak, mert felismerték, hogy van mit tanulni tőlük. Sokat utaznak. Szeretetejük centripetális erőként sugárzik messzi környezetükre is.

Miben áll vagyunközösségük?

Összes vagyonukkal költöznek be, a későbbi örökségük is a közösségé. Nincs még zsebpénzüik sem. Üzletükből elviszik, amire szükségük van, de nem kell fizetniük. Ruházatukat többnyire ők varrják, minden szükségeset megkapnak úgy, mint egy családban. Nagy Családként kell felfogni őket, és mint a családban, saját magukat korlátozzák. De kimehetnek ünnepi vacsorára, vendégük foglaltatására vagy egy jó vendéglő megköszöntésére is. Ilyenkor kapnak autót és elegendő pénzt is. Moziba is mehetnek. Vagy ha egy gyerek — lebeszélés, érvelés ellenére is — nagyon vágyik valamire, megveszik neki. Nincs emberi elnyomás, szabad levegő áramlik. Erre tudatosan is figyelnek, különben nem lenne életképes, sőt növekedő az egész. Ettől a szabadság-levegőtől boldogok és kiegyensúlyozottak.

Hogyan lehet ide bekerülni?

A megkeresztelkedők többsége persze a Bruderhofban felnőtt gyerekek közül kerül ki. De kívülről is be lehet lépni: az ember elmegy látogatni, esetleg többször is meglátogatja őket, és velük együtt él és dolgozik. Majd több-kevesebb ideig vendégként él köztük addig, míg döntése megszületik. Ez akár több év is lehet, nincs határozott időhöz kötve. De három hónap is elegendő. Ezután megkeresztelkedik és vagyonával beköltözik. Tehát senkinek nem kell elhamarkodott döntést hoznia!

És ha később mégis meggondolja magát?

Vagyonát nem kapja vissza, de anyagi segítséget az elinduláshoz igen. Bármikor visszavárják, fáj nekik a távozás, de Isten Országát rajtuk kívül is építhető — vallják. Hasonlóképpen segítik — és mindig visszavárják — azokat a fiatalokat, akik a Bruderhofban nőttek fel, szüleik a közösség tagjai, de ők maguk nem kívánnak ott letelepedni, megkeresztelkedni. Végül fokon nem a Bruderhofhoz vagyunk kötve, hanem Istenhez.

Találkoztam olyan kilencgyerekes családdal is, ahol a gyerekek mind a Bruderhofban születtek, azután éppen beilleszkedési nehézségek miatt hat évig kinti élettel próbálkoztak, majd visszatérve most a gyerekek is mind a kilencen a Bruderhofot választották.

Még olyan is volt, hogy csak a feleség járt be, mert a férj nem volt hajlandó. Nem győzőm hangsúlyozni, hogy nem merevek a különbözőségeinkben, a számukra fontosnak tartott lényeg fel nem adásával.

Minden közösség kiemelt témája a gyerekevelés.

Igen! Valójában én éppen a gyermeknevelésben érzem erejüket.

Minden gyermek születése a közösség ünnepe. Az újszülött családjá beköltözik egy lakosztályba, ahol kb. egy hétig teljes kiszolgálásban van részük. Az apa karján mutatkozik be a csecsemő a közösségnek.

A gyerekeket hat hetes koruktól kezdve már a közösség bölcsődéjébe viszik. De ez bizony nagyon más, mint a mi bölcsődéink. Eleve biztosított, hogy a gondozók és a szülők felfogása azonos. Azután az anyukák járnak oda etetni, s közben nekik jól esik, hogy néhány órára bekapcsolódhatnak a közösségi munkákba. Igen jók az óvodai foglalkozásaik is. S ezt kiegészíti, hogy délután (5-kor végetér a munkaidő) a család együtt van. Nincs rohanás, bevásárlás, ügyintézés, második műszak, tülekedés, vacsorafőzés.

14 éves korig a család melegeiben és a közösség szeretetében nevelkednek. Addig minden igényüket (beleértve a hangszertanulást, a sportolási lehetőségeket is) a közösség elégíti ki. 14 év után kerülnek nyilvános iskolába. Ekkor még otthon laknak, de már kijárnak külső iskolákba. Szükség esetén még mindig segítik őket tanulmányaikban, pl. korrepetálásokkal. Ezt követően főiskolára járnak vagy dolgozni mennek. Ilyenkor

már a Bruderhofon kívül laknak: kollégiumban, bérelt lakásban. Nagyon szorgalmazza a kinti munka vállalását, hogy a fiatal ismerje meg a kinti élet lehetőségeit, és később ő is saját elhatározásából jöjjön vissza. Csak ilyen tapasztalatok után kerestelkedhetnek meg, válhatnak a közösség teljes jogú tagjává. Ha pedig valaki nem tér vissza, akkor — mint a „szülői házba” — vissza-visszalátogat, és törekszenek a jó kapcsolat fenntartására. Ottlétem alatt is voltak ilyen látogatók.

A pályaválasztásban engedik érvényesülni azt, akinek valamilyen konkrét érdeklődése, tehetsége van. De törekszenek az irányításra, hogy minden szükséges szakma képviselve legyen a közösségen belül. A fizikai és szellemi munkát teljesen egyenrangúnak kezelik.

Mi a helyzet a fiatalokkal, az ismerkedési lehetőségekkel?

Szexuális erkölcsük igen szigorú. Aki ezt nem tudja, nem akarja vállalni, az nem marad meg a Bruderhofban. Eszményi esetben Bruderhofban felnőtt fiatalok „vetnek szemet egymásra”. De még ilyenkor is arra törekszenek, hogy a fiatalok ne maradjanak kettesben. Könnyebb a kísértést megelőzni, mint ellenállni neki. A jegyesség is csak néhány hétig tart. Aki kívülről választ társat, annak ott a nagy kérdés: sikerül-e „bepasztorálnia” a választottját, vagy inkább ő is kint él majd.

Egyébként a közösségen belül nagyon sok a fiataloknak szervezett program, a számukra rendezett beszélgetés.

Ebben a biztonságos, zárt életben szinte még bünt elkövetni sem tudnak!

Jelenleg viszonylag biztonságban érezhetik magukat, de ők valójában üldözöttségéből nőttek ki és a világ jelenségeit figyelve üldözöttségre számítanak éppen azért, mert kifelé is hallatják hangjukat.

A közösség ereje a megtartásukban vitathatatlanul nagy, és ezért könnyebb nekik, mint nekünk. De vajon mi nem szívódunk-e fel egyenként szétszórva ebben a küzdelemben? Egy-szerűen az erőviszonyok miatt. Mennyire leszünk képesek osztozni? Nem csapjuk-e be magunkat, észre sem véve a két úrnak szolgálás langyos elégedettségét? Kihúzzhatjuk-e még továbbra is magunkat biztonságos Bokor-öntudattal? Nem kellene nekünk is szerényebbnek és alázatosabbnak lennünk? Hogy legalább egymás szeretetéről ismerjenek ránk, ha már nem osztozkodásunk szelleméről és gyakorlatáról?

Ha nem akarok-akarunk megállni, „konzerválódni” mai szintünkön, akkor bizony meg kell találnunk a következő lépést ebbe az irányba!

Vannak-e nehézségeik?

Igenis vannak. Veszélyük a genetikai belterjesség, hiszen húsz-harminc unokán felüli családok vannak. Ezért is törekszenek a Bruderhofok közötti cserére, s nagy öröm egy „be-házasul”.

A fiataloknak nyújtott gondtalan, biztonságos jólét szintén veszélyforrás: elkényelmesedéshez vezethet.

S végül veszély számukra az, hogy a munkanélküliség fokozódásával nem teljesen elkötelezettek is csatlakoznak hozzájuk — biztonságot keresve és találva —, és így fellazul a közösség élete, gondolkodása.

Ezek ellen tudatosan próbálkoznak védekezni. Ezért rendkívül nyitottak, rugalmasok, változtatásra is készek. Problémáikkal merészen szembenéznek. Emberközpontúak, két lábon állnak a földön, de nem megalkuvóak.

Márta néni milyen tapasztalatokat szűrt le?

Megerősítettek, hogy a kereszténység alappillérei közé tartozik az erőszakmentesség és a vagyunközösség. Ezek szorosan összefüggnek egymással, elválaszthatatlanok. Továbbá megerősödtem abban, hogy elsősorban nekem, de talán többeknek is a Bokorban belsők átalakításán kellene dolgoznunk, hogy szeretetünk egyéni-családi-közösségi önzésünkből egyre inkább az univerzális szeretet felé irányuljon, hogy az „egy mindenkiért — mindenki egyért” köztünk is megvalósulhasson, mert ez nem csak álom vagy utópia! Megtapasztaltam, hogy élő valósággá lehet!

Bajnokné Benyhe Judit — Schanda Beáta

Alap és felépítmény

Jézus jól ismerte közönségének és tanítványainak értelmi szintjét és befogadóképességét. Azt is tudta, hogy mire képes az információt közvetítő nyelv. Megküzdött azért, hogy úgy fejezze ki magát, hogy a látszólag rosszul hangzó mondat valójában éppen az isteni élet mélységeit tükrözze. Az interpretáció nehézségei elől meg nem hátrálva azonban tudta, hol élünk, mikor élünk, s ezért abban a vonatkozásban törekedett teljességre, amely az ember üdvösségét biztosítja. *Elmondta a helyes cselekvés szabályait, egyértelműen és világosan.* Istennek kell tetszeni, nem az embereknek, szelíden szeretni kell, adni és szolgálni. Éles szemmel kell megítélni a helyzeteket; aki rosszat tesz, annak meg kell bocsátani, az ítélet Istené. Általában családban kell élni, barátokat és tanítványokat kell szerezni. És így tovább. Van az evangéliumnak, pontosabban az evangéliumi tanításnak egy olyan magja, amely teljes egészében belesimul ebbe a világba, mindennapi életünkbe. Ennek az alapvető tanításnak a szereplői emberek: földművesek, pásztorok, mesteremberek, tisztviselők, katonák, papok, uralkodók. A szereplők cselekszenek: dolgoznak, adminisztrálnak, hadakoznak, áldozatot mutatnak be, kormányoznak, elnyomnak. A cselekvések során kapcsolatban állnak egymással: adnak, irgalmaznak, gyógyítanak, vesznek, rabolnak, ölnek. Irányítják egymást, és tanítanak. A Hegyi Beszéd etikája egy bizonyos működési elvet kínál a szereplők cselekvésszisztemjének számára. *Az erkölcsi szabályok világosak és megítélésükhöz nincs szükség semmiféle misztikus megfontolásra vagy járulékos cselekvésre.* Ha megütik az arcodat, akkor fordítsd oda a másikat is, és ne spekulálj azon, hogy máskor jobban megnézed, mi áll a csillagokban. Ha tanúságot kell tenni, erd, s ne várj addig, amíg szuperjő lesz a bioritmusod. A Lélek majd megmondja, mit tégy. Ha reményed van arra, hogy valaki szóbaáll veled és általad az evangéliummal, akkor menj el vele ebédelni, s ha megkínál hússal, akkor ne huzakodj, hogy vegetáriánus vagy, ha bort hozat, ne utasítsd vissza azzal, hogy sohasem iszol alkoholt. Ezek másodrendű dolgok. Mármost tetszik-e ez valakinek vagy sem, abban nemigen van kétség, hogy Jézus mindent elmondott, ami a gyümölcstermő életéhez kell.

Jézus etikája mellett másfajta etikák is voltak és vannak a világon. Ezek is szabályozzák az emberek egymás közti viszonyát. Ezekben is vannak utasítások: szeresd a másikat, ha jó hozzád, gyűlöld, ha ellenséged. Ez is etika. Még pontos is. Úgy látszik, kedvez az egyénnek, hiszen munkálja a gyarapodását, hatalmát, biztonságát. Nem is szorul különösebb indoklásra. Annál inkább a Jézusé. Hiszen *akármilyen egyértelmű is az ő szabályrendszere, öngyilkos vagy legalábbis önkárosító.* A sakkra, vagy bármilyen más játékra kidolgozhatók különféle stratégiák, de a játéknak az a célja, hogy nyerjünk, s ezért figurákat kell leütni. Esztelen az olyan játék, ahol nem ütök le, ha üthetek, mert akkor előbb-utóbb engem ütnek le. Nos, az evilágra pontosan kidolgozott jézusi etika ilyen különös jellegű indoklást kíván, feltéve, hogy hirdetője valóban

az ember javát akarja. Minthogy evilágban nem találunk elégséges indokot ennek a „veszélyes” etikának az alkalmazására, azt kell mondanunk, hogy ha valóban ez az igaz etika, és ebben a morális játékban van biztos nyerési lehetőség, akkor *ennek okát a világon kívüli dimenzióban kell keresni.* Jézus nem is rejtette véka alá, hogy szilárd alapja van arra, hogy ezt az etikát hirdesse. Azt mondta, hogy ez Isten életének a lényege, így él és szeret az Isten, ily módon szereti az embereket is, és ő, Jézus, az égvilágon semmi mást nem csinál, csak mondja azt, amit hall az Atyától. *Jézus módszere tehát deduktív volt.* Amint hallotta, úgy beszélt, úgy ítélt, és információi helyesek voltak, mert hiúsági okok miatt nem torzította el a közleményt. Torzul az, sajnos, objektív okok miatt, hiszen csak vetületekben tudja felfogni a világ. Mindenesetre Jézus határozottan állította, hogy tanítása azért értelmes, mert a valóság több, mint az a létér, amiben az ember él és mozog, van Isten, aki uralja a teljességet, szeret és bementi a maga életébe azt, aki szeret.

Jézus elment és mi itt maradtunk az evangéliumi horizontális utasításokkal, továbbá néhány vertikális jellegű állítással, amelyek arra utalnak, hogy mindaz, ami az evangélium szellemében horizontálisan megtörténik, egy teljesebb világ életének Isten által akart vetülete. Jézus elment, mi itt maradtunk, megpróbáltunk az általa adott módon élni, de szerettünk volna többet tudni arról, miért kell az életünknek ilyennek lenni, vajon miféle rejtett mechanizmusok, isteni történések vagy éppen isteni karakter áll az élet jézusi törvényei mögött. Amde mi nem vagyunk istenek, mi nem élünk minden pillanatban az Atyánál, hogy egyidejűleg tolmácsolhassuk az embereknek az Atya gondolatait. *Az ember útja fordított: nekünk az evilági alapról vissza kell vetíteni az égbe,* amelyről azt sem tudjuk, hogy hol van — ha egyáltalán értelmes ez a kérdés, azt sem tudjuk, hogy hány dimenziós — ha egyáltalán vannak dimenziói, és azt sem tudjuk, hogy milyen a szerkezete — ha egyáltalán lehet ilyesmiről beszélni. Van néhány vertikális jézusi szál, ezekre gondosan vigyázunk, s megpróbálunk az égbe emelni néhány törvényt, azt vizsgálva, beleilleszkedhet-e gondolati konstrukciónk Isten világába. Az alapon élünk, szűk, háromdimenziós világunk alapján, s megpróbálunk felépíteni erre az alapra egy csodálatos világot, amely méltó lenne arra, hogy Isten benne éljen, benne cselekedjen, lépcsőn leszállva hozzánk eljöjjön, igazgassa világunkat, csodát tegyen, esetleg vezesse hadseregünket ellenségeink ellen. Menjen el a hátunk mögött, üljön le álruhában a sátorunknál, birkózzék velünk egy éjjelen keresztül. Haragudjon meg ránk és büntessen, de béküljön is ki velünk és szóljon hozzánk felhőben a hegytetőn. Adjon jelet az égen, Fia mutassa meg szívét valamelyikünknek, s jelenjen meg Anyja néhány gyermeknek, hogy intései ily módon eljuthassanak hozzánk.

Visszavetítések. Jók vagy rosszak, megvizsgálandó. Sokféle istenvilágnak lehet ugyanaz a vetülete. Az égi szeretet kimeríthetetlen sokféleségének lehet ugyanaz a

földi szeretet a vetülete. *Visszavetítések, az ősképek keresése. Ezt hívják teológiának.* Vannak teológusok, akik azt állítják, hogy igaz, amit ők mondanak, mert „elragadtattak” Isten színe elé, s ők szemtanúi annak, hogy mi van ott. Ők azok, akik azt állítják, hogy teológiájuk nem alulról felfelé épült, hanem a megnyílt égből levezetett. Vigyázni kell velük, és nagyon gondos munkával összehasonlítani információikat Jézus horizontális és vertikális tételeivel egyaránt. A keresztény ember számára a jézusi tételek jelentik az igazodási pontokat, minden új felfedezésnek illeszkednie kell hozzájuk. Így hát elég sok gondolkodnivaló akad a patmoszi látnok apokalipti-

kus történetén, míg Pál apostol némelyik meglátása bizony ellene mond a jézusi istenképnek.

Alapról és felépítményről van szó. A jó teológus gondos alapozási munkát végez, hiszen tudja, hogy ingatag alapon bármilyen csodaépület is összedől. Végigjárja az evangéliumi történeteket s kiválasztja épülete alapköveit. Elmege a tudományokhoz, a filozófiákhoz, és megvásárolja a hasznosnak látszó segédanyagokat, építkezési állványokat. Ezután imádkozik, hogy segítse ötletekkel a Lélek, s nekiáll a munkának. Vegyünk mi is kézbe egy művészettörténeti szakkönyvet, s először azt nézzük végig, amit általában elhanyagolunk, az alaprajzokat. Bizánci kereszt, hosszúkás kereszt, köralak, téglalap egyaránt megtalálható. Így tervezett az építő. S efölé jönnek az ókeresztény bazilikák, a román, a gót, a reneszánsz, a barokk felépítmények, a posztmodern vagy Makovecz-féle strukturákig. Mind templom, s mind más. A hit és az élet nemhogy eltűri, hanem egyenesen várja a sokféleséget.

Miként áll össze egésze az, amit eddig elmondtam, és mik a gyakorlati következményei? A különböző alaprajzok azt jelentik, hogy a teológus átvizsgálja azt a híradást, amely az örömhír szerzőitől származik, és megállapítja azokat a közmeggyőződéssel elfogadott igazságokat, amelyekről hihető, hogy megtartják majd a rájuk épített gondolati strukturát. A különböző alaprajzok azt jelentik, hogy két teológiának különböző tételek is szolgálhatnak alapul, feltéve persze, hogy a tételek a jézusi anyagból valók. A tudományos ízlés korról-korra változhat, a teológus is, s ezenkívül nem biztos, hogy a tételeket vizsgáló ember egyformán képes olyannyira átérteni azokat, hogy alapozásként tudja használni. Lehet, hogy egyáltalán nem ért egy állítást, s ezért nem is tud vele mit kezdeni, inkább egy másik után nyúl, amely világos neki és gondolkodásra ösztönzi. *A lényeges az, hogy az alap összefüggő, teljes legyen és megtartsa a felépítményt.* Gyakran ez sem világos és gondosan meg kell nézni, hogy így van-e.

Legyünk most már teljesen gyakorlatiasak. Alapról beszélünk és felépítményről. Alaptételekről és a spekulatív gondolkodás eredményeiről. A mai világban mindkettő kritika tárgya. Úgy látszik, hogy az eddigi keresztény teológia bizonyos tételei nem

fogadhatók el, vagy nem állnak meg a bizonyosság erejével. Legalábbis kételkedni lehet bennük. A kétkedés és bizonytalanság nem feltétlenül jellemtelenség vagy tudatlanság kérdése. Aki komolyan veszi a hivatását, annál az ilyesmi kizárható. El kell tehát gondolkodni azon, hogy mi a kétkedés oka: elméleti vagy gyakorlati. Ennek megfelelő eljárást kell követni. A gyakorlati okokból fakadó kétkedés rendszerint abból ered, hogy a hit képviselői elárulják a hitet, s ez nemcsak azzal jár, hogy elvesztik hitelüket, hanem emiatt megrendül a bizalom magában a hitben is. Ez talán a könnyebbik eset, hiszen az igaz azért igaz marad. Nagyobb a baj akkor, ha becsületes emberek között támad nézeteltérés valamely hit-igazság miatt, s a hatalomban lévők vizsgálatot indítanak és hitvallást követelnek. Ma már el kellene jutnunk odáig, hogy többre társuk a hittudomány világában a lelkiismeretességet és az igazmondást, mint az alázatos fejlejtést és papírok aláírását. Ha ez utóbbi nem szűnik meg, akkor az egyház nem hegyre épült város és tartóra tett gyertya lesz, hanem a butaság közössége, amely sohasem tudja elismerni, hogy hibázott, és 50, 100 vagy 400 év után fesszeng kínosan, amikor már nem tud mit mondani a profán világ színvallást követelő felhívására. „Miattunk, az egyház miatt lesznek hitetlenné az emberek” — mondta és írta Nyíri Tamás.

Mi a teendő? Gondolkodásra biztatni és becsülni az őszinteséget. Ezenkívül olyan módszereket kell kidolgozni, amelyek alternatív utakat tesznek lehetővé. Becsüljük meg mindazt, amit barátaink pozitív értéként elfogadnak. Lehet, hogy az ő hitvallásuk tételesen nem úgy fog hangzani, mint a miénk, de akkor fontoljuk meg a következőket. Az első az legyen, hogy *ne akarjunk kikényszeríteni határozott, formális definíciókat.* Ne követeljük valakitől a megbocsátás általunk elkészített, formális meghatározásának elmondását, ha azt ő nem így akarja elmondani, de azt állítja, hogy fenntartás nélkül hiszi és követni kívánja a tékozló fiú apjának magatartását. Ne kínozzuk az irgalom meghatározásával azt, aki úgy kíván élni, mint az irgalmas szamaritánus. A másik fontos dolog az, hogy tudjuk: *különbőle tételrendszerek ugyanazt a valóságot határozhatják meg.* Ahogy különféle nyelveken beszélhetünk a felebaráti szeretetről, úgy különféle elméleti megfogalmazások is vezethetnek ugyanazon fogalomhoz. Az emberek világában érték a nyelv és a nyelvtudás, miért ne lehetne így a teológiában is. Ha valaki azt mondja, hogy követni akarja az evangéliumokban szereplő Jézust, hagyjuk meg neki azt a szabadságot, hogy úgy mondhasa el ezt, ahogyan hinni tudja. A harmadik tanácsom az, hogy *amíg a különböző rendszereknek az alapsíkon elvileg egyenértékűeknek kell lenniük egymással, addig a felépítmény vonatkozásában sokkal nagyobb szabadságot kell megengedni.* Nyilvánvaló, hogy nem sérülhetnek meg azok az igazságok, amiket Jézus határozottan elmondott Atyjáról és az ő országáról — ettől vagyunk keresztények —, de hogy ki milyen teológiai csodavárat épít fel, az legyen az ő szabad joga azzal a feltétellel, hogy elméletének a háromdimenziós tér szereplőinek az életére eső vetülete meg kell hogy egyezzen a jézusi tanokkal.

Ha tehát valaki hisz a lélekvándorlásban, nem dorongolom le, csak azt kérem: mutassa meg, hogy hitéből következik mindaz, amit Jézus kötelességként előír. Nincs jelentősége számomra, hogy van-e Istennek trónja az égben és a trón körül milyen felállásban miféle égi lények énekelnek hozsannát, mert tudom, hogy ilyen égi karnak, meg amolyan égi karnak is csak az lehet a vetülete, hogy az éhezőnek kenyeret, a szomjazónak vizet kell adni. Jézus határozottan kiállt a lényegi dolgok mellett, és azokért ígérte az üdvösséget. Mi, különböző okokból,

nem állunk ki az üdvösséget biztosító rázós igazságok mellett, hanem csillogtatjuk az eszünket és azt várjuk, hogy mások ne is tudjanak mástól elbűvölve lenni, mint a mi tudományunktól. Jézus nagyvonalúsága akkor is megmutatkozott, amikor buzgó tanítványai fegyelmi rendszabályokat kívántak életbe léptetni azok ellen, akik Jézus nevében csodákat tesznek, ördögöket űznek, azonban nem járnak velük. „Megtiltottuk nekik a működést, mivel nem akarnak a mi csoportunkba járni”, mondhatnánk mi, vagy nem akarnak a mi egyházunkhoz tartozni, fogalmazhatnánk hivatalosan. Jézus szavaiból az tűnik ki, hogy az együtt-nem-járás ellenére hozzájuk tartozónak tekintette ezeket az embereket: „Aki nincs ellenünk, az velünk van”. A lényeg ugyanis az, hogy Jézus nevében kell a jót tenni, és a jót kell tenni. S akkor élni fogunk.

Az ember tudatos életének az a célja, hogy a szeretet életformáját válassza és abban kitartsa. *Talán felesleges hosszú hitvallást követelni a hívőktől, amelyben különféle filozófiai kategóriák szerepelnek. Talán elég volna annyit kérni a keresztényektől, hogy mondják ezt: „feltétlenül szeretni akarok úgy, amint az Atyával egységben élő Jézus megmutatta”.* Ebből a mondatból kiindulva kibontathatnánk Isten Országának élettörvényeit úgy, ahogy az az Írás alapján egy adott kor embere által elvégezhető és megérthető. Esetleg többféleképpen is. Nem a mi felfedezésünk ez, jó 400 évvel ezelőtt Matteo Ricci is átértelte Jézus evangéliumának szabadságát, amikor nem kenyérral, hanem rizzsel végezte az emlékeztést az utolsó lakomára. Meg is kapta érte a fegyelmit, s csak az a fájdalmas, hogy amikor ma az indiánkalapban vagy toll-dísszel járkáló pápánk inkultúrációról beszél, mert belátta, hogy másként nem lehet megszerezni vagy megtartani a tömegeket, akkor az evangélium stílusára zseniálisan ráérző Ricci nem kapja meg a tettének kijáró elismerést. Képtelenek vagyunk tévedéseink teljes elismerésére, az egyház hibáit mindig ímmel-ámmal valljuk be. Ha már nincs, aki elhiggye ideológiánkat, akkor kijózanodunk és váltunk. Kérdéses, hogy mi az ilyen reagálás értéke.

Mások hite alapján nem lehet üdvözülni. A gyerekkorban megtanult hitformulák felmondásával nem lehet bejutni a mennyek országába. Amikor szellemi örökségünkkel elhagyjuk a szülői házat, szembesülünk az egész emberiség tudásával, hitével, s akkor valami új kezdődik: megeremtjük a magunk hitét és etikáját, amelyért most már felelősséget vállalunk, s amelynek tükrében ítélek meg minket lelkiismeretünk minden nap végén. Én kérem a jogot a szabad szellemi kibontakozásra, az önállósá válásra. Amikor kérem ezt a jogot, semmi mást nem teszek, mint kérem a lelkiismereti szabadság jogát, az önálló, megismételhetetlen, egyedi emberi személy lelkiismereti szabadságának jogát. Tekintsük a vallási felnöftkort egy új évszagnak, mintegy új tavaszak az ember életében. Ha egy év végén a fa elveszti lombját, a kertész nem esik kétségbe a látszólagos meztelenség, üresség miatt s nem átkozza sem a fát, sem a Teremtőt. Az élet ott van a csupaszág alatt s várja az új évszak eljövételét. Talán éppen erőt gyűjt egy még szebb kivirágzásra. A természet periódikus, az ember gépiesen szimpla tud lenni. Ha láttok valakit, aki egy korszakában lerázta magáról mindazt, amit feleslegesnek érez, amit nem a sajátjának érez, ami nem az övé, és nagyon kifosztottnak, üresnek látszik, akkor csak azt kérdezzétek tőle: *Várod-e a tavaszt? Minden más számonkérés a lelkiélethez semmit sem érő ostoba adminisztrátorok és doktrinér tömegszervezők szava.* Az életben kell hinni és arra kell igent mondani. Az élet Istentől van, s aki igent mond az életre, Istenre mond igent. Még ha nem is akarta.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Az „elengedéshez” nagyobb erő kell

Rezeda, az izmos kistörpe ráeszmélt az egyik nyári szünetben, hogy ő a legerősebb a magával egyidős kistörpék között. Ettől kezdve szokása lett, hogy elébe állt egy-egy társának: „Fogj meg engem, jó erősen!” A kistörpe megmarkolta a két karját. Rezeda abban a pillanatban kiszabadította magát: „Ez megfogás? Ide nézz!” — azzal úgy megmarkolta a kistörpe mindkét karját, hogy az moccani sem tudott. „Ez megfogás! A megfogáshoz erő kell!” Egy szempillantás alatt kétvállra döntötte a kistörpét, már állt is fel, arrébb lépett és hátraszólt diadalmasan: „De van is!”

Ugyanabban az időben volt divat Törpeházán a gyufásdobozgyűjtés. Nekünk nem jutott eszünkbe, hogy csak a címkéket gyűjtjük, ahogyan nemrégiben szokás volt. Mindnyájunk közül Rezeda gyűjtött a legbuzgóbban. Minden hétfőn már hajnalban elment hazulról és bebarangolta azokat a helyeket, ahol a vasárnapi kirándulók szoktak letelepedni azon a környéken. Kereste az eldobott gyufásdobozokat. Rákapott a vasútállomásra is. A magyarkúti állomáson felvett egyszer a földről egy dobozt. Meglátták ezt a vasúti kocsik ablakában álló bácsik és ledobták neki a maguk dobozát. Rezeda ettől vérszemet kapott és azontúl már fel is szölogatott az ablakokba: „Bácsi! Adja nekem a gyufásdobozát!” Rájött arra is, hogy a nógrádverőcei állomáson külföldi dobozokat is kaphat. Eljárt hát oda rendszeresen. Így persze hamarosan óriási gyűjteménye lett, és egyre másra hívogatta magához a kistörpéket, hogy megbámultassa velük azt. Ilyenkor mindig azt mondta: „Ez aztán gyűjtemény! Ugye? Úgy vagyok én a gyűjtéssel is, mint veletek. Akit én megfogok, azt kétvállra fektetem. Megfogtam a gyűjtést is, és íme az eredmény! Erő kell ám ehhez is!” Azzal elfordult vendégeitől, néhány lépést tett, aztán diadalmasan visszavillant a szeme: „De van is!”

Elmúlt a nyári szünet, megkezdődött a tanítás. Harmadikosok vagy negyedikesek lettünk. Rezeda sose volt valami kiváló tanuló, akkoriban azonban még a szokásosnál is rosszabbul feleltetett, és írásbeli leckéjét vizsgálva egyre sűrűbben csóválta a fejét a tanító bácsi: „Mi történt veled, Rezeda?”

Mi, társai tudtuk, mi történt. Rezeda sokszor már a játszórétre se jött ki hozzánk, mert vagy valamelyik állomáson járt, vagy odahaza piszogott a gyűjteményével, vagy pedig a kis szarkájával, névszerint Kíváncsival küszködött, hogy megtanítsa egy-egy szóra. Kíváncsival ugyanis majdnem éppen annyit foglalkozott, mint a gyűjteményével. A tavasszal fogta szakajtóval, kalitkát készített neki, és mihelyt csupán hasonlítani kezdett Kíváncsi egy-egy rekedt kirrentése az emberi szóra, máris nyakra-főre cipelt bennünket, hogy bámuljuk meg idomítási képességét.

Ősztől kezdve még nagyobb hévvel hurcolta Kíváncsi kalitkája elé a vendégeket. Mihelyt Kíváncsi kirrentett valamit, Rezeda tüstént ránk nézett: „Ez aztán idomítás! Igaz-e? Úgy vagyok ezzel is, mint veletek, akit én megfogok, azt kétvállra is fektetem! Megfogtam az idomítást is, igazi rezedai markolással, és íme az eredmény! Erő kell ám ehhez is!”

S miután ezt kimondta, szokása szerint elfordult vendégeitől, néhány lépést tett, aztán diadalmasan megvillant a szeme: „De van is!”

Szeptember vége felé egy ottlétünkkel már azt is hozzátette: „Egyébként most már arra tanítom Kíváncsit: 'De van is!' — és egy kicsit már töri is.”

Az egyik odacipelt vendég — Pojáca — tréfásan megjegyezte: „Akkor úgy látszik, jobban ért a törtekhez, mint te!” Nagyot neveltünk, Rezeda ugyanis aznap éppen a törtekből szekundázott be.

Egy délben az iskolából hazamehet Rezeda meg én, utolértük az erdei ösvényen Napraforgót. Annyira elgondolkodott magányos baktatásában, hogy amikor Rezeda elébe toppant: „Fogj meg engem jó erősen!” — nem jutott eszébe, hogy elhúzódjon tőle. Megmarkolta Rezeda mindkét karját, Rezeda meg abban a pillanatban kiszabadította magát. „Ez megfogás? Ide nézz!” S úgy markolta meg Napraforgót, hogy az moccani sem tudott. „Ez megfogás! A megfogáshoz erő kell!” Egy szempillantás alatt kétvállra döntötte, de máris felállt, arrébb lépett és hátraszólt diadalmasan: „De van is!”

Napraforgó dühbe jött, inkább önmagára haragudott, amiért megfélemedezett az óvatosságról, mégis tüstént otthagyt minket. Rezeda meg hátratekintett és elvörösödött. Földigszakáll bácsi baktatott mögöttünk hazafelé, és nyilván mindent látott és hallott, ami az előbb történt. Szóvá azonban nem tette, de abból, hogy ezt kérdezte: „Rezeda! Ma nem feleltél rosszul?”, megtudtam, hogy hallott Rezeda gyenge tanulásától és foglalkoztatja gondolatait Rezeda viselkedése.

Rezeda helyett, minthogy ismét elvörösödött és hallgatott, én feleltem tréfásan: „Sehogyan se felelt, csak kérdezte a tanító bácsi!”

Minthogy erre a válasza sem látszott Földigszakáll bácsin semmiféle megdöbbenés, sőt, a szép nyáris

ősről beszélt, könnyebb volt Rezedának úgy tennie, mint akinek semmi oka zavarban lenni. Talán azért is, hogy mutassa, eszébe sem jut, hogy Földigszakáll bácsi neheztelhet rá valamiért. Amikor a portájuk elé értünk, így szólt: „Nem is látta a dobozgyűjteményemet, se a kis szarkámat, pedig beszélni is tud. Tessék szíves lenni bejönni hozzánk!”

A dobozkák megmutogatása után, talán azért, hogy Földigszakáll bácsin igen nagy érdeklődés látszott, Rezeda megfélekezett róla, hogy éppen az előbb szégyenkezett a dícsékvés miatt, és szokása szerint ezúttal is — bár változtatott szöveggel — magasztalta gyűjtői tevékenységét: „Ez aztán gyűjtemény ugye? Nem volt semmiség összeszedni! Szorgalom kell hozzá! Ahhoz meg erő!” Szerénykedő mosollyal hozzátette: „Szerencse, hogy mindketőnek a birtokában vagyok!”

Amikor meg Kíváncsi elkerregett valamit, amit csak ő értett, Rezeda így beszélt: „Azt mondja: 'Ehhez erő kell!' Mintha csak az idomításról mondaná. Hát bizony kell is.” És most már azt is megtette, hogy arébb lépett egy kicsit, és visszavilantotta a szemét: „De hát tetszik tudni, Földigszakáll bácsi, van is!”

Miután hazakísértük Földigszakáll bácsit, elválásunk előtt megállt a kertje kapujában, és így szólt Rezedához: „Feladok neked egy találos kérdést. Így hangzik: Mi az, amihez több erő kell, mint a megfogás-hoz és a kétvállra fektetéshez?”

Rezeda elpirult, mert hiszen arra utalt ez a két szó, hogy látta Földigszakáll bácsit, amit Napraforgóval cselekedett. De hamarosan úrrá lett zavarán most is: „Több erő? Nincs olyasmi, amihez több erő kell. A győzelemhez kell a legtöbb!” De Földigszakáll bácsi mosolygott: „Ha kitaláltad, mondd meg nekem, hadd örüljek, hogy kitaláltad!”

„Ezt én sohase tudom kitalálni: Mihez kell több erő, mint amennyi ahhoz kell, amihez a legtöbb erő kell?”

Földigszakáll bácsi most már nevetett: „Akkor is rájössz erre, mégpedig nemsokára, ha nem is gondolkodol rajta.”

Egy reggel az óra elején Rezeda felállt: „Tanító bácsi, kérem! Nagyon fáj a fejem, nem bírtam tanulni mára.” Az óra után odamentem hozzá: „Légy szíves, Rezeda, sose hazudj!”

Kelletlenül nézett rám: „Nem jutott időm tanulásra! Már tele volt az

asztalom gyufásdobozzal, be kellett raknom őket a nagy dobozokba, országek szerint. Hát mit csináljak, ha egyszer gyűjtő vagyok! Ha már elkezdtem, hát csinálom!”

Néhány nap múlva beállított hozzám egy este: „Engedd meg, hogy kimásoljam a füzetedből a számtanleckét!”

Megdöbbsentem: „Ilyet még sose tettél!”

Indulatba jött: „Azt hiszed, szívesen teszem? De mit csináljak? Kíváncsi ma folytonosan mondogatta: 'De van is!' — de még nem mondja egészen tisztán, hát csiszolnom kellett a kiejtését. Valahányszor kimondta, rögtön meg kellett ismételnie helyesen. Ha már belekezdtem az idomításba, csinálom is tovább, nem igaz?”

Észrevettem egy napon, hogy egyik-másik gyufásdobozában néhány szál gyufa is maradt. „Nem félsz, hogy kicsúszik egy szál a dobozkából, és ebben a zsúfoltságban hozzácsúrlódik? Elég lehet az egész gyűjtemény!”

Furcsán elnevette magát: „Bár csak égne el!”

Amikor egy-két nap múlva megbeszélésünk szerint érte mentem, hogy játszani menjünk, valósággal rémülten szökkent talpra a kalitka mellől: „Máris? Még semmit sem tanultam, mert sajnos mindennap kell tanítanom ezt a nehézfejt.”

De hiába tanácsoltam, hogy maradjon hát idehaza és tanuljon, nem maradt. „Hát levegőre is kell mennem! Majd este tanulok.” De nyugtalan, izgatott, igerlekeny volt, a rétre menet és ott is. Még nekem is megmarkolta a karom és kétvállra akart fektetni. De rákiáltottam: „Azonnal engedd el a karom!” Nevetett. „Elengedni, ami már a markomban van? Azt nem nekem találták ki.” Csúfolódással akartam elérni a szabadulást. „Na persze, mert az elengedéshez több erő kell, mint a...” Torkomon akadt a folytatás. Döbbsenten bámultunk egymásra, és a következő pillanatban már rohantunk Földigszakáll bácsihoz. Rezeda már a kertből kiáltott a veranda felé: „Megfejtettem! Az elengedéshez kell több erő, mint a megfogás-hoz.” A verandán eszébe jutott: „Azazhogy Moha fejtette meg! De véletlenül! Nem is fejtettük meg, rájöttünk.” Földigszakáll bácsi nagyon megörült. Leültetett minket a verandán, süteményt tett elénk, és így szólt Rezedához: „Rájöttél tehát, hogy az elengedéshez több erő kell.

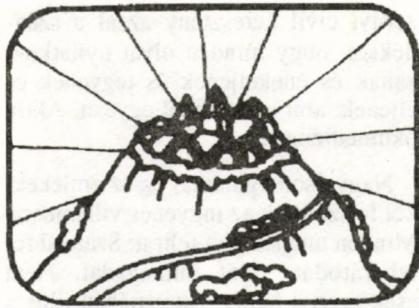
Én viszont ebből tudom, hogy szabadulni szeretnél a piszmogástól, ami a dobozokkal jár együtt, meg Kíváncsitól!” Rezeda bámult: „Én csak a birkózásra gondoltam!” Földigszakáll bácsi nevetett: „Birkózás, dobozok, Kíváncsi, egykutyá mind a három! S azt is tudd meg, hogy az elengedés is megfogás! Mert ha ezt a három fölösleges haszontalankodást elengeded is, másvalamit ugyanakkor meg is ragadsz helyettük. Rendet, derűt és főképpen lelki ismeretfurdalás nélküli életet.” Földigszakáll bácsitól kijövet, Rezeda futni kezdett hazafelé. Futottam vele én is.

Odahaza azonban lassúvá, ünnepélyessé lett a mozgása. Lassan és ünnepélyesen vitte ki a gyufásdobozokat a konyhába, a fásládába, és lassan és ünnepélyesen lépett a kalitka elé. „Na, Kíváncsi! Abbahagyom a foglalkozást veled!”

Megszólaltam: „Kíváncsi bizonyára legfőképpen arra kíváncsi, milyen az erdő! Hiszen kicsi volt, amikor megfogtad.” Rezeda továbbra is Kíváncsihoz beszélt: „Hallod, mit tanácsol Moha! Mondd hát nekem utoljára: Ehhez erő kell.” De Kíváncsi nem mondta. Rezeda az órára pillantott: „Jaj, múlik az idő! Mondom hát én helyetted: Ehhez erő kell!” Kinyitotta a kalitka ajtaját. Kíváncsi boldogan elröpült, én meg így szóltam: „Azt meg én mondom helyette: De van is!”

Rezeda ekkor hirtelen kezét nyújtott nekem. „Szervusz!” Meglepődtem: „Elküldesz? Azt hittem, viszsza megyünk még a játszórétre.” Rezeda megrázta a fejét. „Nem lehet! Hiszen tudod, hogy ma még nem tanultam, és hallottad, mit mondott Földigszakáll bácsi: Az elengedés is megfogás.”

II. Európai Ökumenikus Találkozó

(Grác, 1997. június 23–29)

Nagy várakozás előzte meg a Második Európai Ökumenikus Találkozót, az eredmény azonban — a várakozások ellenére is — csalódást keltett: a sokrétű teológiai előkészítés dacára most sem valósult meg a keresztény egység nagy jele — az eucharisztia közös ünneplése, és közös záródokumentumot sem tudtak megfogalmazni. Az alábbiakban három beszámolót közlünk abban a reményben, hogy együttesen kiegyensúlyozott tájékoztatást nyújtanak.

„Itt az idő, béküljünk ki!”

Mindenfelé barna, szürke, kék ruhás szerzetesek, szerzetesnők, magas süvegű pópák, katolikosok, színes kítűzős papok, civilek, gyerekek, újságírók. Beszélgetések, előadások, szimbolikus bemutatók 10 nyelven mindenütt, utcákon, termekben, pavilonokban, sátrakban, étkezőhelyeken. Ez a tízezernél is több keresztényt megmozgató gráci ökumenikus találkozó első napjának hangulata. Miért jött ide ez a sok ember Európából, és különösen Kelet-Európából, sokan éppen a Kárpát-medence magyarlakta, szláv és román területeiről? Kibékülni. Kiengesztelődni. A találkozó jelmondata: Kiengesztelőds — Isten ajándéka és új élet forrása.

A megnyitó szertartáson ezrek énekelik az ismert vagy erre az alkalomra komponált énekeket. A helyi egyház képviselői és különböző felekezeti európai püspökök köszöntik az egységért fáradó résztvevőket. Mindenki megtanulja a hét himnuszát, az Osztózás (Sharing) című dallamos, angol nyelvű éneket.

Refrénje magyarul így hangzik: „Itt van, itt az idő, béküljünk ki, ember az emberrel, és nép a néppel! Itt az idő, éljünk új életet, egyensúlyban a Földdel! Mindnyájan kiengesztelődtünk Krisztusban, egyház az egyházzal, és mind az Istennel.”

János Pál pápa vasárnapi üzenetében köszöntötte a találkozó résztvevőit. Eljött a megnyitóra Karekin örmény katolikos és Alekszij pátriárka is, de ő betegsége miatt csak rövid ideig maradt Grácban. Az egyházak vezetőinek és osztrák minisztereknek számos nyilatkozatát hozta a sajtó, valamint az alkalomra kiadott Versöhnung (Kiengesztelőds) c. ingyenes napilap. A TV prominens civil és lelkész személyiségeket szólaltatott meg. (Pl. a magyar TV Aszalós Jánossal, Békés Gellérttel

és észak-európai keresztény nőmozgalmi vezetőkkel készített interjút, melyet júliusban sugároztak).

A hét közepének programját az előadások, vitafórumok adták, miközben a kiállító csarnokok (Ökumenikus falu, Békeház, Kiengesztelődsi kezdeményezések agórája, Istentiszteleti sátor) folyamatosan fogadták a látogatókat. Az előadások a vártól kevesebb, a vitafórumok több embert vonzottak, némelyik fórumot szabadtéren tartottuk meg. Magam az ökológiai fórumok munkájában vettem részt aktívan. Megnyugvással tapasztaltam, hogy legalábbis ezen a találkozón az ökológiai problémát közvetlenül a 3. világ kizsákmányoltságából vezetik le, és ezen a területen sürgetnek kiengesztelőds és életmódváltást a résztvevők. A kiállítási területeken is jelentős teret kapott a globális kiengesztelőds, pl. a következő csarnokokban: Arbeitsgemeinschaft Schöpfungsverantwortung, Umweltberatung der Ev.-luth. Kirche, Franz v. Assisi Akademie zum Schutz der Erde, Gerechte Weltordnung, Borkor Ökocsoport, Igazságos kereskedelem és pénz Kezdeményezés, Harmadik Világ Alapítvány, Misereor, Brot für die Welt, Vinzidorf stb. Sokan vittek magukkal a Cedric Prakash indiai jezsuita vezetete iskolahálózatáról szóló angol és magyar nyelvű tájékoztatónkából. Nagy érdeklődés kísérte Ulrich Duchrow előadását az eladósodás (eladósítás) következményeiről.

Lapozgatom a százoldalas programfüzetet. Sajnos, annyi az esemény, hogy nehéz mindent megtalálni. Megújulási mozgalmak (Kirche im Umbruch, Kirche von unten, Wir sind die Kirche, és a már híressé vált Kirchenvolksbegehren), békemozgalmak, az igazi IFOR (nem a boszniai haderő): International Fellowship of Reconciliation, Church and Peace, Bocs Alapítvány, civilszolgálatos szervezetek, ter-

mészetvédő és állatvédő egyházi szervezetek. Különleges színfoltját adják a délutáni köztéri programoknak a különböző egyházak egyesült nőmozgalmi aktivistái, főként kulturális előadásaikkal, demonstrációikkal. Lila szalagokat osztogatnak. Mellettük üres banános ládából építettek 17 méter magas „adóssághegyet” a fiatalok. Azután szétbontják, és elküldik a dobozokat a parlamenti képviselőknek.

Ismét a 10-es pavilon: Folyamatos riportok az ökumenikus faluban. Köszönet a sok magyar, kárpátaljai és erdélyi riporternek. Sorsok, élmények a világ minden tájáról. Egy ilyen riport kapcsán ismerkedtem meg a görög katolikus és ortodox egyház újraéledő problémáival, beszélgettem Tü-Tü zarándoklánnyal, aki két éve nem vett a kezébe pénzt, sem az állam pecsétjével ellátott igazolványt, segélyt. Nem koldul, mégis megél a fogyasztói társadalom feleslegéből, jóindulatú emberek baráti szolgálatából. Kedvesen, tudatosan válaszol. Jó riportalany. Szt. Ferenc a keblére ölelné.

Mindenütt lehet magyarul beszélni a városban. Az ökumenikus héten kétszer volt magyar találkozó. A gráci ferences templom zsúfolásig megtelt magyarországi és távolabbról jött magyarokkal, de sajnos más előadások miatt egyiken sem tudtam részt venni. Mindennap négy helyszínen volt reggeli áhítat; az egyiken Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát és Karsai Eszter ref. lelkész nő vezeték a reggeli elmélkedéseket. Széchezy Béla mutatta be a Jézus testvérei ökumenikus diakóniai rend környezetvédelmi munkáját. Simonyi Gyula „www: ópium a nép számára?” címmel tartott érdekes előadást. Még a gyerektáborban is volt magyar csoport. A kiállításokon tudunk talán a legjobban kibontakozni. Sokan nézték meg a magyar és a vajdasági nem-katonáskodók összeállítását a Bé-

keházban. Az ökumenikus faluban és különösen az Interneten nagy területen képviseltette magát különböző hazai és nemzetközi kezdeményezéseivel a Bokor mozgalom, sokan megnézték a Szentantalfán létesülő jézusi ököfalu makettjét. Magyar népi és templomi együttesek mutattak be zenés összeállításokat a 10-es pavilon színpadán. Munkájukat és még sok eseményt rögzített a székesfehérvári televízió, s már aznap az Interneten is látható volt.

Utolsó nap, az Ökumenikus falu főtere, záróistentisztelet. Taizé-i és karizmatikus énekek több nyelven. Ráhangolódás. Kenyeres kosarak és poharak asztalokon. Idősek, fiatalok, férfiak, lelkésznők építik a liturgiát a hét elején felállított egyszerű kereszt alatt. A mikrofont továbbadják, ugyanúgy, mint a lila stólákat. A szamáriai asszony evangéliumát négy nyelven hallhatjuk. Magyarul is. Az emberek hallóközelségben egymás felé fordulva megbeszélik a hét élményét ezen evangéliumi részlet tükrében. Ismét egyesülnek a körök, szabad a mikrofon, német és angol összegzések hangzanak el, majd liturgikus imádságokat olvasnak fel gyerekek, anyák, szerzetesek

lengyelül, portugálul, görögül, szlovénül. Végül felállva, mindenki az anyanyelvén mondja az egész Miatyánkot. Agapé. Szorgos kezek ragadják meg a kenyeres kosarakat, borospoharakat, tálcákat. Senkinek sem kell kenyér nélkül maradni, ahogy fogy, úgy felez mindenki a szomszédaival. A maradék — két és fél szelet barna kenyér: egy azért, mert udvariasak, egy szelet azért, mert keresztények, és egy fél, mert osztozók. Tizenkét üres kosár, énekek, beszélgetés, öröm. Törökbálintról egy néni a szemeit törölgetve meséli, hogy gyerekkorában sokat csúfolták. Az ok: Édesanyjának sok teje volt, és a tejtestvére, akinek a tejet adott, egy református kisfiú volt. Református tejtestvére miatt csúfolták, mivel ő katolikus volt.

Elmúlt. Mint ahogy elmúlt a II. Európai Ökumenikus Találkozó egy hete is. Megmarad az élmény. Kiengesztelődés. Akik eljöttek, már a megélt kiengesztelődést hozták magukkal. Vallási vezetők, akik nagyon ügyeltek arra, hogy semmi olyat ne nyilatkozzanak, ami a másik felekezettől elválasztó vagy bántó (így aztán a zárónyilatkozatot sem sikerült egy hét alatt megszüvegezni). Tíze-

zernyi civil keresztény azzal a szándékkal, hogy minden olyat nyilatkozzanak és énekeljenek és tegyenek és éljenek, ami a másikkal egyesít. Aktív ökumenizmus.

Nagy csomagunkkal és az emlékekkel felszállunk az ingyenes villamosra. Minden megállóban felirat: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Nem csak ezen a héten. Ausztriában tilos a cigarettareklám. A megálló reklámtábláit a Karitás bérli. Közeledünk a vasútállomáshoz. Türelmes autósok. Az egész városban 30-as korlátozás, a sárga táblás főútvonalakon 50 km/h. Pályaudvar. Hatalmas biciklitároló, még azon túl is kerékpárok. Az egész városban több a kerékpár, mint az autó. Megyünk a vonathoz. Ortodox szerzetesek. Életemben először beszélék orosz emberekkel oroszul. Tanultam új szót is: primirényije, kiengesztelődés. Közeledik a bécsi vonat. Gyors hulladékválogatás: használt helyjegyet a papírgyűjtőbe, almacsutkát a komposztosba. Hangtalan gyorsulás, vakító hegyekkel búcsúzik Ökostadt Graz, majd Semmering.

Dőry István

Kiengesztelődés „light”

Találóbban nem is lehetne jellemezni az ökumenét. A gráci vásárterület 1-es csarnokában Európa keresztény egyházainak 700 küldötte a közös munkadokumentummal foglalkozott. A szétदारabolódott kereszténység méltatlan színjátékát nyújtották. A katolikus bfborosok és az evangélikus lelkésznők, az ortodox metropoliták és az anglikán papnők egyes megfogalmazásokon vitatkoztak. Ami a protestánsok számára túlságosan konzervatívnak tűnt, az az ortodoxoknak és a katolikusoknak túl liberális volt. Az egyik francia újság szerkesztője, aki élvezettel követte a vitatkozást, így szólt valamelyik kollégájához: „A teológiai kérdéseknek ebben az összevisszaságában csak a Szentlélek teremthet egységet.” Ehhez társult a „bábeli nyelvzavar”, amit legalább föl lehetett oldani tolmácsok tucatjaival. Ők hozzájárultak ahhoz, hogy minden jelenlévő tñrhetően értette saját nyelvén az elhangzottakat, ami nem volt egyszerű, tekintettel a teológiai fogalmak sokaságára. Az egyházi szakszókincs bonyolultsága olykor még a szakértők számára is áttekinthetetlennek bizonyul.

A legkisebb közös nevező

Hogy a Találkozó ne fulladjon botrányba, a küldöttek kezdettől fogva minden lehetséges gátat kikerültek, és kényes témákról egyáltalán nem beszéltek. „Evangélikus részről nekünk semmi kifogásunk nem lett volna azellen, hogy a plenáris üléseken a női papságról vagy a pápaság értelmezéséről tárgyaljunk. De ezekben a kérdésekben a katolikus képviselő, sajnos, nagyon csökönyösek. Így aztán nem lehetett továbblépni” — sajnálkozik az egyik, Észak-Európából ideutazott protestáns lelkész. De a kevésbé vitatott témákban is csak fáradtságosan értek el kompromisszumot. A jelenlévő katolikus teológusok ugyanis folytonosan ellenőrizték, vajon a megfogalmazás nem mond-e ellent a katolikus egyház jog szabályainak. Ha a küldöttek valamely pontot illetően nem tudtak megegyezni közös megfogalmazásban, akkor a következő trükkhöz folyamodtak: vagy rögtön törölték az érintett mondatot, vagy egyszerűen „ajánlottként” rögzítették („kötelező” helyett). A munkadokumentum ezért csak a keresztény egyházak legkisebb közös nevezőjét tartalmazza; igen általános, és többnyire kötelezettségek nélküli szövegekre korlátozódik olyan té-

mákkal kapcsolatban, mint „az egyházak egységének keresése”, „küzdelem a társadalmi igazságosságért”, „az ökológiai felelősség új gyakorlata”.

„Kérem, fogja rövidre!”

Szigorú szabályok akadályozták meg, hogy a plenáris viták túlságosan szétfolyjanak. Aki hozzá akart szólni, annak előzőleg írásos beadványt kellett készítenie mondanivalójáról. A hozzászólás idejét három percre korlátozták. Aki ezt túllépte, azt a moderátor szigorúan figyelmeztette, függetlenül attól, hogy valamely mégoly magas méltóságról, vagy csak „egyszerű laikusról” volt-e szó. Az egyes szövegszakaszokat elfogadó szavazásokhoz a jelenlévő szavazásra jogosultak 75 %-ára volt szükség. A demokratikus eljárásmóddal mindenekelőtt a katolikus püspököknek támadt nehézségük. Ez a heves fejcsóválásban mutatkozott meg, ha a többiek leszavazták őket. „Csak most értem meg, miért nem akarna a pápa soha Grácba jönni. Mert neki is csak egy szavazata lenne, mint bárki másnak. Ezt valószínűleg nem bírná ki” — mondja hamiskás mosollyal egy anglikán püspök.

Ökumené a bázison

Miközben a legfőbb hierarcháknak gondjaik vannak a propagált kiengesztelődéssel, a bázison többnyire kifogástalanul funkcionál az ökumené. Ezt a kontrasztot Grácban sem lehetett nem észrevenni: Az 1-es csarnokban teológiai megfogalmazásokról vitatkoztak a küldöttek, a stájer főváros utcáin és terein viszont egészen más kép uralkodott. *Európa keresztényeinek ezrei* — köztük sok fiatal — ismerkedtek meg egymással a különböző dialógus-fórumokon. Számukra közömbösek voltak a teológiai különbségek. Együtt imádkoztak és énekeltek, közös terveket vitattak meg és kicserélték a címkéket. Semmilyen szerepet nem játszott az, hogy ki melyik felekezethez tartozik. Számos résztvevő közös véleménye volt: „Grácban sok új barátta találtam.”

Nem csoda, hogy a gráci püspök, *Johann Weber* több mint száz külföldi újságíró előtt azt mondta, az Ökumenikus Találkozóznak nem „küldöttek kongresszusának”, hanem a lehető legtöbb keresztény találkozási helyének kellene lennie. A püspök számára „nem annyira a záródokumentum” volt fontos, hanem inkább „a kiengesztelődés szelleme”. Grácban ezt elsősorban a *bázisközösségekhez tartozó keresztények* által szervezett találkozások mozdították elő. Ezekben a műhelyekben olyan kényes témákat is megbeszéltek, mint a homoszexualitás, a feminista teológia és az új vallási mozgalmak. A csúcspontok egyikét *Hans Küng* referátuma jelentette „a világvallásokról és a világethoszról”. A városrészeken és a belvárosban fölállított standokon több mint 350 egyházi csoport nyújtott tájékoztatást önmagáról és tevékenységeiről. A „Világház” Európa viszonyát tárgyalta a világvallásokhoz, a „Vendégbarátság háza” pedig a kisebbségek helyzetével foglalkozott. Itt *Maria Loley* beszélt arról, milyen munkát végez a menekültek körében Ploysdorfban. Az „indiók atyjaként” ismert mexikói püspök, *Samuel Ruiz* (ld. ÉV, 1996. október) hallgatók százai előtt nagyobb szolidaritásra hívott föl a Harmadik világgal. *Thomas Plankens-*

teiner, tiroli hittanár és a „Kirchen-volks-Begehren” („Egyházi népszavazás” mozgalom) egyik kezdeményezője hangsúlyozta: „A gráci találkozó ismételtén azt bizonyítja, hogy az egyház megújulása csak a bázisról kiindulva, azaz alulról fölfelé mehet végbe.”

A bázis által végrehajtott számos akció nélkül az Ökumenikus Találkozó kétségtelenül elveszítette volna vonzerjét.

Mindenkinek valami

Grác városa is lényegesen hozzájárult a sikerhez. A belváros minden terét bevonták a nagy eseménybe. A főpályaudvar csarnokában a Gráci Koráliskola gregorián énekeket adott elő. A városi galériák Európa minden tájáról származó vallásos művészek alkotásait állították ki. A Schubert moziban több napos filmszimpoziumot rendeztek az erőszak-áldozatok-vallás témakörben. A gráci opera is megfelelő programot kínált. Az összesen 85 egyházi és társadalmi rendezvényen minden résztvevő megtalálhatta a számítását. A „Kleine Zeitung” naponta ingyenesen szétosztott konferenciaújságja (Versöhnung) gondoskodott az események áttekinthetőségéről.

Ökumenikus törmelékhalom

Az eseményen mégis sok öröm vegyült az örömbbe: Az alapos teológiai előkészítés ellenére Grácban sem jött létre a keresztény egység nagy jele: az eucharisztia közös ünneplése, a protestáns úrvacsora, a katolikus mi-

se és az ortodox liturgia szimbiózisa, sajnos, nem volt lehetséges. Bár egész héten át számos ökumenikus imatálalkozót rendeztek, vasárnap délelőtt a résztvevők elkülönülten, felekezeti istentiszteleteken vettek részt. Csak ezután tartották meg közösen a lezáró „áldásosztó és küldetésadó istentiszteletet”. Még az a lehetőség is, hogy a különböző felekezethez tartozó házaspárok vasárnaponként hol az egyik, hol a másik templomban ünnepeljenek közösen, csak a sok, semmire sem kötelező „ajánlás” egyikeként található meg a gráci munkadokumentumban.

Az Ökumenikus Találkozót végül beárnyékolta az a törmelékhalom is, amelyet a Vatikán hagyott hátra sikertelen kísérletei után, hogy a Bécs melletti Heiligenkreuzban nyélbe üsse a pápa történelmi találkozóját az ortodoxia két legfőbb képviselőjével. *II. Alekszisz* moszkvai pátriárka mégis elment Ausztriába, s a gráci megnyitón osztott áldást. A pátriárka, akinek előző nap Bécsben szívrohama volt, hangsúlyozta, hogy az ökumenikus dialógusnak minden nehézség ellenére folytatódnia kell. A világortodoxia tiszteletbeli feje és Konstantinápoly pátriárkája, *I. Bartholomaios* magatartását a Vatikán helytelenítette, mivel mind régóta tervezett ausztriai látogatását, mind a gráci részvételt lemondta. Bécs kiérdemesült érseke, *König* bíboros, az ökumené egyik úttörője azonban nem takarékoskodott a „vatikáni titkos diplomáciát” illető kritikával: „A gráci találkozó előterében fájdalmasan megmutatkozott, hogy veszélyes dolog a hatalmi gon-

dolgozás és a kabinetpolitika régi kategóriáival közelíteni az ökumenikus párbeszédhez. Ha előre akarunk lépni, akkor kölcsönösen tiszteletben kell tartanunk a történelmi adottságokat, és olyan tulajdonságokra van szükségünk, amelyeket legjobban a szív fogalmával

közelíthetünk meg.” A gráci liturgia-tudós, *Philipp Harmoncourt* még a csúcstalálkozó meghíusulásából is tud valami pozitívat meríteni: ezáltal világgossá vált, hogy az egyházi hierarchiának gondjai vannak a kiengesztelődési folyamattal. „De”, mondja Har-

noncourt, „az egyház szerencsére a bázison él, amint ezt a gráci Ökumenikus Találkozó újból hatásosan bizonyította.”

Manuel Castillo

Fordította: -n -s

Forrás: Kirche Intern, 1997. július

Súlyos visszaesés

A nőknek nem volt könnyű dolguk a gráci Második Európai Ökumenikus Találkozón. Amikor a stájer tartományi kormány elnöknője, *Waltraud Klasnic* az összes keresztény egyházak méltóságait meghívta ebédre az eggenburgi kastélyba, csak az utolsó pillanatban tudták megakadályozni a botrányt. A vétkes az ősz II. Alekszij pátriárka, az orosz-ortodox egyház feje volt, aki vonakodott egy asztalhoz ülni *Canterbury* anglikán érsekének feleségével. A pátriárka nézete szerint ugyanis a magas egyházi méltóságok viselői nem házasodhatnak meg. Az anglikán érsek felesége engedett, és az egyik mellékasztalnál foglalt helyet. A stájer elnök-nő is melléje telepedett.

Ez az eset jellemző a Második Európai Ökumenikus Találkozóra. Burgenland evangélikus szuperintendens-nője, *Gertraud Knoll* dühös az orosz egyházfő arroganciája miatt: „Nagyon fájt nekem, ahogy II. Alekszij kék fények villogása és elől-hátul rendőri védelem mellett bevonult. Az jutott eszembe, hogyan vonult be Jézus számárháton Jeruzsálembe. Hol vagyunk tulajdonképpen?” A szuperintendens-nő azt mondja, még sosem „élte meg úgy a hatalomcentrikus férfiegyházat”, mint Grácban. Az ortodox és a katolikus egyház képviselői „nemcsak elvetik a nők papságát, hanem ezt éreztetik is a nőkkel”. A kritika nem kívánatos. „Még meg is mondják az embernek, hogy ne fejezze ki olyan világosan az elégedetlenségét, különben az ortodoxok kilépnek az ökumenéből”, haborodik föl *Knoll* asszony.

A legtöbb nő ugyanúgy járt Grácban, mint az evangélikus egyházi vezető. Míg sok csoportnak, mint például az „újkatemenátusnak” vagy a „fokoláre-mozgalomnak” a vásár területén állt a standja, a nők fórumát az események színhelyén kívül helyezték el a szervezők. Az Európai Egyházak Konferenciájának elnöke, *Jean Fischer* a helyhiánnyal magyarázta ezt, de indoklását a nők nem fogadták el: a vásár területén még számos csarnok állt üresen.

Nem csoda, hogy sok nő nagy tünetéssel fejezte ki rosszkedvét: több mint háromezren elzárták a plenáris ülések termének bejáratát. Maguk barakácsolta püspöksüveget viseltek, és plakátjaikon a nők teljes egyenjogúságát követelték minden felekezetben. A blokád alá vett bejárat területén már majdnem tettelegességre került sor, amikor egyes férfiküldöttek erőszakosan akarták biztosítani bejutásukat. „Ha az egyházak továbbra is semmibe veszik a nők hangját, nagy kárt fognak okozni maguknak”, állt a nők által osztogatott nyilatkozatban.

Knoll szuperintendens-nő így nyilatkozott a *Kirche Intern*-nek: „Tiltakozásunkkal megzavarjuk a Találkozóra előirányzott nyugalmat. A nőknek nincs szükségük arra, hogy a férfiak kegyére várjanak, mert a kegyelem egyedül Istentől jön.” Míg számos evangélikus és anglikán nő spontánul részt vett a tüntetésben, az ortodox és katolikus küldöttek nagyobbik része nem mutatott megértést iránta. A prágai bíboros érsek, *Miloslav Vlk* arról beszélt ugyan, hogy alapvetően több jogot kellene biztosítani a nők számára az egyházban, de fölvetette a kérdést, vajon „egy radikálisan feminista teológia-e a helyes út”, és hozzátette, hogy nem szabad a Bibliát „idézetek köfőjeként” használni.

A nők a vásárterület küldötteitől távol, a gráci evangélikus templom gyülekezeti termeiben kínáltak átfogó programot. Minden felekezeti teológusnő számos feminista nézetet vitattak meg. *Nicole Fischer*, a genfi evangélikus gyülekezet küldötte helyesbítette azt az általános véleményt, miszerint a protestánsok barátságosabban viselkednek a nőkkel, mint a katolikusok: „Még nekünk is sok tenni-valónk van. A kilencezer lelkész közül csak 30 lelkész nő tölt be a férfiakéval egyenértékű funkciót. A világ protestáns egyházainak csak fele teszi lehetővé a papságot a nők számára is. Ez Ausztriában is csak hosszú vitafolyamat után vált lehetségessé.”

Az egyik katolikus teológusnő, a „Kirchenvolks-Begehren” („Egyházi népszavazás” mozgalom) társkezdőményezője, *Martha Heizer* viszont így vallott: „Még mindig az egyházhoz tartozom, ehhez a »szívtelen anyához«, aki sokkal jobban szereti fiait, mint lányait.” Ő belülről akarja megváltoztatni a katolikus hitközösséget, és nem gondol arra, hogy kilépjen belőle. Legfontosabb reformkívánságainak egyike, hogy hamarosan vezessék be a női papságot.

A Stájerországban közismert „szegények papja”, *Wolfgang Pucher* szerint csak idő kérdése a katolikus női papok megjelenése: „Alapjában véve nem tudom megérteni ezt a nőekkel kapcsolatos ellenszenvet. Hallottam itt egy lelkész nő prédikációját. Csodaszép üzenete volt. Nálunk hiányzik az egyház női része, és meggyőződésem, hogy küszöbön áll a női papság bevezetése.” Állítása szerint a lelképásztori szolgálatban a nők már most is végeznek „kvázi-gyóntatást”. „Sok hívő egyszerűen szívesebben beszél egy nővel.”

Mindezen érvek ellenére a küldöttek csak egy szívacsos munkadokumentumot szavaztak meg Grácban, s a nők minden lényeges kívánságát törölték belőle. A kezdeti szövegtervezetben még szó volt a nők „igazságtalan” részesedéséről az egyházi hivatalokban. Cselekvési útmutatásként eredetileg azt ajánlották volna, hogy „továbbra is szenteljenek figyelmet” a nők egyházi és lelkési hivatalhoz jutásának. De a katolikus és az ortodox egyházak képviselőinek ez túl sok volt. A végleges dokumentumban egy szó sem esik a nők liturgikus hivatalhoz jutásáról. Ha a dokumentum súlyos visszaesést jelent is, *Knoll*, az evangélikus szuperintendens-nő harcossnak mutatkozik: „Mi nők biztosan nem hagyjuk legyűzni magunkat!”

Susi Huber

Fordította: -n -s

Forrás: Kirche Intern, 1997. augusztus

OLVASÓK FÓRUMA

Tisztelt Szerkesztőség!

Örömmre a legutóbbi Gaja Sajtószemlében magtaláltam az „Érted vagyok” előfizetési címét, így most szeretnék ezzel élni. Annyi kérésem lenne, hogy a legutóbbi számot küldjék el „mintapéldányként”, amit áttanulmányozva szeretnék dönteni az előfizetésről.

Üdvözlettel:

Sz. András
Encs

*

Az „Érted vagyok”-ból közösségünk minden tagja több példányt is rendel, s azokból fölajánlunk erdélyi testvéreinknek.

Köszönjük az újság minden munkatársának szolgálatát és a megjelent sok értékes írást. Közülük többet megvittattunk közösségi találkozókra és lelki-gyakorlatunkon is.

M. Laura és László
Székesfehérvár

*

Közösségeinkben mindig nagyon örülünk az „Érted vagyok” érkezésének; ha késik, sok telefon jön. Azt hiszem, lassan, de biztosan újra emelni tudjuk a példányszámot. Pontos, névre szóló jelentkezést vezettünk be, fél éves előfizetéssel.

Mi egy kicsivel több riportot, tanúságtételt szeretnénk olvasni, és egy csöppel kevesebb teológiát. Bűnösnek tartjuk magunkat, hogy kevéssé jelentkeztünk írásokkal. Most viszont kettő

már szinte teljesen készen van, egy az erőszakmentességéről ismert Flugschar-mozgalomról, a másik egy horvátországi karitászakcióról. Reméljük, mindkettő még a nyár vége előtt Hozzatok ér. Köszönjük munkátokat!

R. Melinda
Pécs

*

Az eddigi nívót megtartva, több színés, olvasmányos írást kellene közölni az „Érted vagyok”-ban.

Közösségeimben is meg szoktuk beszélni az ÉV egy-egy cikkét.

V. Éva
Budapest

*

Az „Érted vagyok” — véleményem szerint — nem alkalmas pasztorációs eszköznek, mert nem lelkiismereti, hanem teológiai folyóirat. Nem arról szól, hogy adjuk oda magunkat Istennek és ezáltal megtaláljuk életünk értelmét, hanem arról, hogy egyes nyugati teológusok milyen extrém irányokba mentek el az elméleti gondolkodás területén. A folyóirat jelenlegi arculata egy szűk értelmiségi réteg érdeklődésének kielégítésére szolgál. Több alkalommal kísérletet tettem arra, hogy a folyóirat spektruma a lelkiesség irányába bővüljön, de beküldött írásaimnak, fordításaimnak csak kis része jelent meg.

M. László
Budapest

Az „Érted vagyok”-ot hiánypótlónak és csaknem egyedülállónak gondolom. A beérkező hazai és külföldi levelek többsége is erről tanúskodik. Nem kellene habrogunk azon, ha ez az újság azt az értelmiségi réteget célozza meg, amely nem sekrestyeirodalomra és gondolatnyomorításra vágyik, hanem sokkal inkább Jézus radikális hangjára és szabad gondolkodásra. Be-csüljük meg ezt a lapot!

K. László
Budapest

*

Egyetértek az ÉV hiánypótló voltával! Vajon könyvtárak, olvasótermek rendeltek már ÉV-et?

Köszönöm a biztatást olvasói reagálásokra. Sokszor csak gyarlóságából nem ragadom meg a tollat. Az Olvasók fóruma rovatot (is) szeretem.

F. József
Ercs

*

Alapjában véve tetszik a lap. Sok értékes cikk olvasható benne, de olykor elveszi az ember szájfjét, és érthetővé teszi, hogy vannak, akik lemondják. Például engem is fájón érintett a tavalyi karácsonyi szám első cikke (*Lapide: Miért, hogy a varjú sem károgo utána?*). Miért kell ilyeneket közölni? Ez nem egyházkritika, hanem lényegtelen kérdéseket tüpíroz fel, froclizza a valóságos emberek jóérzését, és állításai éppúgy nem bizonyíthatók, mint az ellenkezőjük.

Úgy hallottam, elég sok értékes anyag érkezik a szerkesztőségbe, de aztán nem kerül közlésre.

Ettől függetlenül köszönöm a sok értékes munkát, ami a lap megjelentetéséhez szükséges.

T. Éva
Budapest

*

Nem tartom okos dolognak ajánlgatni *Karl Herbst* könyvét. Lehet, hogy van benne jó és helytálló megnyilatkozás is, de például Jézus halálával kapcsolatos feltevései mérgezők, és ráadásul egy ilyen cím: *A valódi Jézus*, éppen rossz.

A múlt év decemberi szám *Lapide*-cikke sem szívderítő. Az ilyen és hasonló írások nem használnak a BOKOR pasztorációs tevékenységének, csak segítenek a BOKORnak tönkremenni.

Sz. Dezső
Pécel

*

Kedveljük, olvassuk az „Érted vagyok”-ot, bár az induláskori terjesztői lelkesedés — igaz, főleg az érdeklenség miatt — lelohadt. Ez úgyben újra aktivizálódni akarunk.

Gy. Zoltán
Nagyvázsony

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Galla Gábor darnózselyi plébános, a novemberiekét Király Ignác készítette.

Október 5. — Évközi 27. vasárnap — Mk 10,2–16 —

A hűséges szeretet

Egyszer egy rabbi megkérdezte tanítványait: „Mondjátok, miről lehet megismerni azt az időpontot, amikor az éjszakának vége és kezdődik a nappal?” Az egyik azt felelte: „Amikor messziről meg lehet különböztetni a kutyát a birkától”. — „Nem”, válaszolta a rabbi. A másik tanítvány így válaszolt: „Amikor távolból meg lehet különböztetni a fügefát a datolyától”. — „Nem”, hangzott ism. a rabbi válasza. „Hát akkor miről?” — kérdezték most már a rabbit a tanítványok. „Arról, hogy amikor egy ember arcába tekintesz és testvéredre ismersz benne.” Eddig a történet. Ha a mai evangélium alap gondolatát ennek a történetnek a szellemében akarnánk megfogalmazni, akkor ez így hangzana: „Arról, hogy amikor egy ember arcába tekintesz és házastársadra ismersz benne”. „Amit tehát Isten egybekötött, azt ember szét ne válassza!” — olvassuk

Jézus tanítását a házasságról, ill. a házastársi hűségről. Korunkban igazi, keresztény tanúságtételnek érzem a házastársi hűség komolyan vételét. A válás helyett a sárga tartó hűséget egymás mellett. A házastársi hűség komolyan vétele nem divatos erény. Az ellenkezője, a hűtlenség, a válás, annál inkább. A statisztikai adatok szerint a 25–50 év közötti budapesti férfiak 45%-a, az ugyanilyen korú nők 40%-a válik. Sokan bizony a jézusi felszólításban („amit Isten egybekötött...”) inkább gúzsba kötő ígát látnak két ember között, amit mielőbb le kell rázni. Pedig Jézus tanítását így értelmezni alapvető félreértés. Jézus az igazi házastársi szeretet alapjaira mutat rá tanításával. A házastársak között a szeretet csak a komolyan vett hűség talaján bontakozik ki. Ott, ahol a házastársak nem érzik azt a hűséget, amelynek erejében a ház-

társam nem hagy cserben, nem is fog kibontakozni a házastársi szeretet. A komolyan vett hűség átsegíti a házastársakat közös életük kisebb-nagyobb buktatóin, míg a hűséget komolyan nem gondoló házastársak a felmerülő házastársi problémák nyomán csak a válást látják megoldásnak.

Egy ősi indiai mondás szerint „a szeretet csak elkezdődik, de be sohasem fejeződik”. Ebben a gondolatban benne van az is, amit Jézus a házastársi hűségről mond. Egy képpel szemlélítve a házastársi hűséget, hasonlíthatjuk a hegymászók köteléhez, amellyel a hegymászók egymáshoz erősítik magukat hegyi útukon. Ezzel sorsuk egybe van kötve életre-halálra. Senki sem érzi a kötelet terhes bilincsnek, hanem sokkal inkább védelemnek az életveszélyes zuhanás ellen. A komolyan vett házastársi hűségnek is ilyen óvó, megtartó, szeretetet megtartó ereje van.

Leélni egy házasságot egymás iránti őszinte hűségben nem könnyű dolog, de nem is lehetetlen. Különösen akkor, ha a házastársak az imádságban, a szeretet ezernyi apró jelében, a közös küldetés vállalásában egy emberré tudnak válni. Mindezt úgy megélni, hogy a házasság jellé váljon, ez a Jézus tanításához elköteleződött házastársak igazi küldetése a mában.

Október 12. — Évközi 28. vasárnap — Mk 10,17–30 — A szétosztani tudó szeretet

A középkor leghíresebb és legnépszerűbb lelkiéleti könyve Kempis Tamás Krisztus követése c. műve volt. A könyv tartalma nincs ugyan mindenben összhangban az evangéliumok tanításával, de alapvetően helyes törekvést fogalmaz meg címében, amikor a Krisztus-követésről beszél. A mai evangélium tanításában Jézus is követésre szólítja fel ezt a gazdag fiatalembert. Jézus ajkáról többször is elhangzott ez a felszólítás, esetleg más szavakkal, de tartalmában ugyanezt hangsúlyozva, pl. „Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét mindennap és kövessen engem” (Lk 9,23). Nem véletlenül emelem ki a Jézus-követés fontosságát, mert a mai evangélium mondanivalóját ebből a szemszögből kell megközelíteni.

A gazdag ifjú szemléletének és Jézus szemléletének van egy alapvető különbsége: a gazdag ifjú szemléletében első helyen áll a saját egyéni üdvösségének a keresése. Mondhatjuk úgy is, hogy égre szegezett tekintettel él. Istennel kialakított kapcsolatát elszakítja a rideg valóságtól. Attól, hogy a földön a

hozzá hasonló, csekély számú gazdag ifjú mellett mérhetetlenül nagy a nyomorgó ifjak száma. Jézus egy másfajta szemléletre akarja őt rádöbbszentesíteni. Arra, hogy nem menekülhet önmaga elefántcsonttoronyába, és nem munkálhatja ott a maszek üdvösségét. Istennek tetsző módon nem élhet úgy, hogy az emberi nyomorúságtól függetleníti magát, behunyja szemét, bedugja fülét.

Számunkra is ott a kísértés ma is, hogy úgy akarunk Istennek tetsző életet élni, hogy nem akarunk tudomást venni a körülöttünk lévő, gondokkal terhes valóságról. Jézus felszólítása ránk is érvényes. Először is szemléletünkben kell jézusivá válnunk. Mit jelent ez ebben a vonatkozásban? Azt jelenti, hogy ha számomra a meggazdagodás a cél, akkor mindig azokkal vetem össze magam, akik nálam sokkal gazdagabbak. Éppen ezért mindig az lesz az érzésem, hogy én bizony milyen szegény vagyok. Ha viszont tekintetemet a nálam sokkal szegényebbekre irányítom és velük vetem össze magamat, akkor rádöbbszentesítenek, hogy mennyire gazdag vagyok

és hogy mennyire nincs jogom elégedetlenkedni. Régebben ezeket a nyomorgó embertestvéreinket a 3. világban fedeztük fel, ma már odajutottunk, hogy kis hazánkban is felfedezhetjük őket. Ezekről a nyomorgó felebarátainktól függetleníteni magunkat és közben energiáinkat arra összpontosítani, hogyan juthatunk kettőtől háromra, skizofrén tudatállapot és nem Jézus-követés. Ezért válik érthetővé Jézus magatartása a szomorúan távozó gazdag ifjúval szemben. Nem kiáltott utána: „Várrj, gyere vissza, én sem gondoltam ezt olyan komolyan. Elég lesz, ha csak valami kis alamizsnát vetsz a rászorulóknak, úgy is követhetsz engem!” Nem, Jézus nem mondta ezt neki és nem is mondhatta. A Jézus-követés, az evangéliumi út vállalása ma sem jelent mást. Jézus nem elégszik meg félmegoldásokkal, teljes, odaadó és őszinte követést kíván tőlünk is. Ebben van számunkra a követés nagyszerűsége, olyan kihívás, melyet csak teljes szemléletváltozással és egész emberségünkkel teljesíthetünk.

Október 19. — Évközi 29. vasárnap — Mk 10, 35–45 — A szolgáló szeretet

E. Fromm egyik művében (Birtokolni vagy létezni?) azt a kérdést teszi fel, hogy vajon kereszténnyé vált-e valaha is Európa? Ő úgy látja, hogy erre a kérdésre igazában nemmel kell válaszolni. Meg is indokolja ezt. A kereszténység eszményképe a szeretet hőse, mint Jézus, aki hatalom nélküli hős, aki nem alkalmazott erőszakot, aki nem akart uralkodni és semmit sem akart birtokolni. A létezés, az adás, a szétosztás hőse volt. Ennek az eszményképnek ellentéte a pogány hős, ahogy azt a görög és germán hősalakok megjelenítik. A pogány hős célja a hódítás, a győzelem, a rombolás és a rablás. Életének beteljesülése a becsület, hatalom, hírnév és az a bizonyosság volt, hogy az ölésben ő a legügyesebb. A két eszmény közül vajon melyik lett meghatározó Európában? Jóllehet a népek az Egyházhoz tértek, mégis a pogány hős vált eszményképpé, s ez máig meghatározó. Gondoljunk például az olimpiai eszmére. Az olimpia népszerűsége a nyugati pogányság kifejezője: a győzőé, az elsőé, a legerősebbé a dicsőség.

Ezek a gondolatok jutottak eszembe a mai evangélium kapcsán, amikor Jézus tanítványaihoz intézett szavait olvastam: „Ha valaki közületek első akar lenni, legyen mindenkinek a rabszolgája” (Mk 10,44). Abban a világban, amelyben a pogány hős eszményképe itatott át, egy ezzel totálisan szembenálló jézusi eszményt követni nem könnyű dolog! Vajon mennyire eszmény számunkra a szolgálat elsőbbsége? Nem fordítottunk-e meg mi is a pogány hős szellemétől? Igaz, ha Jézus útját járjuk, nem kerülünk az újságok címlapjára, a TV, rádió nem vesz tudomást rólunk. A visszajelzés viszont belülről fakad, a lélek nyugalma, derűje és bizonyossága, hogy jó úton járunk, amikor Mesterünk felszólítását követjük.

Ebben a szolgáló magatartásban talán a legnehezebb azt elfogadni, hogy nincs mód válogatásra; legyünk mindenkinek a szolgálója: azé, akit szeretünk, de azé is, akit nem szeretünk, azé, aki a barátunk, de azé is, aki az ellenségünk, azé, aki jót akar nekünk, de azé is, aki keresztbe tesz nekünk, azé, aki hálás érte, de azé

is, aki még egy köszönömöt se mond, egyszerűen és megfellebezhetetlenül: mindenkié.

Az a csodálatos Jézusban, hogy nemcsak mondja, hanem élénk is éli az eszményt. Nemcsak szolgálatra buzdít minket, hanem maga is szolgál. Szolgálja a testi-lelki értelemben rászoruló embert. Szolgálja tanítványait, értetlenségük ellenére újra és újra elmagyarázza nekik Országá titkait. Végül pedig a fellázadt rabszolgák büntetéséül használt keresztben hal meg. Nekünk mindig azt a feladatot adta, hogy a pogány hős eszményével szemben a szolgálni akaró ember eszményét éljük és terjesszük ebben a világban. Ahogy a költő oly szépen megfogalmazza:

„Egyszerűek legyünk, mint az országút,
hogy mindenkihez elmehessünk,
jóak legyünk, mint a levegő,
hogy mindenkit megölelhessünk,
édesekek legyünk, mint a kenyér,
hogy mindenkit etethessünk,
vidámak legyünk, mint a bor,
hogy mindenkit megnevetessünk.”

(Mécs László: Vallomás)

Október 26. — Évközi 30. vasárnap — Mk 10,46–52 — A gyógyító szeretet

A mai evangéliumban a gyógyító Jézussal találkozunk. A jerikói vak gyógyításának történetét annyira fontosnak tartotta az evangélista, hogy egészen apró részleteket is följegyzett, pl. fontosnak tartotta a nevet leírni: Bartimeusnak nevezték azt az embert, aki az út mellett ült és koldult. Vajon miért tette ezt az evangélista? Bizonyára azért, mert ez az ember gyógyulása után olyasmit tett, amit általában nem tettek meg a csodálatos gyógyításban részesültek: „...és követte Jézust az úton” — olvassuk az elbeszélés végén. Nem tudjuk, hogy meddig tartott részéről ez a Jézus-követés, de legalább megpróbálta, elindult Jézus után, s ezért méltó volt arra, hogy nevét leírják. Jézus nagyra értékelte Bartimeus kitartását, hitét, bátorságát és visszaadta neki látását. A konkrét fizikai gyógyuláson túl mélyebb, lelki értelmét is kereshetjük a gyógyításnak. Jézus nemcsak fizikai, hanem lelki értelemben is új látást ad nekünk.

Néhány évvel ezelőtt nagy sikerrel játszották Zefirelli: Napfivér, Holdnővér c. filmjét. A film Assisi Szent Ferenc megtérését dolgozza föl. Egyik jelenetében a már megtérés útjára lépett Ferenc lemegy apja műhelyébe és ész-

reveszi a nyomorúságos körülmények között dolgozó, elcsigázott, szomorú tekintetű munkásokat. Addig soha nem törődött velük. Most meglátja őket,

pontosabban végtelen kiszolgáltatottságukat, s Ferenc arcán mélységes fájdalom és együttérzés tükröződik. Úgy érzi, valamit tennie kell, és kivezeti őket

a napfényre. Igen, mert Ferenc megtérése után másképpen látta a világot, másképpen nézett embertársaira, meglátta az igazi valóságot, mert Jézus őt is egy új látásmóddal ajándékozta meg.

Hinni azt is jelenti, mint mindig találkoznunk Jézussal és ezáltal megtanulni látni. Új módon látni önmagunkat, embertársainkat, Istent és ennek megfelelően cselekedni. „Én vagyok a világ világossága. Aki engem követ, nem jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága” (Jn 8,12). A jerikói vak csodálatos meggyógyítása már ezt az igazságot akarja előre

jelezni. Ez a világos, tiszta látás természetesen életünk igazi értelmének felismerésében is segít bennünket. Így válhat életünk is tisztává és világossá. Jézus maga utal erre a szükségszerű összefüggésre, amikor ezt mondja: „A test világa a szem. Ha a szemed ép, egész tested világos lesz. De ha szemed rossz, sötét lesz egész tested” (Mt 6,21–23).

Nekünk, keresztényeknek megvan a lehetőségünk erre a világos és tiszta életre, mert az evangéliumok megőrizték számunkra a valóság legmélyebb és

legtisztább látásmódját. Ez a látásmód Jézus Krisztus látásmódja. Hogy elsajátítjuk-e, az rajtunk fordul. A látóvá tett Bartimeus azt üzeni nekünk: Rajta, megéri! Látásmód és életmód elválaszthatatlanul összetartozó fogalmak. Hogy egyiket vagy másikat, netán mindkettőt kell-e Jézushoz igazítani, azt mindegyikünknek magának kell eldöntenie. Csak legyen meg bennünk az az elszántság, kitartás, ami Bartimeusban megvolt. Akkor meglesz kitartásunk jutalma, a Jézust követő emberek csoportjában nekünk is ott lesz a helyünk.

November 2. — Halottak napja — Jn 11,17–27 — A földi az örököt szolgálja

Az egészséges ember életet ad és az életet szolgálja. Aki pedig éltetően él, azt időnkint megérinti az örökkévalóság; a belső bizonyosság arról: nem lehet, hogy a biológiai élettel maga az ember, a szerető ember is véget érjen. Ez a „nem lehet” gondolkodásra készít: elméletek, filozófiák, vallások születnek.

Szeretnénk tovább tekinteni annál, ameddig jelen dimenzióink érnek. Fenn akarunk maradni és szeretteinket közelünkben akarjuk tartani. Megemlékezéseket írunk, síremlékeket állítunk, szeretetünk sírgondozó virágait visszük a temetőbe. Ha módunkban állna, talán Mártaként Jézushoz futnánk, Lázárunk iránt érzett tehetetlen szeretetünketől indítva.

De ki tudja, hogy jót vagy rosszat teszünk-e, amikor ugyanerre a földi életre támasztjuk föl Jézussal szeretett Lázárunkat? Ha ez olyan egyértelműen jó lenne, akkor a halál kimaradhatott volna a szeretet motiválta teremtés rendjéből. A legenda szerint Lázár nagyon idegenül érezte magát feltámadása után a földön.

Ma már nehéz megállapítani, mi motiválta őseinket a halottak napjának bevezetésére. A XI. századi, Clynghy ko-

lostorából indított vallási megújulás mindennel az égre akarta vonni az emberek földhöz ragadt tekintetét. Talán a halottak napjának bevezetésével is. Nemet mondva ezzel az ősi sumér vélekedésre: „Elpusztul a halandó minden művével együtt.” Figyelmeztetve a Prédikátor könyvének megállapítására: „Mindenki porból való és porrá lesz.” Bátorítva is az emberi egyenlőtlenségek elviselésére: „Miképpen meghal a bölcs, azonképpen meghal a bolond is” (Préd).

Kikerülhetetlen sorsközösségben vagyunk a halál szempontjából, amint a bölcső szempontjából is. Testi valóságunk a bölcső és a koporsó feszültségében áll. A szeretet rendjében meg kell adni a testnek is az őt megillető helyet. Másként látom ezt, mint Csokonai: „...ha porrá lesz testünk porfala, csak semmivé válik, ami semmi vala”.

Hogyan lehetne semmivé a bársonyos babatest, amely kiszolgáltatottságával még a keményszívűeket is simogatásra indítja? Hogyan lehetne semmivé fiatalságunk szerelmet vágyó testi sodrása, amely életre szóló öleléssé egyesít? Hogyan lehetne semmivé az élet harcait ősz hajban és ráncokban megörökítő test, amely tiszteletet eb-

reszt a fejlődni akaró ifjúságban? Végül miért ne emlékezzünk meg szeretettel arról a testről is, amely a szeretet eszközü, annak kifejezésére, közvetítésére teremtett? Ha szeretteinkről egy kép, egy tárgy szép emlékeket hordoz, mennyivel inkább hordozhatja személyiségük emlékét a természet körforgásába visszatérő test?

A mai nap kiemelten arra hivatott, hogy az életéről gondolkodjunk — az Életért. Kung-fu-ce írta: „Az ember még az életet sem ismeri, hogyan ismerne a halált?” Elég az élettel foglalkoznunk, hogy elviselhessük a halált, előbb szeretteinkét, majd a magunkét. A szeretet-élettel kell foglalkoznunk, amelyhez jelentős eszközül kaptuk testi életünket, hogy megbecsüljük és jól használjuk, végül pedig elhasználjuk Isten tervének megfelelően.

Akik viszont már elmentek közülünk, jó lenne, ha nem csupán mulasztásainkra figyelmeztetnének, hanem arra is, hogy maradandó gyümölcsjeinknél nincs értékeesebb hagyaték, amit szeretteinkre örökíthetnénk. Intő és jó példáik segítsenek a még úton lévőknek, ők maguk pedig szeressenek békességben az Atyánál mindörökké.

November 9. — Évközi 32. vasárnap — Jn 2,13–22 — Keveretlen istenkapcsolatot!

Ülök a parkvárosi kápolnában a kóruson, a vasárnapi mise a hívek könyörgésénél tart. Az emberek kezdenek kotorászni zsebeikben, pénztárcájukban. Csöngős perselyével megindul egy képviselőtestületi tag, hogy módszeresen végigjárja a kápolnát. Tudom, hogy hozzám az átváltoztatásra fog odaérni. Bosszús vagyok. A liturgia jó felét átszövi a csörgés.

Persze, valamiből üzemeltetnünk kell a templomot. Rendben van. De annyira és így kell-e, hogy agyonüssük vele az imádságot?

Az ősegyház ezt az anyagi ügyet elintézte a találkozó elején; a liturgia-vezető ezután kezett mosott, és kezdődhetett a Lélekre-figyelés. A mai templomi gyakorlat viszont olyan, mint az életünk. Életünk szentélyében is komoly helyet igényel a pénz. Amikor pedig szerepe gondná mélyül, akkor észrevétlenül Isten ellenlábasa, Mammon lesz belőle. A Mammon meg akkora úr, hogy üzleti szellemet visz az ég felé kapaszkodni akaró életünkbe is.

A kultuskritikus Jézust is földidegesítette az Istennek szánt házat átható üzleti szellem. Az üzlet abban állt, hogy a hívő zsidó anyagi áldozatot mutatott be, és ezért egészséget, vagyont, utódokat várt Istentől.

Jézust azért dühítette ez a mentalitás, mert azt vallotta, hogy Atyja megajándékozta gyermekeit, hogy azok is tovább ajándékozzanak. Az Atya nem kereskedő, aki adok-kapok alapon él („Ne tegyétek Atyám házat vásárcsarnokká!”), aki hirdetek-átverek módszerrel

csöbe húzza a naiv vásárlót, ügyfelet. Ha pedig egy gyermek ügyfélként akar viselkedni, sőt ő maga akar kereskedni édesapjával, akkor a gyermekben még nem született meg, vagy már elhalt az ajándékozó szeretet.

A templom-megtisztítás mögötti jézusi szándékot kutatva segítségül hívhatjuk még Márk leírását is, amelyben többek között ez áll (11,16): „Azt sem engedte meg, hogy valaki a templomudvaron áthaladva eszközt vigyen magával”. Számos fordítás „edénnyel, korsóval” fordítja az „eszköz” görög szavát, és úgy véli, hogy ezzel a tilalommal Jézus az abszurditásig fokozta a kultikus tisztaságot. Ily módon azonban olyasmit tulajdonítanak Jézusnak, ami egyáltalán nem volt jellemző rá, hiszen ellenfelei számtalanszor vádolták a kultikus szokások áthágásával (mosakodási törvény, leprás érintése, bűnösökkel érintkezés).

Más templomtisztítási hangsúlyról van itt szó. Az üzleti szellemen túl Jézus az erőszakról is meg akarta tisztítani a valást. Tudvalevő ugyanis, hogy Galilea a kor forradalmi melegágya volt. Az ellenállók, a lázadók egyik különös csoportját „szikáriusoknak” hívták, mivel ruhájuk

alatt ölésre szánt kést, rövid kardot hordoztak, és elsősorban azok ellen fordították azt, akik kiszolgálták a megszállókat. Olyannyira jellemző volt ez a fajta ellenállás, hogy Jézus egyértelmű erőszakmentessége ellenére a galileai tanítványok között is számos fegyverben bízó férfi lehetett (ld. az utolsó vacsorán: „Van itt két kard!”).

Itt, a templomi tömegben bármikor, bármi megindulhat. Jézus szeretné, ha nem az erőszak törne ki („Jeruzsálem, Jeruzsálem, bárcsak felismernéd, ami békességre szolgál...”), Lk 19,41). Ő az Istennek szánt házat az Atya ajándékozó szeretetének központjaként szeretné látni. Az ima, a kérés háza legyen mentes az üzleti szellemtől és az erőszaktól.

Jézus ezzel szembeállt kortársai leglényegesebb törekvéseivel annak érdekében, hogy a keveretlen ajándékozásra nevelő istenkapcsolatra hívja fel a figyelmüket.

Robinson Jeffers

(Egyesült Államok, 1887-1962)

A SZEM

Az Atlanti-tenger viharos ároka. A Földközi meg

Kék tavacska ódon kertben;

Több mint ötezer éve habzsolja

A hajó- és véráldozatot, s kacérkodik a Nappal. De lám, a

Csendes-óceán

Fagyos közönnyel nézi hajóinkat, repülőgépeinket, háborúinkat.

Sem korunk vérbosszúja, mely bátor törpéket sújt,

Sem bármi világrengető pere a nyugatra

Meg keletre rohanó embernek, a véres széttrajzás, hatalomvágy,

hűtek ütközése —

Nem több neki, mint porréteg a nagy mérlegserpenyőn.

E sziklás partokról, hol hegyfok vihartörő hegyfok hátán,

delfinként ugrik fejest a kék vízparán át

A sápadt tengerbe — nézz nyugatra, figyelj a vízhegyet, mely

planétánk fele. A kupola, a félgömb és e dudorodó

Szemgolyója a víznek, mely Ázsiát,

Ausztráliát és felfelé Antarktiszt tartja ívében: azok a sofa nem

csukódó szemhéjak, ez meg a bűvészt, álomtalan

Szeme a Földnek — mit les vajon? Nem a mi háborúinkat!

Bán Ervin fordítása

November 16. — Évközi 33. vasárnap — Mk 13,24–32 — Világvége?

Közeledik az ezredforduló, szaporodnak a károgások. Riogatnak bennünket világvéggel, büntetéssel, katasztrófákkal. A megtérésre felszólítások mögött az igehirdető hitéhez csatlakoztatás, az ő egyházába betagozás szándéka húzódik meg. Vallás- és felekezeti fölötti istenektetszésre nem buzdít senki, ennek még nincsenek prófétái. A létező próféták ki akarnak szakítani más egyházakból, és a magukéba mint egyedül üdvöztetőbe csalogatnak.

Az emberek nagy része hitében gyermek, önbizalmában a tömegre támaszkodó. Évekig tanulnak megélhetésük biztosítása érdekében, ugyanakkor életük rendező értékszemléletét illetően sodródva léteznek. Sodorják őket az erős egyéniségek, a magabiztos közösségek, a stabilizált kfnál intézmények. Számos önjelölt próféta, felekezete által meghatározott apostol, ellenőrizhetetlen misztikus kínálja irányító szolgálatát. Mindegyik pásztor nélküli, vagy

pásztorukkal elégedetlen juhokat keres és hív. Jól tudják: alapvető emberi igényünk, hogy valahol otthon legyünk, világnézetiileg is, közösségiileg is. Ott-hon szeretnénk lenni ebben a világban. Akkor is, ha összetartó erői egyszer megrendülnek.

A kozmikus katasztrófa fenyegető képeit állítja most elénk Jézus is. Ég és föld elmúlik, a mikro- és makrokozmosz mostani megjelenési formája egyszer meg fog szűnni.

Jézus azonban nem elrettentésre építette evangéliumát. Jó hírt mondott, nem megfélemlítő fenyegetést. Keresztelő János büntetés-hangsúlyú igehirdetése helyett a szerető mennyei Atya megismertetésével akart vonzani. A világvég üzenetét is áthatja a remény: az Emberfia erőben és dicsőségben jön majd, hogy egybegyűjtse övét. A nagy kozmikus bajban jön Ő, akit szerettünk, akibe kapaszkodtunk, akire felnéztünk, akit istenfítettünk. Nem egy utolsó, men-

tő szalmaszálba kapaszkodhatunk, hanem a mulandóságot előre jelző és kézben tartó Emberfiába. Ez a jézusi prófécia alapján véve vigasztaló, biztató és reményt keltő, ahogyan Isten igaz prófétái a bajok előrejelzése mellett mindig Isten biztató, reményt ébresztő üzenetének tolmácsolói (vö. Iz 9,1; Jer sir. 5,22; Ez 37,5,21).

Jézus is a lényegre irányítja figyelmünket: „Ég és föld elmúlik, de az én tanításom soha el nem múlik” (Mk 13,31). Az Atyához tartozás mélysége abban mutatkozik meg, hogy akarata-nak megtevésében hogyan fejlődünk. A senkit ki nem záró, mindenkit magához ölelni akaró szeretet örök érvényű tétel: „Amit szeretnél, hogy neked tegyenek, te is azt tedd másnak” (vö. Mt 7,12).

Sokat segítene az emberiségen, ha ennek az arany szabálynak támadnának prófétái, akik árukapszolás nélkül mutatnának Isten felé.

November 23. — Krisztus Király ünnepe — Jn 18,33–37 — „Az én országom nem e világból való”

Összekötött kezű, szikár, inkább aszkétákra, vándortartókra jellemző alkantú ember áll köznapis zsidó ruhában a római helytartó előtt. Pilátus mégis rákérdez: „Király vagy?” Kérdezi, mert számára és elődei számára megszokott esemény, hogy a zsidók köréből felforgató szabadsághősök támadjanak, egyáltalán nem királyokra jellemző megjelenéssel. Aki ugyanis puha ruhában jár, palotában lakik és a jóltápláltság rózsái virulnak az arcán, az csak Róma jóváhagyásával élhet így. A kollaborálókat, a haszonélvezőket pedig gyűlöli a nép, amely jobban szenved fajtájának hiénáitól, mint magától a római megszállótól.

Az erősebbhez dörgölődő „reálpolitikusok” azonban idelökték ezt a Jézust. Lehet, hogy egy újabb esélytelen lázadás következményeire akarják megóvni a népet? Íme, egy újabb galileai! Igaz, ennek az a rögeszméje, hogy szelíd szeretettel minden rendbe tehető ebben a életben, de hát miért ne sodorhatnák az események őt is egy újabb zendülésbe, hiszen a hírek szerint dávidi királyságról is szó esett, karizmatikus hatalomról is beszéltek. Heródeséknek jó a szimat-

juk: megérzik, ha valaki veszélyt jelent számukra. Pilátus a maga fellegrárból így láthatta.

Jézus oldaláról másként látszik a dolog. Ő az Isten országát hirdető királyságot, hatalmat képvisel, amely a szabadságra épülő szolgálatot fogja jelenteni az elnyomással és az uralkodással szemben. Itt és most megvalósítható ország ez, ha vannak, akik elköteleződnek iránta. Ebben az új társadalomban a hatalom nem olyan lesz, amelyet ki kell szolgálni, kényszeredetten el kell viselni. Ez a hatalom abban mutatkozik meg, hogy odaadjuk önmagunkat az élet szolgálatára: Jézusnak és követőinek arra van hatalmuk, hogy életüket áldozzák másokért.

Jézus királykodása tehát szolgáló királykodás. A sors iróniájaként kivégzésének indoka mégis az, amivel soha nem azonosult sem szavaiban, sem tetteiben: „A zsidók királya.”

Nem valószínű, hogy a kortárs politikusok meglátták az igazi veszélyt hatalmukra nézve. De kicsinyes szempontjaik is elegendőek voltak a kereszthez. Mi lett volna, ha meglátják ebben az összekötött kezű királyban az országa-

alapítót? Annak az országnak az alapítóját, amelyikben nincs szükség rendőrségre, mert a polgárok egymás boldogításán fáradoznak, nincs szükség katonaságra, mert elvevés helyett egymás gazdagításával akarnak barátokat szerezni, és amelyikben nem lehet gazdag sem, hatalmaskodó sem, mert ez az ország halálát jelentené. Hány keresztre ítélték volna, ha megérzik, megértik Jézus országának lényegét?

Vagy lehet, hogy mégis megsejtettek valamit? Az eltélők hatalma megtört és betört emberekre épül. Aki ezekből a manipulált és infantilizmusban tartott emberekből önrendelkező, felnőtt személyiségeket akar nevelni, az minden világi és vallási hatalomra veszélyes.

Ma a szolgák szolgálóját ünnepeljük. Jézus Krisztus nagyságát tehát csak ott értékelik helyesen, ahol inkább elviselik a sebeket, mint hogy maguk okozzanak fájdalmat, ahol a hatalom arra van, hogy legyen erő odaadni az inget is, odatartani a másik arcot is, s elmenni kétannyira, mint amennyire kényszerítenek — így ápolva az Ország megvalósulásának reményét.

November 30. — Advent 1. vasárnapja — Lk 21,25–28.34–36 — „Elközelgett megváltásotok”

Jézus újra el fog jönni. A róla szóló frások alapján ezt az eljövotelt ténynek kell tekintenünk. Abból a szempontból mindenképpen, hogy mostani életünkre üdvös tanulságokat vonjunk le belőle. A Jézus eljövételére figyelő előkészületi idő, az advent újabb esély a szentebbé válásra.

Az apokaliptikus királyi eljövétel az egész emberiség sorsáról fog dönteni: „Amikor eljön az Emberfia az ő dicsőségében... beleül majd dicsőséges királyi székébe, és elébe gyűlnek az összes nemzetek” (Mt 25,31–32).

A végidő evangéliumi leírása rettenetes kiszolgáltatottságot mutat be. A természet olyan csapásokkal sújt majd (éhség, dögvész, földrengés, rettenetes égi jelenségek), amelyekre az emberiség nem tud érdemben reagálni. Sőt, az emberek ahelyett, hogy összefognának a bajok megoldására, egymás elleni erőszakkal fogják növelni a szenvedéseket

(lázadások, háborúk). S mint a nagy bajok idején mindig, támadnak majd olyanok, akik az emberiség megváltójaként kínálják magukat (28. v.). Megtévesztésül a már elismert tekintélyekre (Jézusra) hivatkozva teszik ezt, csodákat és jeleket produkálva (Mt 24,23–26). Aki ellenükre tesz, az ellen erőszakkal lépnek föl, így az evangéliumról tanúságot tevő hívők ellen is. Jézus egyházát keményen üldözni fogják, de a lényeg az, hogy az egyház mégsem fog maga is üldözővé válni, hanem teszi a dolgát: állhatatosan tanúságot tesz Jézus jóhírével.

Nincs itt szó diadalmas egyházzal, vagy kibontakozó világmegettéréről és Isten Országának földi megvalósulásáról. Annál inkább végsőig menő küzdelemről, amelyben az erőszak áll szemben a szelíd evangélizációval.

Ekkor jön el újra Jézus. A világnak vége lesz, a szelídek szenvedése nem

kerülhető el, de Jézus magához öleli a hűségeseiket. Ez lesz a megváltás. Ez a megváltás azonban csak azoknak szól, akik akkor is hirdetik és megélik a szeretet országát, ha sorsazonosságba kerülnek a keresztre feszített Jézussal.

Legyen erőforrásunk, hogy egyszer véget ér a szenvedés, és a szenvedők megszabadulnak gyötrelmeiktől. Az elviselés erényének gyakorlásában sokat segíthet, ha tükröbe nézünk, és eszünkbe jutnak hűtlenségeink, megalkuvásaink, önféltéseink. Kicsiben felismerhetjük ugyanazokat a bűnöket, amelyeket a nagy rendszerek követnek el.

Ama végső megváltás elővételezéseként sok erő forrása lehet, ha mi is megváltjuk egymást azoktól a szenvedésektől, amelyeket mi okozunk másoknak, vagy amelyeket mások okoznak, de mi enyhíteni tudunk.

Környezetvédelmi gondolatok és érzelmek

Szomorúság és aggodalom

Aki a világban körülnéz, nemcsak csodákat, hanem tömegeket, nyomort, szennyezést, rútságot és kegyetlenséget is tapasztal. Aki csak a statisztikákat ismeri, az a népesség, gyárak vagy veszélyes hulladékok adatait látja, miközben az erdők, talajok, felszín alatti vizek és fajok pusztulnak. Nem hiszem, hogy lehetséges megrázkódtatás nélkül szemlélni bolygónkat.

Ez a megrázkódtatás csak mélyül, ha az ember megkísérli fölvezetni az irányzatok közti kapcsolatokat és kutatja azok eredetét. Ezt teszem és akikkel dolgozom, azok is ezt teszik.

Sokan úgy vélik, hogy a globális gazdaság túl nagy és túl gyorsan növekszik ahhoz, hogy akár fenntartható, akár kormányozható legyen. Elpusztítja azokat az életet fenntartó rendszereket, amelyeket még nem is ismerünk. Elfogyasztjuk a forrásokat és gyerekeink választási lehetőségeit. Ezt sokáig fenntartani nem lehetséges.

Ebből a kórisméből nyilvánvalóan következik, hogy lassítanunk kell. Csökkentenünk kell a létszámunkat és a mohéságunkat; ha megosztjuk: van mindenkiből elegendő. Rá kell találnunk a szerényebb élet örömeire.

Nehezen tudjuk elképzelni, hogy miként tegyük ezt. Azt gondoljuk, hogy ha megkísérjük a fentebbieket, akkor a gazdaság összeomlik, holott a gazdaság éppen akkor fog sokkal nagyobb valószínűséggel összeomlani, ha elpusztítjuk a számára lényeges forrásokat. Csábító dolog letagadni az egész gondot.

Sok ember mindent elvből tagad. Azt mondják, hogy a környezeti gondok elvannak túlozva. Azt mondják, hogy a várható élettartam nő - és igazuk van. Napról napra gazdagabbak vagyunk. Újabb erőforrásokat fedezünk föl. Igaz, hogy van egy kevés szemét, amit el kell takarítani, de jobb műszaki eljárásokkal és több pénzzel ezt el lehet végezni. Így nem kell aggódni, legyél csak vidám, semmi szükség holmi mértékletességre és méltányosságra.

Jó lenne hinni ezeknek az embereknek, de ők nyilvánvalóan csak a kedvező irányzatokat veszik észre. Valóban fölfedezünk forrásokat, de gyorsabban merítjük ki azokat. Élettartamunk növekszik, de eltűnnek a madarak, a békák és az erdők. Pénzzel nem lehet visszahozni a kihalt fajokat vagy helyrehozni egy megbolondult éghajlatot.

Tagadásuk fő oka, azt hiszem, az, hogy nem akarják elviselni a földi helyzet által kiváltott érzelmi hatásokat. Rémes

azt hinni, hogy leromboljuk a világunkat és egyetlen lehetőség a megmenekülésünk, ha nem éljük tovább az egyetlen általunk ismert életet. Sokan ahelyett, hogy elfogadnák ezt a tényt, inkább igyekeznek ezt leplezni.

Nehéz azonban becsukni a szemünket, bezárni a fülünket és a tudatunkat. Még a tagadás művészeinek is valahol a mélyben gyanakodniuk kell arra, hogy gazdaságunk, társadalmunk és céljaink, mítoszaink hibásak, károsak a föld, az egészségünk és a lelkünk számára. Egyre több a mérgező sivatag és az emberi kétségbeesés. Még a kiváltságosoknak is, nagy kocsijaik selyemgubójába csomagolva, fallal körülvett birtokaikon, részvényeik birtokában érezniük kell a körülöttük lévő bajokat.

Egyenként magunkhoz engedjük az üzeneteket. A természetnek és az embereknek nagy fájdalmaik vannak. Életmódunk nem tartható fenn? Kévs az idő és sok változtatásra van szükség. Így ironikusan - ahhoz, hogy fenntartsuk világunkat, változtatnunk kell az életünkön.

A diákok megértik ezt, rendszerint akkor, amikor üvegház-gázokról és a fajok kihalásáról hallanak. Ilyenkor ragyogó szemeik megüvegesednek. Gyászt öltenek egy bolygó miatt, amely elvesztette a szépségét és amelynek a jövőjével nem lehet már számolni.

Én magam akkor találtam rá erre az útra, amikor 1971-ben Jay Forrester professzor előadásait hallgattam a Massachusetts Inst. of Technology-n. (Szerk: Forrester World1 és World2 modelljei, World

Dynamics c. könyve voltak „A növekedés Határai”, a Római Klub számára készült első Jelentés előfutárai). Éppen visszatértem egyéves ázsiai utamról. Forrester előadásának tényei számomra nem számok voltak, hanem az emberek arca, az összezsugorodó erdők illata és hangja, a rohamosan növekvő városok. Forrester általános képét én friss, különös emlékezettel szemléltem és sírva mentem ki az előadóteremből. Sok tapasztalatom volt, amelyek felizgattak: bombayi sárkányhók, Kelet-Európa halott erdősegei, a tavaszi várakozások: milyen költöző énekes madarak nem térnek vissza.

Szomorúság. Félelem. Aggodalom. Azt hiszem, lehetetlen fölfogni a Föld állapotát anélkül, hogy ilyesmit éreznénk. A mi kultúránk nem fogadja szívesen, ha ilyen érzelmeket hozunk nyilvánosságra, de szükségünk van erre. Az erős érzelmek fontosak. És ha nem söpörjük azokat a szőnyeg alá, akkor erőt jelenhetnek a komor, de még visszafordítható irányzatok megállítására.

Az érzések, a tudáshoz hasonlóan, közvetlenül semmit sem változtatnak meg. De ha nem győzzük le az érzelmeinket, ha nem nyomjuk el azokat, ha időt szánunk rá, hogy tudomásul vegyük a kellemetlenségeket is, hogy elfogadjuk azokat, hogy összekössük a tudással, akkor az érzelmek és a tudás együtt a változás motorjává lehetnek. Az érzelmek elkerülhetetlenné teszik a technológiai, kulturális, gazdasági és politikai forradalmat.

Donella Meadows

Világélelmezés és tőkeérdekek

Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) által tavaly novemberben Rómában rendezett csúcstalálkozó legfőbb receptje az éhezés és az alultápláltság megszüntetésére: több ételmet kell termelni. A kérdés azonban korántsem ilyen egyszerű. Míg az 1974-es Világélelmezési Konferencia az éhezés egy évtizeden belüli megszüntetését tűzte ki célul, az 1996-os konferencia már csak az éhezők számának felére csökkentését 20 éven belül.

A kudarc oka nem egyszerűen a megtermelt élelmiszer mennyiség elégtelenségében keresendő. Azt, hogy az emberek mit esznek, ma egyre inkább a nem-

zetek feletti vállalatok, a globális tőke és az nemzetközi mezőgazdasági kutatóintézetek „szentségtelen hármasa” határozza meg. Az 1980-as évektől kezdődően a Nemzetközi Valutaalap szerkezetátalakító programjai következtében a fejlődő országokban egyre nagyobb területeket állítottak át az alapvető élelmiszerek termeléséről másfajta terményekre annak érdekében, hogy a kivitel révén folytathassák adósságaik törlesztését. A világ gabonatermelésre használt területe így az 1981-es 732 millió ha-ról 1995-re 666 millióra esett vissza. A termelés-csökkenéshez hozzájárult a talajok termőképességének romlása is, amit a Zöld

Forradalomban válogatás nélkül alkalmazott műtrágyázás és növényvédőszerelés idézett elő. Így a világ gabonatermelése az 1990-es 1780 millió tonnás csúcscról 1995-re 1680 millió tonnára esett vissza, s e csökkenés nagy része a fejlődő országokban következett be.

Ennek eredményeképpen a világ gabonatermelései apadnak, ami az árak emelkedéséhez vezet, további terheket róva a behozataltól függő országokra. A globális élelmiszerkereskedelemben is az

összehasonlító előnyök gazdasági elvét alkalmazzák, ami azzal jár, hogy a mérsékelt égövi fejlett országok válnak a világ gabonaellátóivá, míg a trópusiak kénytelenek áttérni más, Északon nem termelhető növényekre, fokozva importfüggőségüket.

A külföldi tőke – szintén a nemzetközi pénzintézetek által sürgetett – beáramlása a földtulajdonosi szerkezet átalakulásához, nagybirtokok létrejöttéhez vezet, amelyek még kevésbé veszik fi-

gyelembe a helyi lakosság szükségleteit. A vetőmagok szabadalmaztatása és a szellemi tulajdonjogok szigorodása még tovább fokozza az élelmiszertermelési letti nagyvállalati kontrollt.

A problémát tovább súlyosbítja a nyugati stílusú fogyasztási minta erőszakos terjeszkedése is a gyorséttermi láncolatok és társaik révén.

Binu S. Thomas

A tarvágás pusztításai

Vagy jól megtanultad a leckét a fapárban, vagy jól fizet téged egy fakitermelő vállalat, hogy annyira gyönyörködsz a tarra vágott erdőben...

Ha nem lettél volna annyira jó tanuló, vagy nem fizetnének annyira jól, ha csak közönséges krapekként néznéd a letarolt talajt, ahol nemrég egy erdő volt, akkor belebetegednél. Akkor tudnád, hogy kegyetlen dolog történt. Bármilyen is mondana neked a logikád a munkáról, haszonról vagy olcsó faanyagról, a lelked azt súgja, hogy nem így kell bánni egy erdővel.

A vállalatoknak több fa kell, hogy a részvényesek elvárásainak meg tudjanak felelni, de gondokat okoz nekik az ösztönös elítélő reakció. A természetjárók és a táborozók fölfedezik a nyitott területeket ott, ahol megszokták a fákat, és rongyos sebhelyek vannak a valaha zöld táj helyén: úgy vélik, hogy merényletet követnek el ellenük. Kaliforniában megakadályozzák a régi szikvójafenyők kivágását, Maine államban népszavazást kezdeményeznek a tarvágás ellen.

Az erdészek szerint azok a városi emberek, akik nem tudják megkülönböztetni az erdei fenyőt a lucfenyőtől, a legnagyobb papírfogyasztók a világon, és valószínűleg szikvójafenyőből készült piknikasztaluk van a kertjükben.

Az ipar vigyáz rá, nehogy egyetlen darab fa „hulladékká váljon”, azaz hely-

ben elkorhadjon, hanem pénzzé váljék. A természet gazdaságában a „hulladék” tartja fenn az erdőt, az elpusztult fák tápanyaga visszatér a talajba és a növekvő fák fölhasználják azt. A harkály által átvizsgált ágak és a mohos rönkök az élőlények egész piramisának az élőhelyei.

A természetben nincs tarvágás. Ha egy öreg fa meghal, nyílás támad a lombzatban és fény jut be az új nemzedéknek. Még egy hurrikán vagy vulkáni kitörés sem pusztítja annyira el az erdőt, ott maradnak a kidőlt törzsek halomban, mint a marokkó-játékban, árnyékot adva a sülnek és a szedernek, ameddig az új fák meg nem nőnek. Még az erdőtüzek sem hagynak maguk után tarra vágott erdőt, ott marad utánuk a tápanyagtartalmú hamu és az elszenesedett fa a talaj fönttartására.

Az ipari favágók minden biomasszát elvisznek, kivéve a föld alatti gyökereket. Tömörítik és föltépik a talajt. Az erdő lakói elmenekülnek, s ezzel két gondot okoznak: a szomszéd erdőben, ahová mentek, túlnépesedés lesz, a tarra vágott erdő helyén sivatag. A hőmérséklet emelkedik, a szelek szabadon fújnak, csökken a nedvesség. Mégis van ott élet, előfutár fajok, pl. zuzmók és füvek hajtanak ki, de nem erdei élet. Évtizedek telnek el, azután a fakitermelők újra visszatérnek.

A legjobban attól fordul föl a gyomrom, ha az esős vidékek meredek hegyoldalain irtják ki az erdőket, mint a Csendes óceán vidékén, észak-nyugaton. Az eső lemossa a talajt, évszázadokra, esetleg mindörökké meggátolva az erdő helyreállítását. Földcsuszamlások eltörik a patakokat, eltemetik az utakat és tönkreteszik a halászatot. Áradások és aszályok váltakoznak. Ennek sok évtizeden át mutatkozó anyagi kárát nem fizetik meg a fakitermelők és nem jelentkezik a fa árában.

Olyan helyeken, mint Maine, ahol enyhébbek a lejtők és kevésbé pusztul a talaj, a tarvágás következményei nem annyira erősek, de itt is kipusztulnak madarak, emlősök, virágok, pillangók. A tarvágást gyakran vegyszeres kezelés követi („gyom”-irtás), hogy csak az erdei és a lucfenyő maradjon meg. A kinövő két fajtából álló ipari ültetvény úgy hasonlít egy erdőhöz, ahogyan egy búzamező egy prérihez.

Minden tarvágás eltávolítja a tápanyagokat és gyorsítja a talajpusztulást. Nincs biztosíték arra, hogy 3-4 tarvágás után elegendő talaj és tápanyag maradjon bármilyen erdő számára.

Minden tarra vágott terület ronda, akkor is, ha a vállalat gondos és hosszú időtávlatokban gondolkodik. Vannak ilyenek is. Vannak olyan megsemmisítők is, akiket a minél gyorsabb megtérülés érdekel. Kimarkolják a forrásokat és továbbállnak, maguk mögött hagyva a szégyellni való pusztulást. Mi több, a nemzeti erdőségekben megvesztegetik a politikusokat, hogy közpénzekből támogassák a pusztításukat.

Ez gyalázat, merénylet. Az emberek nem túlzottan érdeklődnek mindezek iránt. Hosszú ideig tartott, ameddig fel tudtuk hívni a figyelmet az ellenőrzés alól kiszabadult iparág tevékenységére. A felelősségükre felhívásunk még túlságosan enyhe is. Mindezt nem elég állami, hanem szövetségi szinten kell szabályozni.

Fenntartható erdőgazdálkodást kell követelnünk, a talaj és a fajok megőrzését, a kitermelés nem lehet gyorsabb, mint a helyi szintű megújulás. Az erdőművelőknek meg kell téríteniük minden okozott kárt, a hosszú távon okozott és a távoli, az eltávozó vizek által közvetített károkat is. Nem szabad közpénzekből támogatni a magán fakitermelést.

Meg kell tiltani a tarvágást.

Donella Meadows

(A fenti három írást a GAIA Sajtószemléből vettük át.)

Hogyan vállaljunk közösséget egy vaddisznóval?

(ajánlás sötétzöld természetvédő barátainknak)

Milyen is egy vaddisznó?

Latin neve: *suscrofa suscrofa*.

Hétköznapi, emberi szemmel nézve randa, gusztustalan, koszos állat, melynek a szaga éppen a hasonló étkezési szokások miatt éppoly elviselhetetlenül büdös, mint az emberé. Formája formátlan, leginkább egy szőrös stelázsra emlékeztet, fülök orra, nagy szőrös fülei és kacsaringós, bojtos, a testéhez viszonyítva nevésségesen kis farka pedig bárhonnan is nézi az ember, mosolyra fakasztja. Ez a mosoly persze azonnal ráfagy az ember ábrázatára, amint eltűnik kettőjük közül a vastag drótkerítés.

A vaddisznó békeszerető, mint minden állat. Az emberekkel kívül már nincsenek ellenségei, legfeljebb még az ember nevelte ebeket nem szívleli. Családszerető. Kifejezett előnyben részesíti a nagycsaládot. A családok együtt élnek, vagy sűrűn látogatják egymást. A hatalmas malacsereg nagy csapatokban együtt játszik a kocák biztonságos gyűrűjében, vagy azon kívül is. A családi életből kivesszük részüket az apák, a kanok is, bár idősebb korukra szeretnek egyedül, gyerekzaj nélkül élni. Táplálékához tartozik minden ehető a fák gyökereitől a szarvasgombáig át a madárfiókáig, de legkedveltebb csemegéje az emberek által telepített kukorica. Emiatt aztán van is elég összetűzése velük. Ruházata általában a vastag, sűrű, sötét szőrzet, melynek színét azonban egyesek cseréltetik a csupasz rózsaszín bőrtől a világos, foltos op-arton keresztül a hófehérig és a szénfeketéig. Fegyvere az agyar, legfontosabb érzékszerve és egyben szerszáma az orra, mozgáásszerve a négy erős, zömök láb.

Hol él a vaddisznó?

A vaddisznó mindenütt megél, ahol egy kis helyet hagynak neki az emberek. Így jóformán a föld minden pontján megtalálható valamelyik rokona. A nagyvárosokat és a sarkköröket kivéve. Kedvenc tartózkodási helyei a sűrű tölgyesek, de a ligetes mezők és a nagytáblás kukoricások sem maradnak el tőlük. Családot bármely jól védett bokor alján hajlandó alapítani, ahol a malacait képes a születés után egy időre elrejtetni. Mivel éjszakai életet él, szabadon mozog azokon a területeken is, ahol napközben sok az ember: országutakon, faluszélen, elővárosokban.

Mit csinál a vaddisznó?

Az emberrel ellentétben a vaddisznónak nem kell dolgoznia. Vadászva, halászva, csipegetve, földet túrva éli életét, mint azt tették az ember ősei. Este felkerekedik a családjával, megkeresi a legközelebbi közfürdőt, dagonyát és a toailette után alapos masszázs következik egy fenyő, vagy tölgy törzsénél. Imígyen felfrissülve nyakába veszi az erdőt, mezőt és bekap mindent, ami az útjába kerül. Csapatos csámcsogásuktól visszhangzik az erdő, vagy a kukoricás. Hajnal felé szép komótosan visszabújjik a sűrű bokros bozótba, vagy a meredek hegyoldalba kotort fészkebe. Ellátja a malacokat, majd nappali álomba szenderül.

Mire jó a vaddisznó?

A vaddisznó nem jó semmire, csak vaddisznónak. Az emberek persze használják a körmét, az agyará, a bőrét, a szőrét, a húsát és még a beleit is, de akkor az már nem vaddisznó. Háziasított válfaját is eme célokra használják. Vaddisznóként azonban semmi haszna sincs.

Van-e a vaddisznónak és az embernek közös vonása, találkozási pontja?

Alig. Egy kis kukoricaföld, némi fürdő-ivóvíz, a levegő és a napfény. A tisztálkodási és egészségügyi szokásaik. Kis erdei tisztás, vadmálna, szarvasgomba. A többi pont ellentétes. Az ember megeszi, hasznosítja a vaddisznót, a vaddisznó kerüli az embert és csak ritkán eszik belőle.

Kell-e együtt élni a vaddisznóval?

A vaddisznó szerint nem. Az ember szerint sem, csak addig, amíg a vaddisznó hasznos, jó valamire, de egyre kevésbé az, már csak játéknak jó. Célbalövésre, mint a vidámparkban a hurkapálcika. Ajándékként. Virtusból.

Akkor miben állhat a közösségvállalás?

Élni-hagyásban, békén-hagyásban. Abban, hogy az ember lassan leszokik gyerekes játékaikról, bár azok nagyon kedvesek számára: a célbalövődözésről, a disznótorról, az enyém-a-nagyobb-tróféáról. Nem kell összeköltözni a vaddisznóval! Ezt a vaddisznó sem kívánja. A közösségvállalás, a sorsközösség vállalása: legyen tőlem és általam minél vaddisznóbb a vaddisznó. Az ellenségei megtartásával is, a kukoricaföldözéssel is, a közös szarvasgomba vadászattal is. És ettől emberebb lesz az ember is.

És hogyan vállaljunk közösséget a másik emberrel?

Ilyen tekintetben semmi lényeges különbséget nem látok egy vaddisznó és egy ember között.

Milyen az ember?

Latin neve: *homo sapiens sapiens*.

Hétköznapi, vaddisznó szemmel nézve ronda, gusztustalan, csupasz és büdös állat, amelyik mindenféle még büdösebb ún. illatosítóval keni be magát, hogy ne lehessen összetéveszteni a vaddisznóval. Formája ormóttan, leginkább egy nagy bunkósbotra emlékeztet, olyanra, amelyet a disznópásztorok hordanak magukkal. Nagy, kerek feje a vékony nyakán igen sérülékenyül teszi. Melék, hosszú kezei nem érnek le a földre, így állandóan a hátsó lábán kénytelen járni. Bárhonnan is nézi egy vaddisznó, röföghetnekje támad.

Az ember látszólag békeszerető. Ellensége csak önmaga és a többi ember. Mivel sűrűn, egymás hegyén-hátán él, sok az összetűzés, a verekedés, a háború köztük. Az ember családszerető, de csak a saját családját szereti. Ha nagy ritkán összejönnek családok, azok is veszekedni, verekedni kezdenek. Ezt már gyerekkorban is, játékos formákban gyakorolják. Az embernek kis családja van. Az apák így is rendszeresen kerülnek a családjukat, nem ritkán az anyák is. Táplálékukhoz minden ehető hozzátartozik a növényi gyökerektől a gombákig át a vaddisznókig. A kukoricáért állandó háborúságban vannak a vaddisznókkal. Ruházatának anyaga a saját bőrkön felül minden fű, fa, virág és állat. Ruházatát naponta változtatja és a legkülönbébb színekben díszleg. Fegyvere rengeteg van a parittyától az atombombáig. Legfontosabb érzékszerve a szeme, így tájékozódása, ítéletképessége, ébersége messze alatta marad a vaddisznóénak. Szerszámainak se szeri, se száma, s mint a hangyák, mindent átalakít, épít, rombol saját céljainak megfelelően. Mozgáásszerve, mint említettem a lába, de szerszámai segítségével földön, vízen és levegőben is képes közlekedni.

Hol él az ember?

Az ember mindenütt megél. Még a nagyvárosokban is, melyeket maga épít, és a sarkkörök közelében is, bár mindkét helyen igen mostohák az életkörülmények. Kedvenc tartózkodási helye a folyó- és a tengerpartok, de megtalálható a sűrű erdőben, mocsarakban, füves-ligetes réteken is. Családot bármelyik jól, vagy kevésbé jól védett bokor alján hajlandó alapítani. Gyerekeit igen sokáig ápolgatja, míg olyan formátlanok és életképtelenek lesznek, mint szülei. Mivel az ember nappali életet él, szabadon mozog azokon a helyeken is, ahol a vaddisznók élnek.

Mit csinál egy ember?

Az ember dolgozik. Reggeltől estig. Este bevásárol, megeszi az ételt, majd lefekszik aludni, hogy másnap képes legyen ismét dolgozni. Évente egyszer, nyáron, egy időben, millió számra felkerekedik a családjával, felkeresi egy tengert, folyót vagy tavat, ledobálja összes ruháját és kifekszik a napra. Egy hónap után hazamegy és kezdi előlről a munkát. Nyilvánvalóan igen szegényes az élete a vaddisznóéhoz képest.

Mire jó egy ember?

Az ember bármire jó, csak embernek nem. Jó munkásnak, szolgálatnak, papnak, tanítónak, politikusnak, jó zenésznek, favágónak, vadásznak és még számtalan célra, de embernek használhatatlan. Bár sűrűn emlegeti ember mivoltát: kiáltványokat szerkeszt, választásokat szervez, szerződéseket fogalmaz, szövetségeket köt, de ettől nem lesz ember, mert ezek mind csak papírok. Ember lenne, ha szeretné a vaddisznót élni hagyni, ha szeretné a másik embert élni hagyni, ha szeretné az életet élni hagyni. Ember lehetne, ha segítené a másik embert emberré válni, ha segítené a pusztulót megtartani, ha segítené a virágzót kibomlani. Ember lehetne, ha beérné azzal, amivel a vaddisznó beéri, azaz hogy vaddisznó maradjon. A szükségessé. De ez nem megy neki. Nem is akarja. Valamikor tudta, de elfelejtette.

TARTALOM

Tanulmány

Hanna Wolff: Most, nem valamikor egyszer 2-5

Erőszakmentesség

Josef Blank: Erőszakmentesség – háború – katonai szolgálat (II.) . . . 6-8

Zámbó Zoltán: Tiszteletlen NATO-kampány 8-9

Csapody Tamás – Fidrich Róbert: Nemzeti Védelmi Charta 9-10

Merza József: Soproni emlékezés Hirosimára 10-11

Interjú

Bajnokné Benyhe Judit – Schanda Beáta: „Amerikában jártam”
(Beszélgetés Szabó Mártával) 12-13

Gyerekeknek Moha-mese

Az „elengedéshez” nagyobb erő kell 17-18

Beszámoló a II. Európai Ökumenikus Találkozóról

Dőry István: „Itt az idő, béküljünk ki!” 19-20

Manuel Castillo: Kiengesztelődés „light” 20-22

Susi Huber: Súlyos visszaesés 22

Olvasók fóruma

Olvasóink leveleiből 23

Elmélkedések

Merza József: Alap és felépítmény 14-16

Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 24-28

Környezetvédelem

Donella Meadows: Szomorúság és aggodalom 29

Binu S. Thomas: Világélelmzés és tökérdések 29-30

Donella Meadows: A tarvágás pusztításai 30

Farkas István: Hogyan vállaljunk közösséget egy vaddisznóval? . . . 31

E számunkat *Farkas István* felvételei díszítik

Hasadnak rendületlenül

Hasadnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar!
Bölcsődtől kezdve strodig
Ezt ápd, ezt takard.
A nagy világon ekívül
Nincs más, amit mívelj:
Aládon vagy verjen sors keze,
Itt enned, innod kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apáid vére folyt,
Ez a föld másra nem való,
Csak hogy eltékozzol.
Itt küzdenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Botorság volna ezt a hont
Neked fenntartani.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
Szabad száj! itt csikorgatod
Véres fogaidat.

Arany János

Augusztusi számunk technikai okokból késett.
Minden olvasónktól elnézést kérünk!

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

VIII/5. (45.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám:

10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára
„Érted vagyok” megjelöléssel
támogatást küldhetnek lapunknak.

Az Alapítványnak adott összeg
az adóalapból levonható!

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjátok”
(Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró
írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a
szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hoz-
zájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közöl-
hetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ez-
úton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a VÁCI OFSZET KFT nyomdaüzemében,
Vácott.

Felelős vezető: Szilva István

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for
communities and families”, about gospel, charity,
third world, ecology, nonviolence, family life, edu-
cation and radical renewal movement in the Hunga-
rian Catholic Church.

Editor: GARAY András

Adress: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c

The materials published by „Érted vagyok” can be
republished free, without distortion of contents. The
editorial board hereby asks for complimentary co-
pies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I.6.

Előfizetést *belföldi postautalványon* a fenti címre
lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értésítés részén
a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és
a hátán, a közleményben világosan legyen leírva,
hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1997-re (postaköltséggel):

Belföldre: fél évre 300 Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba fél évre . . . 300 Ft
egyéb külföldre fél évre 1200 Ft
Nyugaton: fél évre 25 DM

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai ke-
resztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle
segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító
kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük
az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap
esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális